

ជំងឺរង

មគ្គុទេសក៍សម្រាប់
អ្នកនយោបាយ

 HiiL innovating
justice

**RAOUL
WALLENBERG
INSTITUTE**

OF HUMAN RIGHTS AND HUMANITARIAN LAW

ស៊ុយអែត
Sverige

ခိုင်ခိုင်ခိုင်

ဖက်ဆက်ဆက်ဆက်

မူကနဦး

រក្សាសិទ្ធិ©

វិទ្យាស្ថានវ៉ាអ៊ីលវ៉ាលេនប៊ីក ច្បាប់សិទ្ធិមនុស្ស និងមនុស្សធម៌ និង
វិទ្យាស្ថានអន្តរជាតិនីយកម្មច្បាប់នៃទីក្រុងឡាអេ ២០១២

ISBN: 91-86910-99-X

ស្នាដៃបោះពុម្ពនេះ អាចចែកផ្សព្វផ្សាយបាន ដោយអនុវត្តតាមលក្ខខណ្ឌ
ដែលមិនមែនជាការធ្វើជំនួញ ឬ ឲ្យខ្ចី លក់ ជួល ឬផ្សព្វផ្សាយ ដោយគ្មានការយល់
ព្រមព្រៀងជាមុនពីអ្នកបោះពុម្ពផ្សាយ ក្នុងរាល់ទម្រង់ក៏បញ្ចូលគ្នា ឬក្របសៀវភៅ
ដែលខុសពីការបោះពុម្ពផ្សាយ និងដោយគ្មានលក្ខខណ្ឌស្រដៀង ដោយរួមបញ្ចូល
ទាំងលក្ខខណ្ឌដែលបានកំណត់ទៅលើអ្នកបោះពុម្ពផ្សាយបន្ត។

សៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះ អាចបកប្រែជាភាសាដទៃទៀតបាន ដោយមានការ
អនុម័តពីអ្នកបោះពុម្ពផ្សាយ និងដោយមានការដាក់បញ្ចូលអារម្ភកថា និងដោយការ
បកប្រែនេះ ត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ដើម។ អ្នកបកប្រែនៅថ្នាក់ជាតិ ត្រូវបានលើកទឹកចិត្ត
ឲ្យធ្វើការនេះជាការស្ម័គ្រចិត្ត។ អ្នកបោះពុម្ពផ្សាយ នឹងមានអំណរគុណ សម្រាប់ការ
ផ្តល់អត្ថបទបកប្រែដើម្បីឲ្យអ្នកបោះពុម្ពផ្សាយ អាចដាក់នៅក្នុងគេហទំព័របស់ខ្លួន។

បោះពុម្ពផ្សាយដោយ

វិទ្យាស្ថានវ៉ាអ៊ីលវ៉ាលេនប៊ីក ច្បាប់សិទ្ធិ
មនុស្ស និងមនុស្សធម៌

#198 E2

Street 51, corner Street 370

Boeung Keng Kang 1, Chamkar Mon

Phnom Penh

Cambodia

P.O. Box 863

វិទ្យាស្ថានអន្តរជាតិនីយកម្មច្បាប់ នៃទីក្រុង
ឡាអេ

Anna van Saksenlaan 51

P.O. Box 93033

2509 AA The Hague The Netherlands

Phone: +31 70 349 4405

Fax: +31 70 349 4400

E-mail: info@hiil.org www.hiil.org

ក្របសៀវភៅ៖ Publimarket B.V., ប្រទេសហូឡង់

នីតិវដ្ត

មគ្គុទ្ទេសក៍សម្រាប់អ្នកនយោបាយ

តារាងមាតិកា

មាតិកា

អារម្ភកថា	7
១.សេចក្តីផ្តើម.....	9
២. នីតិវដ្តនៅថ្នាក់ជាតិ.....	13
២.១. អត្ថន័យនៃនីតិវដ្តនៅថ្នាក់ជាតិ.....	13
២.១.១ តើអ្វីជានីតិវដ្ត?	13
២.១.២ នីតិវដ្តនិងការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកនយោបាយ.....	16
២.១.៣ ធាតុផ្សំចាំបាច់ទាំងបី នៃនីតិវដ្ត៖ នីត្យានុកូលភាព, ប្រជាធិបតេយ្យ និងសិទ្ធិមនុស្ស.....	18
២.២. តម្រូវការរបស់នីតិវដ្តនៅថ្នាក់ជាតិ.....	21
២.២.១ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនិយម.....	21
២.២.២. ភាពជាសាធារណៈ ភាពច្បាស់លាស់ អប្រតិសកម្ម និងស្ថេរភាព.....	22
២.២.៣ ការទទួលខុសត្រូវពិសេសរបស់រដ្ឋសភា.....	25
២.២.៤ ឆន្ទានុសិទ្ធិ.....	28
២.២.៥ ការបែងចែកអំណាច.....	30

២.២.៦ ស្ថាប័នតុលាការ.....	31
២.២.៧ ដំណោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ.....	39
២.២.៨ អ្នកធ្វើសេចក្តីសម្រេចផ្សេងទៀត.....	40
២.២.៩ ការពង្រឹងការអនុវត្តគ្រប់គ្រាន់	41
២.២.១០ ការប្រុងប្រយ័ត្ន.....	42
២.៣ ហេតុអ្វីបានជានីតិវដ្តនៅថ្នាក់ជាតិមានសារៈសំខាន់ចាំបាច់មិនអាចខ្វះបាន ?.....	47
២.៣.១ ការរឹតបន្តឹងការប្រើប្រាស់អំណាច	47
២.៣.២ ភាពប្រាកដប្រជាតាមផ្លូវច្បាប់ និងសេរីភាព	48
២.៣.៣ ការប្រព្រឹត្តដោយស្មើភាពគ្នា.....	50
៣. នីតិវដ្ត ថ្នាក់អន្តរជាតិ	52
៣.១ អត្ថន័យនៃនីតិវដ្តនៅថ្នាក់អន្តរជាតិ	52
៣.២ តម្រូវការនីតិវដ្តនៅកម្រិតអន្តរជាតិ	55
៣.២.១ ច្បាប់អន្តរជាតិត្រូវតែដាក់ជាសាធារណៈ, បង្កលក្ខណៈងាយស្រួល, ច្បាស់លាស់ និងមានសក្តានុពលក្នុងការអនុវត្ត (prospective).....	55
៣.២.២ ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ដែលឯករាជ្យនិងអនាគតិ	59
៣.២.១ ការពង្រឹងការអនុវត្តឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់.....	63
៣.៣ ហេតុអ្វីបានជានីតិវដ្តអន្តរជាតិមិនអាចខ្វះបាន ?	66

៤. ការពិចារណាប្រយោជន៍ក្នុងការវិនិយោគនៃវិស័យឥស្សរក្សានៅថ្នាក់ជាតិ និងអន្តរជាតិ	69
៤.១ ទំនាក់ទំនងរវាងកម្រិតទាំងពីរ	69
៤.២ ហេតុអ្វីបានជានីតិវិធីនៅថ្នាក់ជាតិពឹងផ្អែកទៅលើច្បាប់អន្តរជាតិ ..	73
៤.៣ ហេតុអ្វីបានជានីតិវិធីនៅថ្នាក់អន្តរជាតិពឹងផ្អែកទៅលើច្បាប់ជាតិ ..	79
៥. ឯកសារយោងសម្រាប់អានបន្ថែម	86

អារម្ភកថា

គោលបំណងរបស់សៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះ គឺដើម្បីផ្តល់នូវការតម្រង់ ទិសសម្រាប់អ្នកនយោបាយ ទាក់ទងនឹងធាតុផ្សំជាមូលដ្ឋាននៃនីតិវិធី។

សៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះ ត្រូវបានជំរុញបង្កើតឡើង តាមរយៈការ ពិភាក្សានានា នៅក្នុងក្រុមប្រឹក្សាអន្តរសកម្មភាពនៃអតីតប្រមុខរដ្ឋនិងប្រមុខ រដ្ឋាភិបាល។ ដំណើរការនៃការរៀបចំឯកសារនេះ ត្រូវបានផ្តួចផ្តើមដំបូងនិងពិ និត្យដំណើរការ ដោយវិទ្យាស្ថានវ៉ាស៊ីលវ៉ាលេនប៊ីក ច្បាប់សិទ្ធិមនុស្ស និង មនុស្សធម៌ នៅសាកលវិទ្យាល័យលុន ប្រទេសស៊ុយអែត និងវិទ្យាស្ថានអន្តរ ជាតិនីយកម្មច្បាប់ ទីក្រុងឡាអេ ប្រទេសហូឡង់។

សេចក្តីព្រាងដំបូងនៃសៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះ និពន្ធដោយបណ្ឌិត រ៉ូ ណាល់ ហ្សង់សេ ប្រធានកម្មវិធីនីតិវិធី នៅវិទ្យាស្ថានអន្តរជាតិនីយកម្មច្បាប់ នៃទីក្រុងឡាអេ ក្នុងអំឡុងពេលទទួលអាហារូបករណ៍កម្មវិធី ហង់រី ជី ស្តែម មែរ រយៈពេលខ្លី នៅវិទ្យាស្ថានសម្រាប់ការសិក្សាជាន់ខ្ពស់ផ្នែកមនុស្សធម៌ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គមនៃប្រទេសហូឡង់។ បន្ទាប់មក ការងារបន្ថែមទៀត ដែលបានរៀបចំធ្វើ នៅក្នុងវិទ្យាស្ថានទាំងពីរ។ បន្ទាប់មកទៀត ឯកសារនេះ ត្រូវបានពិនិត្យឡើងវិញ ដោយសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាអន្តរសកម្មភាព និង តំណាង សហភាពអន្តរសភា។ មតិយោបល់ដ៏មានតម្លៃទទួលបាន ពីបុគ្គល ជាអ្នកជំនាញនានាផងដែរ។ ការពិនិត្យឡើងវិញចុងក្រោយ ត្រូវបានធ្វើឡើង ដោយ បណ្ឌិត ហាន ខូរ៉េល ដែលជាប្រធានក្រុមប្រឹក្សាបធនបាល នៃវិទ្យា ស្ថានវ៉ាស៊ីលវ៉ាលេនប៊ីក និងអតីតក្រុមប្រឹក្សាអ្នកច្បាប់តំណាងអង្គការសហ ប្រជាជាតិ។

គោលការណ៍ដឹកនាំក្នុងការរៀបចំសៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះ គឺធ្វើយ៉ាង ណាឲ្យបានខ្លីតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ដើម្បីឲ្យអ្នកនយោបាយគ្រប់កម្រិត ដែលមានការរស់រវើកញឹកញាប់ អាចអានបាន។ ប៉ុន្តែ សៀវភៅមគ្គុទេសក៍

នេះ ក៏គួរតែមានប្រយោជន៍ដល់អ្នកធ្វើសេចក្តីសម្រេចនិងអ្នកធ្វើគោលនយោបាយ ព្រមទាំងអ្នកសារព័ត៌មាន និងជនផ្សេងទៀតដែលត្រូវការតម្រង់ទិសខ្លួនឯង ក្នុងប្រធានបទនេះ។ សៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះ គួរដោយស្រួលក្នុងការបកប្រែនិងបោះពុម្ពផ្សាយ ជាភាសាដទៃទៀតដែរ។ នេះក៏ជាមូលហេតុ ដែលមិនមានការដាក់រូបក្រាហ្វិក ឬរូបភាពផ្សេងៗនៅក្នុងសៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះដែរ។

ភាសាដើមនៃសៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះ គឺភាសាអង់គ្លេស។ ប៉ុន្តែសៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះ អាចបកប្រែទៅជាភាសាដទៃទៀតបាន ដោយមានការអនុញ្ញាតពីវិទ្យាស្ថាន ឲ្យតែមានការដាក់បញ្ចូលអារម្ភកថានេះ ហើយការបកប្រែនោះ ត្រឹមត្រូវពិតប្រាកដតាមអត្ថបទសៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះ។ ឯកសារដើម អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រវិទ្យាស្ថានទាំងពីរ ដែលនឹងបោះពុម្ពផ្សាយការបកប្រែជាភាសាផ្សេងៗដែរ។

ទីក្រុងលុន និងទីក្រុងឡាអេ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១២

សម្រាប់វិទ្យាស្ថានវ៉ាស៊ីល-
វ៉ាលែនប៊ីក ច្បាប់សិទ្ធិ
មនុស្ស និងមនុស្សធម៌
ម៉ារី ធួម៉ា
នាយក

សម្រាប់វិទ្យាស្ថានអន្តរជាតិ
នីយកម្មច្បាប់នៃទីក្រុង
ឡាអេ
ស៊ែម មូលី
នាយក

១. សេចក្តីផ្តើម

នីតិវដ្ត បានក្លាយទៅជាភាពឧត្តុង្គឧត្តមនិងជាការប្រាថ្នាចង់បាន ជាលក្ខណៈសកលមួយ។ នីតិវដ្ត ត្រូវបានគាំទ្រដោយប្រជាជន រដ្ឋាភិបាល និងស្ថាប័ននានាជុំវិញពិភពលោក។ មានការជឿជាក់យ៉ាងទូលំទូលាយថា នីតិវដ្តគឺជាធាតុដ៏សំខាន់ នៃនយោបាយជាតិ និងប្រព័ន្ធច្បាប់។ នីតិវដ្ត ក៏ត្រូវបានគេទទួលស្គាល់កាន់តែច្រើនឡើង ជាសមាសធាតុមូលដ្ឋានគ្រឹះមួយ នៅក្នុងទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិ។

នៅក្នុងឯកសារលទ្ធផលនៃកិច្ចប្រជុំកំពូលពិភពលោកឆ្នាំ ២០០៥ ប្រមុខរដ្ឋនិងប្រមុខរដ្ឋាភិបាលក្នុងពិភពលោក បានយល់ព្រមព្រៀងក្នុងការទទួលស្គាល់អំពីតម្រូវការឱ្យមានការគោរពនីតិវដ្តជាសកលនិងការអនុវត្តនីតិវដ្តទាំងថ្នាក់ជាតិ និងអន្តរជាតិ។ មួយឆ្នាំក្រោយមក មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ បានអនុម័តសេចក្តីសម្រេចរួមមួយ ស្តីពីនីតិវដ្តនៅថ្នាក់ជាតិ និងអន្តរជាតិ ហើយបានបន្តធ្វើបែបនេះ នៅក្នុងសម័យប្រជុំប្រចាំឆ្នាំក្រោយៗមកទៀត។

ក្នុងឆ្នាំ២០១០ មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ បានសម្រេចរៀបចំកិច្ចប្រជុំជាន់ខ្ពស់មួយស្តីពីនីតិវដ្តនៅថ្នាក់ជាតិ និងអន្តរជាតិ នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចប្រជុំជាន់ខ្ពស់ នាសម័យប្រជុំលើកទី ៦៧ ក្នុងឆ្នាំ២០១២។

គោលបំណងនៃសៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះ គឺដើម្បីពន្យល់អំពីមូលដ្ឋាននៃនីតិវដ្ត ទាំងថ្នាក់ជាតិ និងអន្តរជាតិ។ សៀវភៅនេះ ក៏ពន្យល់ពីទំនាក់ទំនងទៅវិញទៅមក ដោយផ្អែករបស់នីតិវដ្តថ្នាក់ជាតិ និងអន្តរជាតិផងដែរ។

ដើមកំណើតសៀវភៅនេះ កើតចេញមកពីការពិភាក្សាមួយ ក្នុងចំណោមសមាជិករបស់ក្រុមប្រឹក្សាអន្តរសកម្មភាព (InterAction Council) នៃប្រមុខរដ្ឋនិងប្រមុខរដ្ឋាភិបាល នៅក្នុងខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៨។ នៅក្នុងឯក

សារសេចក្តីថ្លែងការណ៍ជាផ្លូវការចុងក្រោយដែលកើតចេញពីសម័យប្រជុំ
ពេញអង្គប្រចាំឆ្នាំ លើកទី២៦ របស់ក្រុមប្រឹក្សាដែលបានរៀបចំឡើងនៅទី
ក្រុងស្តុកខុម (Stockholm) ប្រទេសស៊ុយអែត (Sweden) ចាប់ពីថ្ងៃទី២៥
ដល់ថ្ងៃទី២៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៨ ក្រុមប្រឹក្សាបានលើកឡើង នូវសំណួរ
មួយចំនួន ដែលក្នុងចំណោមសំណួរទាំងនោះ មានទាក់ទងទៅនឹង “ការ
ស្តារច្បាប់អន្តរជាតិឡើងវិញ។”

ដូចដែលមាននៅក្នុងគេហទំព័រ ក្រុមប្រឹក្សាអន្តរសកម្មភាព ត្រូវបាន
បង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៨៣ ក្នុងនាមជាស្ថាប័នអន្តរជាតិឯករាជ្យមួយ ដើម្បី
ប្រមូលផ្តុំបទពិសោធន៍ កម្លាំងថាមពល និងទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិ របស់ក្រុម
អ្នកដឹកនាំរដ្ឋ ដែលមានតួនាទីខ្ពស់បំផុត នៅក្នុងប្រទេសរបស់ខ្លួន។ សមាជិក
ក្រុមប្រឹក្សានេះ បានរួមគ្នាបង្កើតអនុសាសន៍ និងដំណោះស្រាយជាក់
ស្តែង ទៅលើបញ្ហានយោបាយ សេដ្ឋកិច្ចនិងសង្គម ដែលមនុស្សជាតិកំពុងតែ
ប្រឈមមុខ។

នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃការរៀបចំសេចក្តីថ្លែងការណ៍ជាផ្លូវការ នៅក្នុងឆ្នាំ
២០០៨ ចំណុចដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនោះ គឺអំពីតម្រូវការនៅក្នុងការ
លើកកម្ពស់ការយល់ដឹងរបស់អ្នកនយោបាយ អំពីមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃច្បាប់អន្តរ
ជាតិ និងអត្ថន័យរបស់នីតិរដ្ឋ។

បន្ទាប់មក គំនិតនេះត្រូវបានអភិវឌ្ឍបន្ថែមទៀត នៅក្នុងវិទ្យាស្ថានវ៉ា
អ៊ុលវ៉ាលេនប៊ិក ច្បាប់សិទ្ធិមនុស្ស និងមនុស្សធម៌ និងវិទ្យាស្ថានអន្តរជាតិនិយ
កម្មច្បាប់នៃទីក្រុងឡាអេ។ គំនិតនេះ ក៏ត្រូវបានពិភាក្សា នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំនានា
ដែលរៀបចំឡើងដោយគម្រោងយុត្តិធម៌ពិភពលោកដែរ។ នៅក្នុងបរិបទនេះ
អ្នកអានសៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះ អាចមានការចាប់អារម្មណ៍ចង់ដឹងតើថា
ប្រទេសរបស់ខ្លួនបានប៉ាន់ប្រមាណយ៉ាងដូចម្តេចក្នុងលិចិត្រក្រមនីតិរដ្ឋ ដែល
យើងបានយោងនៅផ្នែកចុងក្រោយនៃសៀវភៅនេះ។

សហព័ន្ធអន្តរសភា (IPU) ដែលជាស្ថាប័នអន្តរជាតិសម្រាប់សមាជិកសភា ដែលបានបង្កើតឡើងក្នុងឆ្នាំ១៩៨៩ ក៏បានចូលរួមពាក់ព័ន្ធក្នុងដំណើរការនេះដែរ។ សហព័ន្ធអន្តរសភា គឺជាស្ថាប័នបង្គោលសម្រាប់ការពិភាក្សាកិច្ចការសភានៅជុំវិញពិភពលោក និងធ្វើការដើម្បីឱ្យមានសន្តិភាព និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ ក្នុងចំណោមប្រជាជាតិ និងដើម្បីបង្កើតឲ្យមានតំណាងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ។ គោលបំណងរបស់សហព័ន្ធអន្តរសភា គឺដើម្បីរួមចំណែកដល់ការធ្វើឱ្យមានការប្រសើរឡើង នៃចំណេះដឹងសម្រាប់ការបំពេញការងារ របស់ស្ថាប័នដែលជាតំណាងពលរដ្ឋ និងដើម្បីពង្រឹងនិងអភិវឌ្ឍមធ្យោបាយសម្រាប់ដាក់ចេញជាសកម្មភាព។

ដូចដែលបានឃើញនៅក្នុងអារម្ភកថាៗចមកហើយ អ្នកតំណាងរបស់ស្ថាប័នទាំងនេះ បានចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងការរៀបចំសៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះ។

ជាការពិតណាស់ មានឯកសារជាច្រើនដែលអាចរកបានរួចជាស្រេចអំពីប្រធានបទមួយនេះ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅតែមានការគិតថា វាមានប្រយោជន៍ក្នុងការបង្កើតនូវឯកសារ អំពីទិដ្ឋភាពទូទៅសង្ខេបមួយ លើប្រធានបទនេះ ដើម្បីឱ្យអ្នកនយោបាយដែលមានភាពមមាញឹកនឹងការងាររបស់ខ្លួន អាចតម្រង់ទិសខ្លួនឯងបានឆាប់រហ័ស ទៅលើផ្នែកជាក់លាក់មួយដោយផ្ដោតទៅលើតួនាទី និងមធ្យោបាយ ដែលអាចរួមចំណែកក្នុងការជំរុញពង្រឹងនីតិវិធី។

វិទ្យាស្ថានទាំងពីរ មានការយល់ដឹងយ៉ាងពេញលេញថា ខ្លឹមសារនៃសៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះ អាចបង្ហាញអោយឃើញ តែទៅលើប្រព័ន្ធច្បាប់មួយចំនួននៅក្នុងពិភពលោកតែប៉ុណ្ណោះ។ ប៉ុន្តែ វិទ្យាស្ថានទាំងនេះមានក្តីសង្ឃឹមថា ខ្លឹមសារនៅក្នុងសៀវភៅនេះ នឹងមានប្រយោជន៍សម្រាប់អ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់។ នៅក្នុងបរិបទនេះ មានការយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេស ចំពោះឯកសារ

យោងសម្រាប់សម្ភារៈ និងឯកសារនានាដែលផលិតដោយសហព័ន្ធអន្តរសកា។

ទិដ្ឋភាពមួយទៀតនោះ គឺថាសៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះ អាចបង្ហាញពីការផ្ដោតខ្លាំងទៅលើ អ្នកនយោបាយដែលមានតួនាទីដ៏សំខាន់ ខណៈដែលខ្លឹមសារក្នុងសៀវភៅនេះ មិនសូវមានការផ្ដោតការយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើសហការីផ្សេងៗជាច្រើនទៀត នៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន និងថ្នាក់តំបន់ នៅក្នុងរដ្ឋរបស់អ្នកនយោបាយទាំងនោះឡើយ។ ចំណុចនេះ យើងដឹងថា គឺជារឿងមួយដែលជៀសមិនផុតនោះទេ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី វិទ្យាស្ថានទាំងពីរ សង្ឃឹមថាសៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះ ក៏នឹងមានប្រយោជន៍ដល់អ្នក ដែលបំពេញការងារសំខាន់របស់ខ្លួន នៅក្នុងកម្រិតទាំងនោះដែរ។

២. នីតិរដ្ឋនៅថ្នាក់ជាតិ

២.១. អត្ថន័យនៃនីតិរដ្ឋនៅថ្នាក់ជាតិ

២.១.១ តើអ្វីជានីតិរដ្ឋ?

ជាខ្លឹមសំខាន់ នីតិរដ្ឋ មានន័យថា ពលរដ្ឋនិងអ្នកដែលគ្រប់គ្រងពលរដ្ឋ គួរគោរពច្បាប់។

និយមន័យដ៏សាមញ្ញនេះ ត្រូវការបញ្ជាក់មួយចំនួនដើម្បីឱ្យមានភាពច្បាស់។ តើបញ្ហាប្រភេទអ្វីខ្លះដែលនីតិរដ្ឋត្រូវអនុវត្ត? តើពាក្យថា នីតិ មានន័យដូចម្តេច?

នីតិរដ្ឋ អនុវត្តទៅលើទំនាក់ទំនងរវាងអាជ្ញាធរថ្នាក់ជាតិ (រដ្ឋាភិបាលនិងផ្នែកផ្សេងៗទៀតនៃនីតិប្រតិបត្តិនៅគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ និងស្ថាប័នតុលាការ) ព្រមទាំងប្រជាពលរដ្ឋអ្នកតាំងទីលំនៅក្នុងប្រទេស និងតួអង្គឯកជនផ្សេងៗទៀត ដូចជា សមាគម និងក្រុមហ៊ុន ជាដើម។ ឧទាហរណ៍ នីតិរដ្ឋគឺអំពីរបៀបបង្កើតច្បាប់ អំពីរបៀបប្រព្រឹត្តទៅលើជនសង្ស័យដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើសណាមួយ ឬរបៀបកំណត់អត្រាបង់ពន្ធ និងការប្រមូលពន្ធអាករ ជាដើម។

នីតិរដ្ឋ ក៏អនុវត្តទៅលើអ្វីដែលកើតឡើងនៅក្នុងចំណោមតួអង្គឯកជននៅក្នុងសង្គមដែរ។ នីតិរដ្ឋ មានការជាប់ទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាដូចជាការទិញឬការលក់ទ្រព្យសម្បត្តិ ដែលអាចជា ទូរស័ព្ទដៃ ឬរថយន្ត ឬសិទ្ធិទទួលបានសំណងសម្រាប់ការខូចខាតដែលកើតឡើងក្នុងគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍ ឬទំនាក់ទំនងគ្រួសារ ដូចជាអាពាហ៍ពិពាហ៍ ការលែងលះ និងមរតកជាដើម។ នីតិរដ្ឋក៏ជាប់ទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាដូចជា សិទ្ធិក្នុងការដាំដុះនៅលើដីកន្លែងណាមួយ ឬការទិញ ឬការលក់ដីធ្លីជាដើម។

ជាសង្ខេប នីតិរដ្ឋមានជាប់ទាក់ទងទាំងទៅលើទំនាក់ទំនងអ្នកដែល

នៅក្រោមបង្គាប់និងអ្នកគ្រប់គ្រង ព្រមទាំងមានការជាប់ទាក់ទងទៅនឹងទំនាក់ទំនងរវាងអង្គភាពឯកជននានា ដែលអាចជារូបវន្តបុគ្គលឬនីតិបុគ្គល ដូចជា សមាគមនិងក្រុមហ៊ុនជាដើម។ គួរសង្កត់ធ្ងន់ថា មានមនុស្សមួយចំនួនដែលជួនកាល លើកជាទង្វើករណ៍ថា នីតិរដ្ឋមានការពាក់ព័ន្ធតែទៅនឹងការដាក់កំហិតទៅលើការប្រើប្រាស់អំណាចរបស់រដ្ឋាភិបាលតែប៉ុណ្ណោះ។ វាមិនមែនដូច្នេះឡើយ។

ទោះជាមានការរៀបរាប់ដូចខាងលើក៏ដោយ ក៏ទំនាក់ទំនងនៃវិសាលភាពរបស់នីតិរដ្ឋមានភាពខុសប្លែកគ្នាទៅតាមអំណះអំណាង។ មានទស្សនៈយល់ឃើញផ្សេងៗគ្នា ទាក់ទងជាមួយនឹងវិសាលភាពដែលច្បាប់គួរតែជ្រាបចូលនៅក្នុងសង្គម។ រដ្ឋដែលមានសុខុមាលភាព ជារដ្ឋដែលមានទំនោរគាំទ្រការធ្វើនិយ័តកម្មច្រើន ចំពោះកិច្ចការសង្គម និងកិច្ចការសេដ្ឋកិច្ចដោយរដ្ឋាភិបាល ខណៈដែលរដ្ឋមានសេរីនិយមខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចនោះ មើលឃើញតួនាទីនោះហាក់នៅមានកម្រិតសម្រាប់រដ្ឋាភិបាល។

ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ គោលបំណងតែមួយគត់របស់រដ្ឋ គួរតែមានភាពច្បាស់លាស់ទៅ លើភាពស្រពិចស្រពិល ដែលមិនអាចធានាបាន “ច្បាប់ និងសណ្តាប់ធ្នាប់” និងមិនមានគោលបំណងផ្សេងពីនេះទេ។ នីតិរដ្ឋមានការតភ្ជាប់យ៉ាងស្មើទូលំទូលាយទៅនឹងការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស មានន័យថា រដ្ឋត្រូវបានគេសន្មត់ថា មានមុខងារផ្នែកសង្គមមួយចំនួន។ នេះមានន័យថា នីតិរដ្ឋតម្រូវថា រដ្ឋគួរតែធ្វើច្បាប់ និងធ្វើនិយ័តកម្មទៅលើទំនាក់ទំនងសង្គមមួយចំនួន ដោយរួមមានបញ្ចូលទាំងនៅក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ចដែរ។ ប៉ុន្តែ វាជាក់ច្បាស់ណាស់ថា កម្រិតនៃនិយ័តកម្ម មានការខុសប្លែកគ្នាពីប្រទេសមួយទៅប្រទេសមួយផ្សេងទៀត ដោយផ្អែកមួយចំនួន ត្រូវអាស្រ័យទៅលើកម្រិតនៃទំនុកចិត្តដែលរដ្ឋាភិបាលទទួលបានពីក្នុងចំណោមប្រជាជន។

នៅក្នុងប្រទេសមួយចំនួនទំនាក់ទំនងសង្គមជាច្រើនត្រូវបាននិយ័តកម្ម

យ៉ាងខ្លាំងក្លា ខណៈដែលនៅក្នុងសង្គមផ្សេងទៀត ច្បាប់ដើរតួនាទីមានកំហិត ច្រើន ហើយពេលខ្លះមានតួនាទីតិចតួចបំផុត។ ក៏ប៉ុន្តែ សូម្បីតែរដ្ឋដែលមាន ការដាក់និយ័តកម្មធ្ងន់ធ្ងរ បានទទួលស្គាល់ថា វាមិនអាចទៅរួច និងវាក៏មិន មែនជាការប្រាថ្នាចង់បានរបស់រដ្ឋដែរ ដែលថា ច្បាប់ត្រូវតែដាក់និយ័តកម្មទៅ លើអ្វីៗសព្វបែបយ៉ាង ដែលកើតមានឡើងទៅលើប្រជាជននៅក្នុងសង្គម របស់ខ្លួននោះទេ។ ប្រភេទនៃបទដ្ឋានផ្សេងៗទៀត ជារឿយៗ មានភាពសម ស្របជាង ឧទាហរណ៍ បទដ្ឋានសាសនា ឬបទដ្ឋាននៃភាពជាអ្នកជិតខាង ឬ បទដ្ឋានអំពីជីវភាពធុរកិច្ច។ ជាសង្ខេប នីតិវដ្ឋមិនជាប់ពាក់ព័ន្ធ ទៅលើគ្រប់ ទំនាក់ទំនងរវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងតួអង្គឯកជនផ្សេងៗទៀតនោះទេ។

ប៉ុន្តែ នីតិវដ្ឋ គឺជាបន្ទាត់រាស់ នូវអំណាចរបស់រដ្ឋាភិបាលដែល បានប្រើ ប្រាស់។ គ្មានករណីលើកលែងណាមួយ ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យមានទេ។

ទីមួយ នៅពេលណាដែលមន្ត្រីណាម្នាក់ប្រើប្រាស់អំណាច គាត់ត្រូវ តែមានការអនុញ្ញាតតាមផ្លូវច្បាប់ ដើម្បីប្រើប្រាស់អំណាចនោះ។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើមន្ត្រីណាមួយ ចង់ឆែកឆេរផ្ទះណាមួយ មន្ត្រីនោះ ត្រូវតែមានសមត្ថ កិច្ចផ្លូវច្បាប់សមស្រប។ គឺថា ច្បាប់កំណត់ថា *អ្នកណា* ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យ ប្រើប្រាស់អំណាចណាមួយ នៅក្នុងកាលៈទេសៈបែបណា។

ទីពីរ នៅពេលប្រើប្រាស់អំណាច មន្ត្រីត្រូវតែគោរពច្បាប់។ ឧទាហរណ៍ នៅពេលធ្វើការចាប់ខ្លួន មន្ត្រីនៅក្នុងយុត្តាធិការជាច្រើន ត្រូវមានកាតព្វកិច្ច តាមផ្លូវច្បាប់ ក្នុងការបង្ហាញដីកាចាប់ខ្លួន ហើយត្រូវជូនដំណឹងដល់បុគ្គល នោះ អំពីមូលហេតុនៃការចាប់ខ្លួន។ អ្នកសួរចម្លើយ ត្រូវផ្តល់ដំបូន្មានដល់ជន សង្ស័យថា អ្វីៗទាំងអស់ដែលគាត់បាននិយាយ អាចត្រូវយកទៅប្រើប្រាស់ ប្រឆាំងនឹងខ្លួនគាត់ នៅក្នុងតុលាការ។

ច្បាប់កំណត់អំពី *របៀប* ប្រើប្រាស់អំណាច។ ចំណុចនេះក៏អាចត្រូវ

បានគេហៅថាជា “ការប្រព្រឹត្តត្រឹមត្រូវតាមផ្លូវច្បាប់” ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងតាមរយៈឧទាហរណ៍នេះ ដើម្បីការពារសិទ្ធិបុគ្គល និងការពារខ្លួនគាត់ពីការចាប់ដាក់ពន្ធនាគារដោយគ្មានការចោទប្រកាន់ ដើម្បីធានាថាមនុស្សមានសិទ្ធិទទួលបានមេធាវី ប្រសិនបើពួកគាត់ត្រូវបានចោទប្រកាន់ ឬចាប់ខ្លួន។

សរុបសេចក្តីមក នីតិវិធី គឺជាមុខវិជ្ជាសិក្សា ដែលប្រាប់ពីការកំណត់អំពីការប្រើប្រាស់អំណាច តាមច្បាប់ ហើយវាជាប់ទាក់ទងទៅនឹងទំនាក់ទំនងនានា ក្នុងចំណោមបុគ្គលនិងអង្គភាពឯកជនដែរ។

២.១.២ នីតិវិធីនិងការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកនយោបាយ

សម្រាប់ពលរដ្ឋសាមញ្ញ វាមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់ ដោយសារតែហេតុផលដែលនឹងពន្យល់នៅពេលបន្តិចទៀតនេះថា ការប្រើប្រាស់អំណាចនយោបាយ គឺត្រូវអនុលោមទៅតាមច្បាប់។ មានការសម្រេចថា នៅពេលដែលរដ្ឋាភិបាលអាចធ្វើអ្វីៗតាមតែពួកគេរីករាយចង់ធ្វើស្រេចតែចិត្ត ដូចនៅក្នុងរបបផ្តាច់ការនោះ ជាមិនមែនជារឿងល្អនោះទេ។ អាកប្បកិរិយាផ្ទាល់របស់ពួកគេ និងអាកប្បកិរិយារបស់ពលរដ្ឋ ពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់ដែលត្រូវមានការអនុលោមទៅតាមច្បាប់ ពីព្រោះ ច្បាប់ សម្រួលឱ្យមានបរិយាកាសមានស្ថេរភាពនិងអាចប្រមើលទុកបាន ដែលបង្កឱ្យមានអំណោយផលសម្រាប់អ្វីៗគ្រប់បែបយ៉ាង ចាប់តាំងពីសន្តិសុខផ្ទាល់ខ្លួនបុគ្គល និងសេរីភាពចំពោះប្រតិបត្តិការធុរកិច្ចរបស់ពួកគេ។

ប៉ុន្តែ នីតិវិធីមិនតម្រូវថា អាកប្បកិរិយាទាំងអស់ឬអាកប្បកិរិយាភាគច្រើនបំផុតរបស់ពលរដ្ឋ ត្រូវអនុលោមទៅតាមច្បាប់និងនីយ័តកម្មកាន់តែច្រើននោះទេ។ ផ្ទុយមកវិញ ជារឿយៗ ពលរដ្ឋអាចមានការជំទាស់ទៅតាមសំអាងហេតុផលសមស្រប ក្នុងការអនុលោមអាកប្បកិរិយារបស់ពួកគេច្រើនពេកចំពោះច្បាប់និងបទប្បញ្ញត្តិនានា។ ច្បាប់កាន់តែច្រើន អាចមានន័យថា

សេរីភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពមានកាន់តែតិច។

ម្យ៉ាងវិញទៀត ក្នុងនាមជាអ្នកធ្វើគោលនយោបាយ អ្នកនយោបាយ អាចប្រកាន់យកជំហរផ្សេងគ្នា។ មានស្ថានភាពមួយចំនួនដែលអវត្តមានច្បាប់ គឺជាកំហុស ជាចំណុចខ្សោយ ជាគ្រោះថ្នាក់ ជាស្ថានភាពដែលគេមិនចង់បាន តាមទស្សនៈនីតិវិធី។ អ្នកដែលប្រើប្រាស់អំណាច មិនគួរមានលទ្ធភាពអាច កំណត់អំពីទោសទណ្ឌ ឬទណ្ឌកម្មស្រដៀងគ្នានោះ ទៅលើអ្នកផ្សេងទៀត ដោយគ្មានការដឹកនាំបង្ហាញផ្លូវ ពីវិធានច្បាប់ច្បាស់លាស់ឡើយ។ ហើយអ្នក ប្រើប្រាស់អំណាច ក៏មិនគួរមានលទ្ធភាពបែងចែកផលប្រយោជន៍ឬផ្តល់នូវ ការគាំទ្រណាមួយ ដោយគ្មានការអនុញ្ញាតតាមផ្លូវច្បាប់ និងដោយគ្មានការ ណែនាំដោយវិធានច្បាប់ឡើយ។

អ្នកនយោបាយ ក៏គួរតែយកចិត្តទុកដាក់ផងដែរថា អ្នកបង្កើតគោល នយោបាយ និងមន្ត្រីផ្សេងទៀត មិនអាចប្រើប្រាស់អំណាចដោយសេរីតាម ចិត្តនោះទេ។ ជារួមមក ក្នុងនាមជាអ្នកបង្កើតគោលនយោបាយ អ្នក នយោបាយមិនគាំទ្រចំពោះការមានសេរីភាពក្នុងការធ្វើអ្វីៗតាម ដែលពួកគេ ចង់នោះទេ ប៉ុន្តែ គួរតែពេញចិត្ត ចំពោះការចងកាតព្វកិច្ច ឬត្រូវបានវិតត្បិត ដោយច្បាប់។ អ្នកនយោបាយ គួរតែប្រឹងប្រែងធ្វើឱ្យមានប្រព័ន្ធមួយ ដែលការ ប្រើប្រាស់សមត្ថកិច្ចណាមួយ ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយអនុលោមតាមច្បាប់។

ដូច្នេះហើយ ទាក់ទងនឹងការប្រើប្រាស់អំណាចនយោបាយនេះ អ្នក នយោបាយទោះជានៅក្នុងតំណែងបែបណានៅក្នុងប្រព័ន្ធនយោបាយ ក៏អ្នក នយោបាយមិនគួរអនុញ្ញាតឱ្យមន្ត្រី និងសូម្បីតែខ្លួនឯង ប្រើប្រាស់អំណាច នយោបាយ នៅក្រៅច្បាប់នោះទេ ទោះជាតាមរយៈការប្រើប្រាស់អំណាចមួយ ដែលពួកគេមិនត្រូវបានផ្តល់សិទ្ធិឱ្យប្រើប្រាស់ ឬតាមរយៈការប្រើប្រាស់ អំណាចនយោបាយ តាមរបៀបណាមួយដែលរំលោភបំពានទៅលើច្បាប់ ឡើយ។

ប្រការនេះមានភាពជាប់ទាក់ទងជាពិសេស សម្រាប់អ្នកនយោបាយ ដែលធ្វើការនៅក្នុងស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិរបស់រដ្ឋាភិបាល។ ចេតនាប៉ុនប៉ងណា មួយ នៅក្នុងការជៀសចេញពីគន្លងច្បាប់ ដើម្បីសម្រេចកិច្ចការអ្វីមួយឱ្យបាន លឿនដោយគ្មានដែនកំហិតផ្នែកនីតិវិធី ឬច្បាប់សារធាតុដែលបង្កឱ្យមានការ លំបាកនោះ គឺជាប្រការដែលសំខាន់បំផុតនៅក្នុងស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិនេះ។

អ្នកនយោបាយដែលកំពុងធ្វើការនៅក្នុងស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិ ក៏គួរតែង តែមានការប្រុងប្រយ័ត្នដឹងខ្លួនថា ការប្រើប្រាស់អំណាច មានការកំហិតគ្រប់ គ្រាន់ដោយច្បាប់។ ប្រសិនបើ អ្នកនយោបាយរកឃើញថា ច្បាប់អនុញ្ញាតឱ្យ មានឆន្ទានុសិទ្ធិច្រើនពេកនោះ ពួកគេគួរតែមានអារម្មណ៍ថា ខ្លួនមានកាត ព្វកិច្ចក្នុងការធ្វើការកែសម្រួលជាចាំបាច់ ទៅលើច្បាប់ដែលកំពុងតែមាន ស្រាប់នោះ។ ថ្មីៗនេះ ច្បាប់ស្តីពីការប្រឆាំងភេរវកម្ម បានបង្ហាញថា វាក្លាយ ទៅជាវិស័យមួយមានគ្រោះថ្នាក់កម្រិតខ្ពស់ ដោយសារតែនិយមន័យទូលំ ទូលាយពេក ហើយដែលធ្វើឱ្យសិទ្ធិជាសារវន្តរបស់ពលរដ្ឋ ងាយបាត់បង់។

ការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកនយោបាយ ទោះស្ថិតក្នុងតំណែងណាក៏ ដោយ គឺត្រូវធានាថា អំណាចរដ្ឋាភិបាល ត្រូវអនុលោមទៅតាមច្បាប់ ហើយ ត្រូវប្រើប្រាស់ដោយអនុលោមទៅតាមច្បាប់។

២.១.៣ ធាតុផ្សំចាំបាច់ទាំងបី នៃនីតិវិធី៖ នីត្យានុកូលភាព, ប្រជា ធិបតេយ្យ និងសិទ្ធិមនុស្ស

សំណួរសំខាន់ចាំបាច់មួយដែលត្រូវតែសួរ ទាក់ទងទៅនឹងនិយមន័យ នៃ នីតិវិធី នេះគឺ៖ តើពាក្យនីតិ ដែលមាននៅក្នុងពាក្យនីតិវិធីនេះ មានន័យពិត ប្រាកដយ៉ាងដូចម្តេច? ទិដ្ឋភាពចំនួនបី ដែលអាចធ្វើការវែកញែកបាន។

ទីមួយ នីតិវិធីកំណត់ជាចាំបាច់ថា ច្បាប់គឺជាវិធានទាំងឡាយ ដែល មានបណ្តុលក្ខណៈចរិតផ្លូវការមួយចំនួន។ លក្ខណៈចរិតទាំងនេះ ត្រូវបាន

ហៅថា ជាលក្ខណៈចរិតផ្លូវការ ពីព្រោះលក្ខណៈចរិតទាំងអស់នេះ មិនចែងអ្វី អំពីខ្លឹមសារឬសារធាតុរបស់ច្បាប់ឡើយ។ ឧទាហរណ៍ លក្ខណៈចរិតផ្លូវការ មួយ គឺការអនុម័តច្បាប់មួយ រួមមានចំណុចសំខាន់ៗដែលបង្ហាញថា វាគឺជា ច្បាប់មួយ ត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយនៅក្នុងសៀវភៅរាជកិច្ចថ្នាក់ជាតិ ហើយ បង្ហាញថា គុណភាពនៃការចេញផ្សាយនេះ ត្រូវបានជនដែលច្បាប់នេះត្រូវ អនុវត្តទៅលើខ្លួន អាចមានលទ្ធភាពយល់បាន។

ទិដ្ឋភាពទីពីរ ទាក់ទងទៅនឹងរបៀបដែលច្បាប់ត្រូវបានបង្កើតឡើង។ ក្នុងន័យទូលាយ វាមានជម្រើសចំនួនពីរ។ ច្បាប់អាចបង្កើតឡើងដោយបុគ្គល ដែលត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងដោយប្រជាជន និងត្រូវមានគណនេយ្យ ភាពចំពោះប្រជាជន ឬបង្កើតឡើងដោយបុគ្គលដែលមិនទទួលបានការបោះ ឆ្នោតជ្រើសតាំងនោះទេ។ ការបង្កើតច្បាប់អាចធ្វើឡើងតាមលក្ខណៈប្រជាធិប តេយ្យ ឬធ្វើឡើងនៅក្នុងប្រព័ន្ធមួយដែលមិនមានលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ។ ជា ទូទៅ វាជាការច្បាស់ជាក់ស្តែងណាស់ដែលនីតិវិធី អាចសម្រេចបានពេញ លេញ តែនៅក្នុងប្រព័ន្ធនយោបាយបែបប្រជាធិបតេយ្យប៉ុណ្ណោះ។

ក៏ប៉ុន្តែ គួរកត់សម្គាល់ថា មិនមែនច្បាប់ទាំងអស់នៅក្នុងប្រទេសមួយ សុទ្ធតែត្រូវបានអនុម័តឡើងតាមរយៈសភា ឬស្ថាប័នដែលត្រូវបានបោះឆ្នោត ជ្រើសតាំងនោះទេ។ អំណាចក្នុងការធ្វើច្បាប់ អាចផ្តល់ប្រតិភូភាពទៅស្ថាប័ន ផ្សេងទៀតបាន ដូចជាទីភ្នាក់ងារថ្នាក់តំបន់ ឬថ្នាក់មូលដ្ឋាន។ នៅក្នុងប្រព័ន្ធ ប្រជាធិបតេយ្យមួយចំនួន មានអ្នកតំណាងនៅក្នុងសភាដែលមិនទទួលបាន ការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងដែរ។ ចំណុចសំខាន់គឺថា អ្នកដែលទទួលបានការ ទុកចិត្តផ្តល់ឲ្យមានអំណាចនីតិបញ្ញត្តិ គឺត្រូវស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់ និងស្ថិតនៅ ក្រោមការឃ្លាំមើលដែលសមស្របតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។

នេះមិនមែនជាការបដិសេធថា លក្ខណៈចរិតជាផ្លូវការនៃនីតិវិធី មិន អាចសម្រេចបាន ក្នុងវិសាលភាពមួយចំនួន នៅក្នុងប្រព័ន្ធនយោបាយមិន

មានលក្ខណៈប្រជាធិបតេយ្យនោះទេ។ នៅក្នុងប្រព័ន្ធទាំងនេះ អ្នកនយោបាយអាចប្រើប្រាស់អំណាចតាមរយៈច្បាប់ ប៉ុន្តែ ជាធម្មតា ពួកគេមិនស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់នោះទេ។ ប្រព័ន្ធនេះត្រូវបានគេកំណត់ថា មានលក្ខណៈជាការដឹកនាំត្រួតត្រាដោយការយកច្បាប់ទៅប្រើ (rule by law) គឺមិនមែនជាការដឹកនាំតាមគន្លងច្បាប់ (rule of law) នោះទេ។

ទិដ្ឋភាពទីបី ទាក់ទងជាមួយនឹងខ្លឹមសាររបស់ច្បាប់។ ត្រង់ចំណុចនេះ ធាតុផ្សំសំខាន់បំផុត គឺថា នីតិវិធី តម្រូវឲ្យមានការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស។ ចំណុចនេះ ជាការពិតណាស់ ជាពិសេស គឺទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ។ ឧទាហរណ៍ យើងមានការលំបាកក្នុងការគិតស្រមៃ ថា តើនីតិវិធីអាចកើតមានឡើងយ៉ាងដូចម្តេចបានប្រសិនបើគ្មានការគោរពសិទ្ធិក្នុងការបញ្ចេញមតិដោយសេរី ឬសិទ្ធិសមាគមនោះ។ ប៉ុន្តែ សិទ្ធិមនុស្សផ្សេងៗទៀតក៏មានការជាប់ពាក់ព័ន្ធដែរ ដោយរួមបញ្ចូលទាំង សិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ចសង្គមកិច្ច និងវប្បធម៌។

នៅក្នុងសៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះ ទិដ្ឋភាពចំនួនពីរចុងក្រោយនៃនីតិវិធី អំពីប្រជាធិបតេយ្យនិងសិទ្ធិមនុស្ស នឹងត្រូវលើកឡើងមកពិភាក្សានៅក្នុងបរិបទសមស្របខាងក្រោម ដោយសារតែវាគឺជាបញ្ហាដែលមានសារៈសំខាន់ខ្លាំង។ ការផ្តោតជាបន្តបន្ទាប់នៅលើសៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះ នឹងផ្តោតទៅលើអ្វីដែលមានលក្ខណៈពិសេសជាក់លាក់អំពីនីតិវិធី។

នេះមិនមែនជាការនិយាយថា យើងគួរតែបំភ្លេចចោលនូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវចាំបាច់ដែលថា ច្បាប់ត្រូវតែមានធម្មនុភាព ដែលអ្នកធ្វើច្បាប់មានសមត្ថកិច្ចពេញលេញ ហើយត្រូវបានផ្តល់ការទុកចិត្តដោយប្រជាពលរដ្ឋនោះទេ។ ជាមូលដ្ឋានសំខាន់ ទំនុកចិត្តនេះអាចបង្កើតឡើងបាន តែតាមរយៈដំណើរការប្រជាធិបតេយ្យតែប៉ុណ្ណោះ ជាពិសេសដោយរដ្ឋសភាជាតិ ឬដោយសភាដែលបានជ្រើសតាំងដោយការបោះឆ្នោតសម្ងាត់។

២.២. តម្រូវការរបស់នីតិវិធីនៅថ្នាក់ជាតិ

២.២.១ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនិយម

លក្ខខណ្ឌតម្រូវជាមូលដ្ឋានមួយនៃនីតិវិធី អាចហៅបានថារដ្ឋធម្មនុញ្ញនិយម។ ជាសំខាន់ នេះមានន័យថា ត្រូវតែមានស្ថាប័នច្បាប់ជាសារវន្តមួយនៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់មួយ ដែលចែងកំណត់និយមន័យអំពីអំណាចនីតិប្រតិបត្តិអំណាចនីតិបញ្ញត្តិ និងអំណាចតុលាការរបស់រដ្ឋនោះ។ ច្បាប់ជាសារវន្តនោះត្រូវរៀបរាប់ ថាតើស្ថាប័នណានៅក្នុងរដ្ឋ ត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការប្រើប្រាស់អំណាចទាំងនោះ ហើយថាតើអំណាចទាំងអស់នោះត្រូវយកទៅអនុវត្តយ៉ាងដូចម្តេច ទាំងនៅក្នុងចំណោមស្ថាប័នក៏ដូចជាក្នុងចំណោមពលរដ្ឋ និងអង្គភាពឯកជនដទៃទៀត។

ចំណុចសំខាន់បំផុតនោះ គឺការធ្វើច្បាប់នេះ ត្រូវតែចែងកំណត់និយមន័យ ក្នុងន័យជាទូទៅ ថាតើ ដែនកំហិតនៃការប្រើប្រាស់អំណាចផ្សេងៗទាំងអស់នេះ មានអ្វីខ្លះ។ ក្នុងន័យម្យ៉ាងទៀត គឺថា រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ត្រូវតែផ្តល់នូវរចនាសម្ព័ន្ធជាមូលដ្ឋាន និងវិធានជាមូលដ្ឋាននៃប្រព័ន្ធច្បាប់ និងប្រាប់ថាអ្នកណាទទួលបានសិទ្ធិក្នុងការប្រើប្រាស់អំណាចមួយណា និងប្រើប្រាស់ដោយរបៀបណា។ ប្រសិនបើគ្មានក្របខណ្ឌច្បាប់ជាមូលដ្ឋានបែបនេះទេ ការវាស់ស្ទង់អំពីសុក្រឹតភាពសមហេតុផលទៅលើភាពទៀងត្រង់របស់រដ្ឋាភិបាល ចំពោះនីតិវិធី មិនអាចទៅរួចទេ។

បណ្តុំច្បាប់ជាមូលដ្ឋានទាំងអស់នេះ ភាគច្រើន ត្រូវចែងក្នុងឯកសារផ្លូវការនិងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ដែលត្រូវមានការសង្ខេបពេញលេញទាំងស្រុងគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ អំពីច្បាប់ជាមូលដ្ឋាន ហើយឯកសារនេះ គេហៅថា “រដ្ឋធម្មនុញ្ញ”។

គួរឱ្យស្តាយ រដ្ឋមួយចំនួនមានរដ្ឋធម្មនុញ្ញជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ដែល

មិនបានឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីរបៀបពិតប្រាកដនៃការប្រើប្រាស់អំណាច ឬមិនបាន
បំពេញបានតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃក្របខណ្ឌបែបនេះទាល់តែសោះ។ នៅក្នុង
រដ្ឋបែបនេះ រដ្ឋធម្មនុញ្ញជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ គ្មានអ្វីក្រៅតែពីការតុបតែង
លម្អឲ្យតែល្អមើលប៉ុណ្ណោះ។

យើងក៏គួរដឹងដែរថា រដ្ឋមួយចំនួន មិនមានរដ្ឋធម្មនុញ្ញជាលាយលក្ខណ៍
អក្សរទេ។ ហើយក៏មានរដ្ឋមួយចំនួន (ឧទាហរណ៍ ប្រទេសអ៊ីស្រា អែល)
ដែលមានការផ្សំបញ្ចូលគ្នារវាងច្បាប់ និងឯកសារផ្សេងៗទៀត ដែលមាន លក្ខ
ណៈជារដ្ឋធម្មនុញ្ញ។ ប្រព័ន្ធបែបនេះ ក៏អាចកើតមានឡើងផ្ដុំជាមួយនិង
រដ្ឋធម្មនុញ្ញជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដែរ។ វាជាការជាក់ស្ដែងណាស់ ដែលអ្នក
នយោបាយមានកាតព្វកិច្ចនៅក្នុងការធ្វើឱ្យខ្លួនឯង បានយល់ជ្រួតជ្រាបអំពីរដ្ឋ
ធម្មនុញ្ញនៃប្រទេសរបស់ខ្លួន។ នៅក្នុងប្រទេសមួយចំនួនមានការរៀបចំសិក្ខា
សាលាបណ្តុះបណ្តាលឬការណែនាំពន្យល់ដល់សមាជិកសភា ថ្មីៗរបស់ខ្លួន
ទៀតផង។

*២.២.២. ភាពជាសាធារណៈ ភាពច្បាស់លាស់ អប្រតិសកម្ម និង
ស្មើភាព*

ជាការជាក់ស្ដែងណាស់ ដែលវិធាននានាអាចដឹកនាំការប្រព្រឹត្តបាន
ប្រសិនបើមនុស្សដែលវិធានទាំងអស់នោះត្រូវអនុវត្តទៅលើខ្លួន បានដឹងអំពី
វត្តមាននៃវិធានទាំងអស់នោះ។ ដូច្នេះ ច្បាប់ត្រូវតែបានប្រកាសដាក់ឱ្យប្រើ
ប្រាស់ គឺថា ត្រូវធ្វើឱ្យសាធារណៈជនបានដឹង។

បន្ថែមពីលើនេះទៀត ច្បាប់ត្រូវតែមានភាពច្បាស់លាស់គ្រប់គ្រាន់
ពីព្រោះ មនុស្សមិនអាចធ្វើតាមច្បាប់បានទេ ប្រសិនបើពួកគេមិនយល់អំពី
ច្បាប់ទាំងនោះ។

ការអនុវត្តច្បាប់មានសារៈសំខាន់ណាស់ បន្ទាប់ពីច្បាប់ទាំងនោះត្រូវ

បានអនុម័ត ហើយមិនមានការអនុវត្តប្រតិសកម្ម។ គោលការណ៍អនុវត្ត
 អប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ មានសារៈសំខាន់ជាពិសេស នៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ។
 ដូច្នេះហើយបានជាគោលការណ៍នេះ ត្រូវបានចែងនៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសជា
 សកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (១៩៤៨)។ នៅក្នុងមាត្រា១១ កថាខណ្ឌទី២ ចែង
 ថា “គ្មានជនណាម្នាក់ ត្រូវផ្ដន្ទាទោសពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ដោយបាន
 ប្រព្រឹត្តឬភ្លាំងភ្លាត់ប្រព្រឹត្ត ដែលអំពើនេះ មិនបានចែងក្នុងច្បាប់ជាតិឬអន្តរ
 ជាតិ នៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសនោះឡើយ...”។ អនុសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់
 តំបន់និងអន្តរជាតិក្រោយៗមកទៀត ក៏បានអះអាងបញ្ជាក់ឡើងវិញ អំពីសិទ្ធិ
 ជាសាវ័ន្តនេះដែរ។

ក៏ប៉ុន្តែ មានការលើកលែងក៏សំខាន់មួយចំពោះវិធាននេះ គឺ ការទទួល
 ខុសត្រូវសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិមួយចំនួន។ ចំណុចនេះ ចេញមកពីមាត្រា
 ១៥ កថាខណ្ឌ២ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិ
 នយោបាយដែលចែងថា “គ្មានបញ្ញត្តិណាមួយនៅក្នុងមាត្រានេះ ប្រឆាំងនឹង
 ការជំនុំជម្រះក្តី ឬការផ្ដន្ទាទោសដល់ជនណាម្នាក់ ចំពោះអំពើ ឬការខកខាន
 ណាមួយ ដែលជននោះបានប្រព្រឹត្តក្នុងខណៈពេលដែលអំពើនោះឬការខក
 ខាននោះ ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ស្របតាមគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់ដែល
 ទទួលស្គាល់ដោយសហគមន៍នៃប្រជាជាតិ។” សន្ធិសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សផ្សេង
 ទៀត ក៏មានបទប្បញ្ញត្តិស្រដៀងគ្នានេះដែរ។ យុត្តាធិការនៃតុលាការព្រហ្ម
 ទណ្ឌអន្តរជាតិ ក្រោមលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម (ឆ្នាំ១៩៩៨) គួរត្រូវបានលើកឡើង
 នៅក្នុងបរិបទនេះដែរ។

បន្ថែមពីលើនេះទៀត ច្បាប់នានា និងជាពិសេសគឺច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញត្រូវ
 តែមានស្ថេរភាពក្នុងអំឡុងថេរវេលាមួយ។ ច្បាប់ទាំងអស់នេះ មិនត្រូវធ្វើ
 វិសោធនកម្មឬផ្លាស់ប្តូរញឹកញាប់ពេកនោះទេ។ ប្រសិនបើច្បាប់ផ្លាស់ប្តូរជា
 ញឹកញយនោះ វានឹងមានការលំបាកនៅក្នុងការអនុវត្តតាម។ ការផ្លាស់ប្តូរជា

ញឹកញយ ក៏នាំឲ្យមានភាពមិនប្រាកដប្រជាលក្ខណៈអចិន្ត្រៃយ៍ អំពីខ្លឹមសាររបស់ច្បាប់ដែរ។ ជាងនេះទៀត សកម្មភាពនានាដែលមានការពាក់ព័ន្ធនឹងការធ្វើផែនការរយៈពេលវែង អាចនឹងទៅមិនរួចទេ។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើនរណាម្នាក់ពិចារណាអំពីការបង្កើតពាណិជ្ជកម្មមួយ ហើយពិតជាមានសំខាន់ណាស់ដែលត្រូវដឹងថា តើច្បាប់ដែលទាក់ទងជាមួយនឹងពន្ធអាករឬការទទួលបានការអនុគ្រោះពន្ធអាករ ត្រូវតែមានថេរវេលាមួយដែលពួកគេអាចនឹងធ្វើផែនការបាននៅក្នុងអនាគតខាងមុខនេះ។

ជាក់ស្តែង ស្ថេរភាពគឺជាបញ្ហាដែលទាក់ទងនឹងកម្រិត។ គេមិនអាចធ្វើការកំណត់អំពីរយៈពេលណាមួយ ដែលច្បាប់ណាមួយត្រូវតែនៅដដែលនោះ។ បន្ថែមពីលើនេះទៀត ស្ថេរភាព មានសារៈសំខាន់ខ្លាំងនៅក្នុងវិស័យមួយចំនួននៅក្នុងច្បាប់ ជាងនៅក្នុងវិស័យផ្សេងៗទៀត។ វិធានដែលល្អបំផុតនោះ គឺថា ច្បាប់ដែលនិយ័តកម្មទៅលើបញ្ហាដែលតម្រូវឱ្យមានការធ្វើផែនការដោយប្រុងប្រយ័ត្ន និងការសម្រេចចិត្តរយៈពេលវែង មិនត្រូវមានការផ្លាស់ប្តូរញឹកញាប់ ជាងច្បាប់ដែលដោះស្រាយទៅលើកម្មវត្ថុផ្សេងៗទៀតដែលការសម្រេចចិត្តមានរយៈពេលខ្លីជាទូទៅនោះទេ។

នៅក្នុងករណីជាប្រវត្តិសាស្ត្រមួយក្នុងចំណោមករណីនានា គឺករណីរវាងសារព័ត៌មានសាន់ដេប៉ែមស៍ នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស (Sunday Times V. United Kingdome) (១៩៧៩) តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុបបានធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានទៅលើលក្ខខណ្ឌតម្រូវការចាំបាច់ជាច្រើនដែលទើប តែបានលើកឡើងខាងលើថា “ច្បាប់ត្រូវតែបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងការទទួលបាន៖ ពលរដ្ឋ ត្រូវតែមានលទ្ធភាពក្នុងការទទួលបាននូវការចង្អុលបង្ហាញណាមួយ ដែលមានភាពគ្រប់គ្រាន់ នៅក្នុងកាលៈទេសៈដែលវិធានច្បាប់ អាចអនុវត្តបាននៅក្នុងករណីជាក់លាក់ណាមួយនោះ...” បទដ្ឋានមួយមិនអាចត្រូវ បានចាត់ទុកថា “ច្បាប់” បានទេ ប្រសិនបើ បទដ្ឋាននេះ មិនបាន

រៀបចំបង្កើតឡើងដោយមានភាពលម្អិតជាក់លាក់ ដើម្បីឱ្យពលរដ្ឋនិយ័តទៅ
លើទង្វើរបស់ខ្លួនបានទេនោះ៖ ប្រសិនបើត្រូវការដំបូន្មានសមស្រប ពលរដ្ឋ
ត្រូវតែអាចប្រមើលមើលដល់ត្រឹមកម្រិតមួយដែលសមហេតុផល នៅក្នុង
កាលៈទេសៈនានា អំពីលទ្ធផលដែលអាចកើតមានឡើងជាចាំបាច់ ទៅលើ
សកម្មភាពជាក់លាក់ណាមួយរបស់ខ្លួន។

២.២.៣ ការទទួលខុសត្រូវពិសេសរបស់រដ្ឋសភា

រដ្ឋសភា មានការទទួលខុសត្រូវពិសេសមួយ ក្នុងការលើកកម្ពស់គោល
ការណ៍ទាំងឡាយដែលទើបតែបានលើកឡើង។ រដ្ឋសភាក៏ត្រូវតែធានាឲ្យ
បានថា ច្បាប់ត្រូវបានធ្វើជាសាធារណៈគ្រប់គ្រាន់ ច្បាស់លាស់ និងមានស្ថេរ
ភាព។ ចំណុចនេះ ត្រូវការការយកចិត្តទុកដាក់ដោយប្រុងប្រយ័ត្ន។ ភាព
ច្បាស់លាស់ មិនត្រឹមតែជាបញ្ហានៃការប្រើប្រាស់ពាក្យពេចន៍ជាក់លាក់តែ
ម៉្យាងនោះទេ។ វាក៏តម្រូវឱ្យមានភាពស៊ីជម្រក រវាងច្បាប់ថ្មីនិងបទប្បញ្ញត្តិ
ច្បាប់ដែលមានស្រាប់ដែរ។ បទប្បញ្ញត្តិថ្មី ទោះបីជាត្រូវបានព្រាងដោយច្បាស់
លាស់ក៏ដោយ ក៏អាចនឹងបង្កឲ្យមានការភាន់ច្រឡំ នៅពេលដែលអានរួមគ្នា
ជាមួយនឹងច្បាប់និងបទបញ្ញត្តិដែលមានស្រាប់ ដោយមានពាក្យពេចន៍ដូចគ្នា
ប៉ុន្តែមានកំណត់និយមន័យផ្សេងគ្នា។ បន្ថែមពីលើនេះទៀត ភាពច្បាស់លាស់
ក៏អាចត្រូវបានធ្វើឱ្យមានភាពចុះខ្សោយ ដោយសារតែការនិយ័តជ្រុល ឬចំនួន
ច្បាប់ដ៏ច្រើន ដោយសារតែ ប្រការនេះ វាអាចធ្វើឱ្យពលរដ្ឋនិងមន្ត្រីមានការ
ភាន់ច្រឡំដោយងាយស្រួល។

ដូច្នេះហើយ ច្បាប់ដែលមានភាពច្បាស់លាស់ តម្រូវឱ្យមានបច្ចេកទេស
និងជំនាញ ក្នុងការធ្វើច្បាប់ឲ្យបានសមស្រប ក្នុងចំណោមអ្នកដែលធ្វើសេចក្តី
ព្រាងច្បាប់ទាំងនោះ។ ការងារនេះ អាចអនុវត្តបានដោយសមាជិកសភា ប៉ុន្តែ
ជារឿយៗការងារនោះ ធ្វើឡើងដោយមន្ត្រីរាជការដែលធ្វើការសម្រាប់សភា ឬ
សម្រាប់ក្រសួង។ នៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់មួយដែលប្រាថ្នាចង់បានការគោរពនីតិ

រដ្ឋ បុគ្គលទាំងនោះមានសារៈសំខាន់ណាស់ ដែលត្រូវមានការបណ្តុះបណ្តាល និងជំនាញគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងការបំពេញភារកិច្ចទាំងអស់នេះ។

ការចូលរួមរបស់ស្ថាប័នឯករាជ្យនានា ទាំងសាធារណៈនិងវិស័យឯកជន ជាពិសេស ពីអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល សហជីព និងសហគមន៍ពាណិជ្ជកម្ម ក្នុងដំណើរការបង្កើតច្បាប់នេះ ពិតជាមានសារៈ សំខាន់ណាស់ ក្នុងការធានានូវគុណភាពច្បាប់ ។ ការពិភាក្សាផ្លាស់ប្តូរយោបល់ជាមួយសមាជិកសភា និងមន្ត្រីមកពីប្រទេសផ្សេងៗទៀត ពិតជាមានសារៈសំខាន់ ការកែលម្អទៅបន្ថែមលើជំនាញនិងបច្ចេកទេសរបស់នីតិប្បញ្ញត្តិ។

សកម្មភាពចំនួនមានវិទ្យាស្ថានសម្រាប់ការបណ្តុះបណ្តាល និងការធ្វើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ដែលផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលអំពីបច្ចេកទេសព្រាងច្បាប់ដល់មន្ត្រីបម្រើការនៅរដ្ឋសភា និងដល់មន្ត្រីមកពីប្រទេសផ្សេងៗទៀតដែរ។ ប្រទេសឥណ្ឌា អាចជាឧទាហរណ៍មួយក្នុងករណីនេះ។ សហភាពអន្តរសភាអាចផ្តល់ព័ត៌មានអំពីចំណុចនេះ។

ការផ្សព្វផ្សាយបន្ថែម អាចឲ្យសាធារណៈជនបានដឹងច្រើនជាង ការប្រកាសជាផ្លូវការដែលមានតែនៅក្នុងសៀវភៅរាជកិច្ចផងដែរ ។ ជាទូទៅ ពលរដ្ឋនិងមន្ត្រី មិនអាចទទួលបានព័ត៌មានពីច្បាប់ថ្មីៗនិងការធ្វើវិសោធនកម្មនានានៅក្នុងច្បាប់ដោយខ្លួនឯងបានទេ ប្រសិនបើគ្រាន់តែតាមរយៈការយោងទៅដល់ច្បាប់ នៅក្នុងការបោះពុម្ពក្នុងរាជកិច្ចនោះ។ បរិមាណសារព័ត៌មានច្រើន ដែលប្រជាជនអាចទទួលបានជារៀងរាល់ថ្ងៃ ហេតុនោះ ការផ្សព្វផ្សាយនូវការធ្វើវិសោធនកម្មច្បាប់ នឹងត្រូវប្រាជថា បានជូនដំណឹងជាសាធារណៈ។

ក្នុងការរៀបចំនិងអនុវត្តយុទ្ធនាការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានក្តី ក៏រដ្ឋសភាត្រូវតែឃ្លាំមើលថាតើយុទ្ធនាការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានទាំងអស់នេះ ធ្វើឡើង ប្រកបដោយភាពពេញចិត្តដែរឬទេ ទោះបីនេះជាការងាររបស់ស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិក៏

ដោយ។ ប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណែត អាចជាឧបករណ៍មានសារៈប្រយោជន៍មួយក្នុង
ការជូនដំណឹងអំពីច្បាប់ថ្មី និងបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលទៅដល់ពលរដ្ឋផ្សេងៗ
គ្នា។ នៅក្នុងសង្គមដែលវិចិត្រ ទៅលើការបោះពុម្ពឯកសារ និងប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺ
ណែត គេត្រូវតែមានមធ្យោបាយផ្សេងៗទៀត។ ត្រង់ករណីនេះ សហភាព
អន្តរសភា អាចផ្តល់ព័ត៌មានបន្ថែមទៀតបាន។

ទោះបីជាការហាមឃាត់ទៅលើការអនុវត្តប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ ដូចដែល
មានរៀបរាប់ខាងលើ គឺការអនុវត្តដែលមានគោលបំណងផ្ដោតជាសំខាន់ទៅ
លើប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌និងស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិ ជាពិសេសព្រះរាជអាជ្ញាសាធារណៈ
ក៏ដោយ ក៏រដ្ឋសភា មានការទទួលខុសត្រូវចំពោះរឿងនេះដែរ។ ជាពិសេស
នៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ដែលការហាមឃាត់អំពីការអនុវត្តប្រតិសកម្មនៃ
ច្បាប់ មានភាពសារៈសំខាន់បំផុតនោះ ព្រះរាជអាជ្ញានិងចៅក្រម ជាញឹកញយ
ណាស់ តែងប្រឈមមុខទៅនឹងបទប្បញ្ញត្តិ ដែលត្រូវបានព្រាងជាយូរណាស់
មកហើយ ហើយដែលអាចនឹងមិនផ្តល់នូវការណែនាំគ្រប់គ្រាន់ចំពោះបញ្ហាផ្លូវ
ច្បាប់នាពេលបច្ចុប្បន្នទៀត។ រដ្ឋសភាអាច និង គួរពិនិត្យមើលឃើញថា ស្ថាន
ភាពបែបនេះ អាចជៀសវាងបានតាមរយៈការត្រួតពិនិត្យជាទៀងទាត់ ថាតើ
ពាក្យពេចន៍ក្នុងច្បាប់ ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ នៅតែមានភាពស្របជាមួយនឹង
ស្តង់ដារក៏ដូចជាទស្សនៈបច្ចុប្បន្នដែរឬទេ ជាពិសេសបញ្ញត្តិច្បាប់ចាស់ៗ ក្នុង
ចំណោមសាធារណៈជនជាទូទៅ ស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិ និងអ្នកច្បាប់ដែរឬទេ។
ការហាមឃាត់ទៅលើការអនុវត្តប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ ទទួលបានប្រយោជន៍
យ៉ាងខ្លាំងពីការពិនិត្យឡើងវិញជាទៀងទាត់ ហើយប្រសិនបើចាំបាច់ តាម
រយៈការធ្វើវិសោធនកម្មច្បាប់។

ស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិ ក៏មានតួនាទីសំខាន់ ក្នុងការលើកកម្ពស់លក្ខខណ្ឌ
តម្រូវនៃនីត្យានុកូលភាពផងដែរ។ ភាពច្បាស់លាស់ និងការផ្សព្វផ្សាយជា
សាធារណៈអំពីច្បាប់ នឹងមានការពង្រឹងកាន់តែខ្លាំងឡើង នៅពេលដែលស្ថា-

ប៉ុន្តែនីតិប្រតិបត្តិ ធានាថាច្បាប់នោះមានសារៈសំខាន់សម្រាប់ សហគមន៍ ជាពិសេស អ្នកទាំងអស់នោះបានទទួលនូវព័ត៌មានបច្ចុប្បន្នភាព និងធានាថា ភាសាដែលប្រើប្រាស់នៅក្នុងការធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពទាំងអស់នេះ ត្រូវបានសម្រួល តម្រឹមសមស្របសម្រាប់ក្រុមមនុស្សផ្សេងគ្នាទាំងនេះ។ អ៊ីនធឺណែតអាចដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងករណីនេះ។ ការផ្សព្វផ្សាយមានសារៈសំខាន់ណាស់ សម្រាប់ស្ថាប័នអ្នកច្បាប់ ស្ថាប័នវិជ្ជាជីវៈ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលការិយាល័យជំនួយផ្នែកច្បាប់ជាដើម ទោះជាមានការផ្សព្វផ្សាយតាម រយៈប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណែត ឬប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយផ្សេងទៀតក៏ដោយ ។

២.២.៤ ឆន្ទានុសិទ្ធិ

នីតិវដ្ត តម្រូវឱ្យការប្រើប្រាស់អំណាចរបស់រដ្ឋាភិបាល ដោយស្របតាមច្បាប់ឲ្យបានច្រើនតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ហើយជាទូទៅ ច្បាប់នោះត្រូវបានដឹងរួចទៅហើយ ។ល។ ប៉ុន្តែអំណាចនយោបាយ មិនមែនសុទ្ធតែអាចប្រើប្រាស់ច្បាប់ លើគ្រប់ករណីនោះទេ។ ឆន្ទានុសិទ្ធិនិងការប្រើប្រាស់អំណាចតាមរយៈវិធានបទបញ្ជាជាក់លាក់មួយចំនួន គឺជារឿងជៀសមិនរួចឡើយ នៅក្នុងការងារអភិបាលកិច្ច។ តែទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ដើម្បីបំពេញតាមស្តង់ដារនីតិវដ្ត សមត្ថកិច្ចក្នុងការប្រើប្រាស់អំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិបែបនេះ ឬការដាក់ចេញបទបញ្ជាទាំងឡាយ ត្រូវតែកំហិតដោយវិធានទូទៅ។

ជាងនេះទៅទៀត ស្ថាប័ននីតិបញ្ញត្តិមិនគួរដាក់ទៅប្រើប្រាស់អំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិទាំងអស់នេះដោយ មិនពុំបានគិតគូរម៉ត់ចត់នោះទេ។ ជាការពិតណាស់ នេះគឺជាបញ្ហាដ៏លំបាកមួយក្នុងចំណោមបញ្ហាលំបាកបំផុតនានានៅក្នុងការប្រើប្រាស់អំណាចនយោបាយ ដោយហេតុថា ជួនកាល ការគំរាមកំហែងដល់សន្តិសុខជាតិ គឺត្រូវតែដោះស្រាយដោយសម្ងាត់បំផុត និងអាចសូម្បីតែទាមទារឱ្យមានការរឹតត្បិតជាក់លាក់មួយចំនួន ទៅលើសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ។ ជួនកាល នីតិវដ្តត្រូវការមានតុល្យភាពជាមួយគោល

បំណងសំខាន់ៗផ្សេងៗទៀត។ អ្នកនយោបាយ គួរអនុវត្តដោយសុទ្ធចិត្ត នៅពេលដែលគាត់មានការពាក់ព័ន្ធទៅនឹងសកម្មភាពដែលត្រូវការឱ្យមានតុល្យភាពទាំងអស់នេះ។

ធាតុផ្សំសំខាន់ៗផ្សេងទៀតក្នុងការរក្សាឱ្យបានតុល្យភាពនេះ គឺទង្វើដែលនិយ័តទៅលើសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មាន និងអំពីរបៀបអនុវត្តទង្វើទាំងនេះ និងគួរអនុវត្តយ៉ាងដូចម្តេច។ ការណែនាំបន្ថែមទៀត អាចរកបាននៅក្នុងអនុសាសន៍របស់ស្ថាប័នសន្និសីទសញ្ញានានា និងនៅក្នុងករណីយុត្តិសាស្ត្រនៃតុលាការសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិនានា។

សៀវភៅរបស់សហភាពអន្តរសភាដែលមានចំណងជើងថា *ការឃ្លាំមើលរបស់សភា ក្នុងវិស័យសន្តិសុខ៖ គោលការណ៍ យន្តការ និងការអនុវត្ត* រៀបរាប់អំពីក្របខណ្ឌច្បាប់និងឧត្តមានុវត្តនៅក្នុងបរិបទនេះ។ ក្នុងចំណោមផ្នែកផ្សេងៗទៀតនៃសៀវភៅនេះ មានការរៀបរាប់អំពីគោលការណ៍អន្តរជាតិក្នុងការដោះស្រាយក្នុងស្ថានភាពជាក់ប្រទេសក្នុងត្រាអាសន្ន ដោយរួមបញ្ចូលទាំងនីត្យានុកូលភាព ការប្រកាស ការប្រាស្រ័យទាក់ទង ភាពបណ្តោះអាសន្ន ការគំរាមកំហែងក្នុងស្ថានភាពលើកលែង សមាមាត្រភាព និងភាពមិនអាចមើលឃើញបាន ដែលចំណុចខាងក្រោយចង្អុលបង្ហាញអំពីសិទ្ធិជាសារវន្តជាក់លាក់ ដែលមិនគួរមានបដិប្បញ្ញត្តិ។

សៀវភៅនោះក៏បានផ្តល់ជំនួយនូវថា សភាគួរតែមានការពាក់ព័ន្ធយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងការប្រកាសអំពីការដាក់ប្រទេសនៅក្នុងត្រាអាសន្ន ឬនៅក្នុងការអនុម័ត បន្ទាប់ពីស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិ បានចេញក្រឹត្យប្រកាសនោះ។ គោលបំណង គឺដើម្បីទប់ស្កាត់ស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិ កុំឱ្យមានសមត្ថកិច្ចតែម្នាក់ឯងក្នុងការអនុម័តវិធានការដែលមានភាពធ្ងន់ធ្ងរទាំងអស់នេះ។

២.២.៥ ការបែងចែកអំណាច

នីតិវិធី តម្រូវឲ្យមាន អំណាចចម្បងៗបីដែលត្រូវបែងចែកដាច់ចេញពីគ្នា គឺអំណាចនីតិបញ្ញត្តិ នីតិប្រតិបត្តិ និងអំណាចតុលាការ។ ការបែងចែកដាច់ពីគ្នានេះ មិនមែនត្រឹមតែមានន័យថា អំណាចទាំងនេះ ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយស្ថាប័នផ្សេងៗគ្នា (ដូចជា រដ្ឋាភិបាល សភា និងស្ថាប័នតុលាការ) នោះទេ ប៉ុន្តែ មានន័យថា បុគ្គលទាំងឡាយមិនអាចធ្វើជាសមាជិករបស់ស្ថាប័នទាំងនេះ លើសពីមួយបានទេ (ឧទាហរណ៍ នាយករដ្ឋមន្ត្រី មិនអាចធ្វើជាចៅក្រមបានទេ)។

ជាការពិតណាស់ ការបែងចែកដាច់ពីគ្នាដែលមានលក្ខណៈដាច់ខាតនិងតឹងរ៉ឹង ចំពោះអំណាចទាំងអស់នេះ ការពិតទៅ មិនដែលបានកើតឡើងនោះទេ នៅក្នុងប្រទេសនីមួយៗ មានស្ថាប័នមួយចំនួន ដែលចូលរួមនៅក្នុងការអនុវត្តអំណាចចំនួនពីរ។ លក្ខណៈទូទៅសាមញ្ញៗនោះ គឺថាស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិអាចដាក់ចេញប្រភេទនៃវិធានដាក់លាក់មួយចំនួន (ដូចជាក្រឹត្យអនុក្រឹត្យ ឬ បទបញ្ជាផ្សេងៗជាដើម) ឬមានសមត្ថកិច្ចរួមគ្នា ក្នុងការដាក់ចេញនូវប្រភេទនៃវិធានដាក់លាក់មួយចំនួន។ ជាងនេះទៀត នៅក្នុង ប្រទេសដែលប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិល (Civil Law) និង កុំម៉ូនឡ (Common Law) ករណីយុត្តិសាស្ត្រ ត្រូវបានចាត់ទុកថាជា ផ្នែកមួយនៃច្បាប់ ដែលធ្លាប់មាននៅក្នុងករណីដាក់លាក់រួចមកហើយ តាមរយៈរបៀបនៃការបកស្រាយ និងអនុវត្តច្បាប់ទាំងនេះ។ នេះមានន័យថា នៅពេលដែលចៅក្រមអនុវត្តនូវអំណាចតុលាការរបស់ខ្លួន ចៅក្រមក៏បានចូលរួមចំណែកដល់ការអភិវឌ្ឍច្បាប់នៅថ្នាក់ជាតិដែរ។

ជាងនេះទៀត ប្រទេសជាច្រើនបានអនុញ្ញាតឱ្យបុគ្គលមួយចំនួនមានចំណែកនៅក្នុងស្ថាប័នពីរក្នុងពេលតែមួយនៅក្នុងករណីមួយចំនួន។ ឧទាហរណ៍ នៅចក្រភពអង់គ្លេស សមាជិកគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ក៏អាចជាសមាជិក

សភាដែរ។

តាមពិតទៅ ស្ថានភាពនៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន អាចត្រូវបានពណ៌នា យ៉ាងល្អបំផុតថា ជាប្រព័ន្ធមួយដែលមានការត្រួតពិនិត្យនិងតុល្យភាព ជាជាង ការចែកអំណាចដាច់ពីគ្នា ដោយតឹងរឹងបំផុតនោះ។ អំណាចត្រូវបានបែង ចែកក្នុងចំណោមស្ថាប័ននានានិងបុគ្គលនានា តាមវិធីមួយដែលមិនមានស្ថា- ប័នណាមួយឬបុគ្គលណាម្នាក់ អាចសន្មត់ថាខ្លួនមានអំណាចដាច់ខាតនោះ ទេ ពីព្រោះការប្រើប្រាស់អំណាច គឺតែងតែមានការត្រួតពិនិត្យនិងការធ្វើឱ្យ មានតុល្យភាព តាមរយៈការប្រើប្រាស់អំណាចផ្សេងទៀត។ សម្រាប់ករណី នេះ សភាប្រើប្រាស់អំណាចនៅក្នុងការឃ្លាំមើលទៅលើស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិ។

ប្រព័ន្ធសម្របនៃការត្រួតពិនិត្យនិងតុល្យភាពនេះ មានសារៈសំខាន់ បំផុតចំពោះនីតិវិធី។ ឧទាហរណ៍ មុខងារដ៏សំខាន់មួយនៃនីតិវិធីដែលមានការ ដាក់កំហិតទៅលើការប្រើប្រាស់អំណាច នឹងមិនអាចសម្រេចទៅបានទេ ប្រសិនបើអំណាចនីតិប្រតិបត្តិនិងអំណាចនីតិបញ្ញត្តិ ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយ ស្ថាប័ន ឬបុគ្គលតែមួយនោះ។

២.២.៦ ស្ថាប័នតុលាការ

លក្ខខណ្ឌតម្រូវ ដែលមិនអាចខ្វះបានសម្រាប់នីតិវិធី គឺវត្តមានរបស់ ស្ថាប័នតុលាការឯករាជ្យនិងអនាគតិ ដែលនៅដំណាក់កាលចុងក្រោយ អាច មានលទ្ធភាពនៅក្នុងការដោះស្រាយវិវាទ និងធានានូវការគោរពច្បាប់ពេញ- លេញ។

នៅក្នុងសង្គមនីមួយៗ វិវាទតែងតែកើតឡើងជៀសមិនផុតនោះទេ។ វិវាទមួយចំនួនកើតឡើងក្នុងទំនាក់ទំនងរវាងរដ្ឋាភិបាលនិងពលរដ្ឋ។ វិវាទ មួយចំនួនទៀត កើតឡើងក្នុងទំនាក់ទំនងរវាងពលរដ្ឋនិងស្ថាប័នឯកជនផ្សេង ទៀត។

វិវាទមួយចំនួន គឺអំពី អង្គហេតុ។ ប៉ូលីសចោទប្រកាន់បុគ្គលម្នាក់ពីការ ចូលរួមក្នុងការធ្វើកុបកម្មមួយ ហើយបុគ្គលម្នាក់នោះ បានបដិសេធថាគាត់មិន បាននៅទីនោះទេ។ ស្ត្រីម្នាក់បាននិយាយថា អ្នកជិតខាងរបស់គាត់ នៅជំពាក់ លុយគាត់នៅឡើយទេ ហើយអ្នកជិតខាងនោះ បានបដិសេធថា គាត់មិនដែល បានខ្ចីលុយនោះទេ។

ទំនាស់ផ្សេងទៀត គឺអំពី អង្គច្បាប់។ បុគ្គលម្នាក់ប្រកាន់ជំហរថាគាត់ មានកិច្ចសន្យាដែលមានសុពលភាពតាមផ្លូវច្បាប់ ក្នុងការទិញផ្ទះមួយ ពីព្រោះ គាត់បានប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយនឹងម្ចាស់ផ្ទះថា គាត់បានយល់ព្រមចំពោះ តម្លៃដែលម្ចាស់ផ្ទះបានដាក់លក់នៅក្នុងសារព័ត៌មាននៅក្នុងស្រុកមួយ។ ម្ចាស់ ផ្ទះបានអះអាងថា មិនមានកិច្ចសន្យាណាមួយនោះទេ ហើយគាត់មិនមាន កាតព្វកិច្ចក្នុងការលក់ផ្ទះនោះដែរ ពីព្រោះការផ្សព្វផ្សាយពាណិជ្ជកម្មនោះ គ្រាន់តែជាការអញ្ជើញឱ្យមានការចាប់ផ្តើមការចរចាប៉ុណ្ណោះ និងមិនមែនជា ការសន្យាលក់ដូរនោះទេ ហើយប្រសិនបើមានការទទួលយកតម្លៃនោះ វាត្រូវ តែក្លាយទៅជាកិច្ចសន្យាដែលមានលក្ខណៈផ្លូវច្បាប់នោះទេ។

ជម្លោះនានា ត្រូវតែដោះស្រាយដោយយោងទៅតាមច្បាប់

ជម្លោះបែបនេះ ត្រូវតែដោះស្រាយដោយយោងទៅតាមច្បាប់។ សេចក្តី សម្រេចមួយ ត្រូវតែធ្វើឡើងដោយមានការពិចារណាទៅលើអង្គហេតុ ទៅលើ អង្គច្បាប់ និងទៅលើការអនុវត្តច្បាប់ ចំពោះអង្គហេតុទាំងនោះ។ ក្នុងករណី អវត្តមាននៃសេចក្តីសម្រេចបែបនេះ ជម្លោះនឹងបន្តកើតមាន ឬនឹងត្រូវដោះ ស្រាយតាមមធ្យោបាយផ្សេងទៀត ហើយក្នុងករណីដែលអាក្រក់បំផុតនោះ គឺ ដោះស្រាយដោយប្រើកម្លាំង។

បន្ថែមពីលើនេះ ប្រសិនបើមន្ត្រីនិងពលរដ្ឋ ត្រូវគោរពច្បាប់ គាត់ត្រូវតែ ដឹងថា តើ ការបកស្រាយច្បាប់បែបណា ជាការត្រឹមត្រូវ ឬដឹងអំពីរបៀបដែល

ច្បាប់ត្រូវអនុវត្ត ទៅលើអង្គហេតុនោះ។ សេចក្តីសម្រេចដោយស្ថាប័នមានសមត្ថកិច្ច អាចផ្តល់នូវភាពច្បាស់លាស់នេះបាន។ ដូច្នេះ សារៈសំខាន់របស់វាមានលើសពីការដោះស្រាយជម្លោះរវាងភាគី នៅក្នុងករណីជាក់លាក់ណាមួយ។ សេចក្តីសម្រេចនោះ ជួយក្នុងការធានាជាទូទៅថា មន្ត្រីនិងពលរដ្ឋយល់អំពីច្បាប់ និងអាចគោរពតាមច្បាប់បាន។

ឯករាជ្យភាព

សេចក្តីសម្រេចប្រភេទនេះ ត្រូវតែធ្វើឡើងដោយភាគីទីបី គឺចៅក្រម ឬតុលាការតាមផ្លូវច្បាប់។ មន្ត្រីផ្នែកប្រព័ន្ធតុលាការ ត្រូវតែមានសេរីភាពជៀសផុតពីសម្ពាធពីខាងក្រៅ។ ពួកគេត្រូវសម្រេចសេចក្តី ដោយយោងទៅតាមច្បាប់ និងមិនយោងទៅលើអ្វី ក្រៅពីច្បាប់ឡើយ។ នេះមានន័យថា ជាបឋមពួកគេត្រូវតែមានឯករាជ្យភាពពីរដ្ឋាភិបាល។ ការវិនិច្ឆ័យសេចក្តីរបស់ពួកគេមិនត្រូវទទួលរងឥទ្ធិពលពីអំណាចណាមួយឡើយ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ចៅក្រមត្រូវតែប្តេជ្ញាអនុវត្តតាមក្រមសីលធម៌និងសុចរិតភាពវិជ្ជាជីវៈ ព្រមទាំងត្រូវមានគណនេយ្យភាព ចំពោះការធ្វើសេចក្តីវិនិច្ឆ័យរបស់ខ្លួនប្រកបដោយយុត្តិធម៌។

ឯករាជ្យភាពនេះ ត្រូវតែមានការលើកកម្ពស់និងធានាដោយច្បាប់ ទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហានានា ដូចជាការតែងតាំងចៅក្រម សុវត្ថិភាពមុខតំណែងលក្ខខណ្ឌបម្រើការងារ និងរបៀបកំណត់ប្រាក់បៀវត្សរ៍ ដែលចំណុចទាំងអស់នេះ ត្រូវតែដកចេញឱ្យឆ្ងាយតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ពីឥទ្ធិពលរបស់រដ្ឋាភិបាល។

អនាគតិ

ទីពីរ សេរីភាពរបស់ចៅក្រមក្នុងការជៀសផុតពីសម្ពាធពីខាងក្រៅ មានន័យថា ចៅក្រម ត្រូវតែអនាគតិ ឬអាចនិយាយម្យ៉ាងទៀតថា ចៅក្រមមិនលម្អៀងទៅលើភាគីណាមួយនៅក្នុងសំណុំរឿងដែលចៅក្រមកំពុងកាន់ក្នុងដៃ

នោះទេ។ ក្នុងចំណោមប្រការជាច្រើន ប្រការនេះ តម្រូវថា ប្រសិនបើភាគី មានហេតុផលក្នុងការសង្ស័យថាចៅក្រមណាមួយមានភាពលម្អៀង ភាគីនោះ មានឱកាសក្នុងការជំទាស់ចំពោះចៅក្រមនោះ។ ជាលទ្ធផល ចៅក្រមរូបនោះ អាចនឹងត្រូវបានដកចេញពីសំណុំរឿងមួយនោះ។ នៅក្នុងករណីដែលចៅ ក្រមមានទំនាក់ទំនងជាមួយភាគីណាមួយនៅក្នុងជម្លោះនេះ រូបគាត់ក៏ត្រូវ បានទទួលសិទ្ធិនៅក្នុងការដកខ្លួនចេញពីសំណុំរឿង។

ការគំរាមកំហែងដ៏ធំបំផុតមួយ ក្នុងចំណោមការគំរាមកំហែងនានា ចំពោះអនាគត និងឯករាជ្យភាពរបស់ប្រព័ន្ធតុលាការ គឺអំពើពុករលួយ។ សម្រាប់ហេតុផលនេះ ប្រាក់បៀវត្សគ្រប់គ្រាន់ សុវត្ថិភាពមុខតំណែង និង កត្តាពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត មានសារៈសំខាន់ចាំបាច់ខាងមិនបាន។ ប្រព័ន្ធ តុលាការត្រូវតែមានតុល្យភាពតាមរយៈកាតព្វកិច្ច ក្នុងការគោរពតាមក្រម ប្រតិបត្តិនិងសុចរិតភាពវិជ្ជាជីវៈនោះ ដូចរៀបរាប់ នៅខាងលើរួចហើយ។

ក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈ

ការអនុវត្តច្បាប់ឲ្យបានត្រឹមត្រូវ ឲ្យមានសមភាពសម្រាប់មនុស្សគ្រប់ គ្នា មិនទទួលរងឥទ្ធិពលពីសម្ពាធខាងក្រៅ មិនមែនពាក់ព័ន្ធត្រឹមតែការមាន វិធានគ្រប់គ្រាន់និងការរៀបចំគ្រប់គ្រាន់នោះទេ។ វាក៏មានពាក់ព័ន្ធទៅនឹងស្តង់ ដារនៃក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈខ្ពស់ និងការប្រតិបត្តិ ក្នុងចំណោមអ្នកចូលរួម ទាំងអស់នៅក្នុងដំណើរការដោះស្រាយវិវាទដែរ។

ចៅក្រមមិនត្រូវប្រឡាក់ប្រឡូសទៅក្នុងជីវិតឯកជន និងធ្វើឱ្យអន្តរាយ ដល់ឯករាជ្យភាពនិងអនាគត តាមរយៈការដាក់ខ្លួនឯងស្ថិតក្នុងសភាពងាយ ទទួលរងនូវសម្ពាធពីឥទ្ធិពលខាងក្រៅឡើយ។ ចៅក្រមគ្រប់រូប ត្រូវតែអនុវត្ត ទៅតាមច្បាប់ សូម្បីតែក្នុងករណីកំប៊ុចកំប៉ុកបំផុត ដែលប្រជាពលរដ្ឋទូទៅជា ច្រើន អាចនឹងមាននិន្នាការជាទម្លាប់ក្នុងការមិនគោរពច្បាប់ក៏ដោយ។

ចៅក្រមកាន់តែត្រូវប្រយ័ត្នប្រយែង ក្នុងការចូលរួមក្នុងសកម្មភាពនានា ដែលអាចធ្វើអោយគាត់ ទទួលសម្ពាធពីខាងក្រៅ ទោះបីជាសកម្មភាពស្រប ច្បាប់ក៏ដោយ។ ឧទាហរណ៍ ភាពមន្ទិលសង្ស័យខ្លាំងនឹងកើតមានឡើង នៅ ពេលដែលចៅក្រមបណ្តោយខ្លួនឱ្យប្រព្រឹត្តអំពើល្បែងស៊ីសងនៅក្នុងកាស៊ីណូ ដែលមានភាពស្របច្បាប់ពេញបរិបូណ៌ក៏ដោយ។ ចំណុចទាំងអស់នេះ ក៏ អនុវត្តចំពោះព្រះរាជអាជ្ញាដែរ។

តួនាទីរបស់អ្នកនយោបាយ

អ្នកនយោបាយ គួរទទួលយក និងផ្តល់កិត្តិយសជាសាធារណៈចំពោះ ឯករាជ្យភាពនិងអនាគតរបស់ប្រព័ន្ធតុលាការ ដែលមានសារៈសំខាន់បំផុត សម្រាប់ខ្លួន។ ឧទាហរណ៍ អ្នកនយោបាយមិនត្រូវផ្តល់នូវទស្សនៈណាមួយ អំពីអ្វីដែលអាចចាត់ទុកថាជាការសន្និដ្ឋានទុកជាមុន នៃសំណុំរឿងណាមួយ ដែលកំពុងតែដំណើរការនៅក្នុងតុលាការ ហើយមិនទាន់បានចេញសេចក្តី សម្រេចដោយតុលាការនៅឡើយនោះទេ។ ទង្វើនេះ អាចត្រូវបានចៅក្រមនិង សាធារណៈជនទូទៅ បកស្រាយថាជាសម្ពាធពីខាងក្រៅ ក្នុងការជះឥទ្ធិពល ទៅលើលទ្ធផលនៃសំណុំរឿងណាមួយ។

អ្នកនយោបាយ ក៏ត្រូវជៀសវាងក្នុងការផ្តល់យោបល់ទៅលើសេចក្តី លម្អិតនៃលទ្ធផលសំណុំរឿង ជាក់លាក់មួយចំនួន ឬស្មើឡើងថាករណីណា មួយនោះ ត្រូវបានសម្រេចដោយខុសឆ្គងជាដើម។ ជាការពិតណាស់ នេះមិន មែនមានន័យថា អ្នកនយោបាយមិនអាចនិយាយអ្វីបានទាល់តែសោះ អំពី យុត្តិសាស្ត្រនោះទេ គឺថា ពួកគាត់អាចមានបំណងក្នុងការធ្វើវិសោធនកម្ម ឬ ណែនាំឱ្យប្រើប្រាស់ច្បាប់នានាជាលទ្ធផល ដែលកើតចេញមកពីសេចក្តី សម្រេចរបស់តុលាការ ឬដោយសារតែបណ្តុំនៃសេចក្តីសម្រេចចិត្តបែបនេះ ដែលពួកគាត់រកឃើញថាសេចក្តីសម្រេចទាំងនោះ មិនស្របទៅតាមស្តង់ដារ នាពេលបច្ចុប្បន្ន។ ប៉ុន្តែ អ្នកនយោបាយគួរជាក់កំហិតខ្លួនឯង ក្នុងការថ្លែង

ដែលមានលក្ខណៈទូទៅពេក និងតាមរបៀបមួយដែលមិនបានលើកស្ទើរឡើង ថា ចៅក្រមណានៅក្នុងសំណុំរឿង បានធ្វើសេចក្តីសម្រេចនេះដោយខុសឆ្គង នោះ។ តាមពិតទៅ សេចក្តីសម្រេចមួយចំនួន អាចស្របពេញលេញទៅតាម ច្បាប់ដែលមានជាធរមាន។ ដូច្នេះ បន្ទាប់មកទៀត ការទទួលខុសត្រូវ ស្ថិត នៅជាមួយនឹងអ្នកធ្វើច្បាប់។

អ្នកនយោបាយ ក៏ត្រូវតែមានការប្រយ័ត្នប្រយែងជាទីបំផុត នៅពេល ដែលមានពិភាក្សាជាសាធារណៈ អំពីលក្ខខណ្ឌនៃការជ្រើសរើសចៅក្រម។ ឧទាហរណ៍ វាមានភាពមិនសមស្របយ៉ាងខ្លាំងក្នុងការឆ្លើយតបចំពោះលទ្ធផលនៃសំណុំរឿងជាក់លាក់ណាមួយ តាមរយៈការស្នើឡើងថា សុវត្ថិភាពមុខ តំណែង របស់ចៅក្រមគួរតែត្រូវបោះបង់ចោល ហើយថាចៅក្រមគួរតែត្រូវ បានបណ្តេញចេញពីការងារ នៅពេលដែលចៅក្រមធ្វើសេចក្តីសម្រេច “ខុស ឆ្គង” នោះ។

នេះមិនមែនជាការនិយាយថា ការរៀបចំ ដូចជាវិសាលភាពនៃសុវត្ថិ ភាពមុខតំណែងរបស់ចៅក្រម មិនអាចត្រូវបានអ្នកនយោបាយយកមក ពិភាក្សានោះទេ ឲ្យតែវិធានទាំងឡាយដែលនៅទីបំផុតត្រូវបានអនុម័ត បាន បំពេញត្រឹមត្រូវតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវ ក្នុងការធានាអំពីឯករាជ្យភាពនិងអនាគតិ របស់ប្រព័ន្ធតុលាការនោះ។

បញ្ហាផ្សេងមួយទៀត គឺសភាត្រូវតែប្រើប្រាស់អំណាចក្នុងការឃ្លាំមើល ទៅលើស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិ និងស្ថាប័នតុលាការដែរ ដើម្បីធានាថា ការគ្រប់ គ្រងរដ្ឋបាលយុត្តិធម៌មានភាពត្រឹមត្រូវ។ ការអនុវត្តនូវភារកិច្ចនេះ មិនមែនជា ការរារាំងដល់ឯករាជ្យភាពរបស់ចៅក្រមនោះទេ។

តុលាការត្រូវតែបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល

ជាការសំខាន់ណាស់ដែលតុលាការ ត្រូវបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលដល់

អ្នកប្រើប្រាស់។ ប្រជាជនមិនត្រូវអាក់ខានក្នុងការដាក់សំណុំរឿងរបស់ខ្លួនទៅតុលាការ ដោយសារតែត្រូវការចំណាយខ្លាំងហួសហេតុ មានបញ្ហាច្រើនពេក ឬស្មុគស្មាញពេកនោះទេ។ ការទទួលបានយុត្តិធម៌ គឺជាធាតុផ្សំដ៏សំខាន់មួយនៅក្នុងសង្គមដែលគោរពនីតិវិធី។

នេះមានន័យថា ជាដំបូង លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងការទទួលយកសំណុំរឿងណាមួយ ដើម្បីយកទៅបើកសវនាការជំនុំជម្រះ និងសម្រេចសេចក្តី នៅក្នុងតុលាការតាមផ្លូវច្បាប់ មិនត្រូវមានភាពពិបាកពេក ឬតឹងរ៉ឹងពេកនោះទេ។ ការរឹតត្បិតមួយចំនួន គឺជាការជៀសមិនផុតនោះទេ ដោយសារតែករណីសំណុំរឿងច្រើនពេកនឹងធ្វើឱ្យក្លាយជាបន្ទុកជ្រុល និងធ្វើឱ្យមានការលំបាកដល់ដំណើរការនៃប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌។ ប៉ុន្តែ ការរឹតត្បិតណាមួយនោះ ត្រូវតែបំពេញនូវគោលដៅដែលអាចផ្តល់យុត្តិកម្មបាន និងមានភាពចាំបាច់ក្នុងការសម្រេចបាននូវគោលបំណងនោះ។

ឧទាហរណ៍ ទាក់ទងនឹងការដាក់ទណ្ឌកម្មធ្ងន់ធ្ងរ និងលក្ខណៈបច្ចេកទេសនៃដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ គេអាចផ្តល់យុត្តិកម្មបាន ក្នុងការតម្រូវឱ្យជនសង្ស័យមានមេធាវីតំណាង។ ប៉ុន្តែការតំណាងតាមផ្លូវច្បាប់ដែលត្រូវតែមានដាច់ខាត នៅក្នុងករណីដែលមានការទាមទារតូចតាចឬសាមញ្ញៗ នោះវាហាក់បីដូចជាមិនមានភាពចាំបាច់ទេ ដោយសារតែចៅក្រមមានសមត្ថកិច្ចគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងការអនុវត្តរាល់ច្បាប់ទាំងឡាយដែលពាក់ព័ន្ធ។

ទីពីរ ការចំណាយទៅលើតុលាការត្រូវតែមានភាពសមរម្យ និងត្រូវតែមានការជួយឧបត្ថម្ភក្នុងចំណែកណាមួយ ដល់ប្រជាជនដែលមិនអាចមានលទ្ធភាពបង់ថ្លៃការចំណាយតុលាការ ឬការចំណាយសម្រាប់មេធាវី។ ដំណោះស្រាយសាមញ្ញមួយចំពោះទ្វេគ្រោះដែលថា ប្រាក់សេវារបស់មេធាវីអាចមានសភាពខ្ពស់ហួសហេតុរហូតដល់មិនអាចមានលទ្ធភាពបង់បាននោះ គឺប្រើប្រាស់គម្រោងជំនួយផ្នែកច្បាប់។

ឧទាហរណ៍ មាត្រា៦នៃអនុសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សទ្វីបអឺរ៉ុបចែងថា ប្រជាជនពិតជាមានសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានជំនួយផ្នែកច្បាប់ដោយមិនគិតកម្រៃនៅក្នុងករណីព្រហ្មទណ្ឌ។ នៅក្នុងករណីជាប្រវត្តិសាស្ត្រមួយរវាង *អ៊ីរី ទល់នឹងប្រទេសអៀរឡង់* តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប បានសម្រេចថា នៅតាមកាលៈទេសៈជាក់លាក់មួយចំនួន រដ្ឋមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់នៅក្នុងករណីរដ្ឋប្បវេណីដែរ។ ទិដ្ឋភាពមួយផ្សេងទៀត គឺថារយៈពេលសម្រាប់ការធ្វើដំណើរទៅតុលាការ មិនត្រូវឆ្ងាយពេកនោះទេ។

ការពន្យារពេលក្នុងការផ្តល់យុត្តិធម៌ គឺជាការបដិសេធមិនផ្តល់យុត្តិធម៌

វាមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងបំផុត ដែលករណីសំណុំរឿងនៅតុលាការ មិនចំណាយពេលវេលាយូរពេក ប៉ុន្តែ ត្រូវបានដោះស្រាយនៅក្នុងរយៈពេលសមហេតុផលណាមួយ។ មានការសង្កេតលើកឡើងដ៏ល្បីល្បាញមួយថា ការពន្យារពេលក្នុងការផ្តល់យុត្តិធម៌ គឺជាការបដិសេធមិនផ្តល់យុត្តិធម៌។ នេះគឺជាផ្នែកមួយដែលសភាគួរតែមានការចាប់អារម្មណ៍។ ជាពិសេស សភាគួរមានការពិចារណាក្នុងការធានាថា ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ មានមធ្យោបាយដែលត្រូវការចាំបាច់ដើម្បីផ្តល់យុត្តិធម៌ឱ្យទាន់ពេលវេលា។

នីតិវិធីត្រូវតែមានភាពយុត្តិធម៌

បន្ថែមពីលើនេះទៀត នីតិវិធីជំនុំជម្រះក្តីនៅក្នុងតុលាការតាមផ្លូវច្បាប់ត្រូវតែមានភាពយុត្តិធម៌។ នេះមានន័យថា ក្នុងចំណោមនីតិវិធីផ្សេងៗទៀតនោះ ជាគោលការណ៍ នីតិវិធីសវនាការ ត្រូវមានលក្ខណៈបើកចំហដល់សាធារណជន។ នេះក៏មានន័យដែរថា ភាគីនានាអាចស្វែងរកតំណាងផ្លូវច្បាប់, មានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការរៀបចំទង្វើករណីរបស់ខ្លួនក្នុងការឆ្លើយតបទៅនឹងទង្វើករណីរបស់គូភាគីម្ខាងទៀតឬភាគីច្រើនផ្សេងទៀត ក៏ដូចជាគ្រប់ភាគីមានសិទ្ធិទទួលបានការពិនិត្យឡើងវិញទៅលើសំណុំរឿង

របស់ខ្លួន ដោយស្ថាប័នយុត្តិធម៌ដែលខ្ពស់ជាងតុលាការ។

២.២.៧ ជំណោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ

នៅក្នុងទស្សនៈនីតិវិធី វិវាទក៏អាចដោះស្រាយដោយមធ្យោបាយផ្សេងទៀត ក្រៅពីប្រព័ន្ធតុលាការដែរ។ វិធីជំនួសផ្សេងទៀតក្នុងការដោះស្រាយវិវាទ ពិតជាអាចទទួលយកបានទាំងស្រុង។ តាមពិតទៅ មានវិធីសាស្ត្រជាច្រើនដោយរួមបញ្ចូលទាំងការសម្រុះសម្រួល និងការធ្វើជាអាជ្ញាកណ្តាល ដែលគេស្គាល់ជាទូទៅថា “ការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ” ដែលគេអាច យកមកប្រើប្រាស់បាន។ ហើយក៏មានស្ថាប័នពាក់កណ្តាលតុលាការមួយ ចំនួនដែរដូចជាការិយាល័យពលរដ្ឋដែលអាចធ្វើការស៊ើបអង្កេតទៅលើបណ្តឹង ប្រឆាំងនឹងការរំលោភអំណាចរបស់រដ្ឋាភិបាលឬស្ថាប័នមួយចំនួនដែរ។

គុណសម្បត្តិនៃមធ្យោបាយក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ក្នុងការដោះស្រាយវិវាទ អាចមានច្រើនដូចជា៖ អាចបង្កឱ្យមានលក្ខណៈងាយស្រួលក្នុងការប្រើប្រាស់ជាងប្រព័ន្ធតុលាការ ទាក់ទងនឹងការចំណាយ និងចម្ងាយឱ្យមានភាពឆាប់រហ័សជាង, មានភាពអនុលោមទៅនឹងលទ្ធផលនៃការដោះស្រាយប្រសើរជាង, កាត់បន្ថយសំណុំរឿងក៏ច្រើនដែលមាននៅប្រព័ន្ធតុលាការតាមផ្លូវការជាដើម។ ជាងនេះទៅទៀត ក៏អាចទៅរួចដែរ ក្នុងការបង្កើតនីតិវិធីកាន់តែសាមញ្ញខ្លាំងនិងមានលក្ខណៈតូចៗ នៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធប្រព័ន្ធតុលាការផ្លូវការ ដូចជា តុលាការសម្រាប់រឿងក្តីតូចៗសម្រាប់ការទាមទារតិចតួច ដំណើរការនីតិវិធីផ្សះផ្សាជាប់ខាត និងវិធីសាស្ត្រផ្សេងៗស្រដៀងគ្នានេះ។

សម្រាប់កម្រិតវិសាលភាព ដែលនីតិវិធីក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការទាំងអស់នេះ ទោះនៅក្នុងឬនៅក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការផ្លូវការ ដែលធ្វើឲ្យការកើនឡើងនៃប្រសិទ្ធផលនិងប្រសិទ្ធភាពនៃការដោះស្រាយវិវាទនេះ នីតិវិធីទាំងអស់នេះមិនមែនត្រឹមតែទទួលយកបាន តាមទស្សនៈនីតិវិធីប៉ុណ្ណោះទេ វិធីទាំងអស់

នេះការពិតទៅថែមទាំង ៣ ជ្រុងនីតិវិធីទៀតផង។ ក៏ប៉ុន្តែ បុរេលក្ខខណ្ឌ គឺថា នីតិវិធីទាំងអស់នេះ ផ្តល់នូវការការពារតាមផ្លូវច្បាប់ទៅដល់គ្រប់ភាគីទាំងអស់ រួមបញ្ចូលទាំងសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានសវនាការមួយប្រកបដោយយុត្តិធម៌ និង បំពេញគ្រប់តាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវការទាំងអស់អំពីអនាគតនិងឯករាជ្យភាព។

នៅក្នុងបរិបទនេះ ក៏គួរមានការកត់សម្គាល់ដែរថា នៅក្នុងប្រទេសជា ច្រើន ដែលមានស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់ជាតិមួយ។ ស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់ ជាតិជាច្រើន មានអាណត្តិក្នុងការទទួលនិងស៊ើបអង្កេតបណ្តឹងបុគ្គល និង អាចធ្វើការតាមដានបន្តទៅលើបណ្តឹងទាំងអស់នេះ ជាមួយនិងស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលទាក់ទង។ នៅទីណាដែលមានភាពសមស្រប ស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់ ជាតិ ក៏ប្រើប្រាស់នូវមុខងារផ្សេងៗ តាមរយៈការភាគីទាមទារនិងភាគីឆ្លើយ តបមកជួបគ្នា នៅក្នុងដំណើរការដែលមានការរក្សាការសម្ងាត់ ដើម្បីពិភាក្សា និងឈានទៅដល់កិច្ចព្រមព្រៀង ទៅលើបញ្ហានានាដែលបានលើកឡើង។ បន្ថែមពីលើនេះទៀតស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់ជាតិ ជាធម្មតា តម្រូវដោយច្បាប់ ឱ្យរាយការណ៍ទៅដល់សភា ហើយប្រការនេះអាចនាំទៅការផ្លាស់ប្តូរនានា ក្នុងការធ្វើច្បាប់ និងការកែលម្អទៅលើស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងប្រទេស ទាំងមូលដែរ។

ការណែនាំបន្ថែមទៀត អាចរកបាននៅក្នុងអ្វីដែលគេហៅថាជា គោល ការណ៍ទីក្រុងប៉ារីស ទាក់ទងទៅនឹងស្ថានភាពស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់ជាតិ ដែលបានអនុម័ត ដោយសេចក្តីសម្រេចមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ លេខ៤៨/១៣៤ នៅថ្ងៃទី២០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៣។

២.២.៨ អ្នកធ្វើសេចក្តីសម្រេចផ្សេងទៀត

បន្ថែមទៅលើប្រព័ន្ធតុលាការ មានមន្ត្រីរដ្ឋបាលនិងទីភ្នាក់ងារផ្សេង ទៀតជាច្រើន ដែលអនុវត្តច្បាប់ និងធ្វើសេចក្តីសម្រេចនានា ដែលប៉ះពាល់

ទៅលើពលរដ្ឋ។ ជាទូទៅ ច្បាប់ត្រូវតែយកទៅអនុវត្តនិងគោរពតាម ដោយរដ្ឋបាលគ្រប់កម្រិត ចាប់ពីកម្រិតរដ្ឋមន្ត្រី ទៅដល់កម្រិតព្រះរាជអាជ្ញាសាធារណៈ ទៅដល់មន្ត្រីប៉ូលីសនៅតាមដងផ្លូវ មន្ត្រីពន្ធដារ មន្ត្រីធ្វើផែនការទីក្រុង ទីភ្នាក់ងារការពារបរិស្ថានជាដើម។ សេចក្តីសម្រេចរបស់ទីភ្នាក់ងារភាគច្រើនទាំងនេះ មានផលប៉ះពាល់ជ្រៅទៅលើជីវិតរបស់ពលរដ្ឋ។ ការិយាល័យពន្ធដារ គឺជាឧទាហរណ៍មួយ។ ដូច្នេះហើយ ករណីនេះពិតជាមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងជាទីបំផុតដែលទីភ្នាក់ងារទាំងអស់នេះ គួរប្រតិបត្តិការនៅក្នុងព្រំដែនដែលបានកំណត់ដោយច្បាប់ ហើយអ្នកទាំង នោះគួរធានាផងដែរថា ពិតជាមានការគោរពច្បាប់នៅក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែងមែន។ មន្ត្រីរដ្ឋបាល និងភ្នាក់ងារផ្សេងទៀត ជាមនុស្សដែលមានសារៈសំខាន់ណាស់ នៅក្នុងការធ្វើឱ្យនីតិវិធីមានប្រសិទ្ធភាព។

២.២.៩ ការពង្រឹងការអនុវត្តគ្រប់គ្រាន់

នីតិវិធី គឺទាក់ទងអំពីការដាក់វិន័យ ក្នុងការអនុវត្តអំណាចរបស់រដ្ឋាភិបាល តាមរយៈយុត្តាធិការច្បាប់។ នេះមានន័យថា អ្នកដែលប្រើប្រាស់អំណាចបាន គឺអ្នកដែលមានសមត្ថកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់តែប៉ុណ្ណោះ ហើយអំណាចនោះ ត្រូវបានប្រើប្រាស់តាមការកំណត់ដោយច្បាប់។

បន្ថែមពីលើនេះ នីតិវិធី តម្រូវថា ច្បាប់ត្រូវតែអនុវត្តឱ្យបានតឹងរឹង ជាទូទៅ និងត្រូវបានគេមើលឃើញថា ត្រូវបានពង្រឹងអនុវត្ត។ នីតិវិធី តម្រូវថា ច្បាប់ត្រូវបានគោរព និងគាំទ្រដោយអំណាច។

វាមានសារៈសំខាន់ណាស់ ដែលប្រជាពលរដ្ឋបានឃើញពីការគោរពច្បាប់ក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង ប្រសិនបើប្រជាជនគោរពនូវបទបញ្ញត្តិទាំងនោះ។ ប្រសិនបើប្រជាជនដឹង ឬមានបទពិសោធន៍ថា មិនមានការគោរពច្បាប់នៅក្នុងកាលៈទេសៈជាក់ស្តែងទេនោះ ឬអាចនិយាយម៉្យាងទៀត ថា

ប្រសិនបើប្រជាជនដឹងឬមានបទពិសោធន៍ថា មន្ត្រីនិងពលរដ្ឋ អនុវត្ត “ក្រឹត្យក្រមតាមទម្លាប់” តាមរបៀបមួយដែលមានភាពខុសប្លែកទាំងស្រុងពីអ្វី “ដែលជាច្បាប់មានចែងនៅក្នុងសៀវភៅ” តម្រូវឱ្យអនុវត្តនោះ គេមិនអាចរំពឹងថាប្រជាជននឹងគោរពច្បាប់ឡើយ។ ការមិនគោរពច្បាប់ដែលមានលក្ខណៈរីកសាយកាយ បង្កើតឱ្យមានកង្វះទំនុកចិត្តនិងមិនធ្វើឱ្យមានចំណាប់អារម្មណ៍ទៅលើប្រព័ន្ធច្បាប់ឡើយ។

ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ឯករាជ្យ ដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការធានាឱ្យមានភាពសមស្រប រវាងវិធានច្បាប់ដែលមានជាធរមាននិងទង្វើជាក់ស្តែង។ ជាពិសេស ប្រព័ន្ធតុលាការដើរតួនាទីក្នុងការពិនិត្យទៅលើការប្រើប្រាស់ អំណាចនីតិប្រតិបត្តិលើសលប់។

ក្នុងពេលទន្ទឹមគ្នានេះ ភាពចាំបាច់ខ្លាំងណាស់ដែលទីភ្នាក់ងារទាំងអស់និងអ្នកដែលបម្រើការងារនៅក្នុងទីភ្នាក់ងារទាំងនោះ មានការដឹងច្បាស់លាស់អំពីសារៈសំខាន់នៃនីតិវិធី និងអ្វីដែលជាតម្រូវការ។ ការអនុវត្តច្បាប់មិនអាចធ្វើបានទេ ប្រសិនបើអ្នកទាំងនោះមិនដឹង ឬមិនយល់អំពីនីតិវិធីនោះ។ ហើយក៏មិនអាចលើកកម្ពស់នីតិវិធីបានដែរ ប្រសិនបើភ្នាក់ងារមិនដឹងអំពីលក្ខណៈជាមូលដ្ឋាននិងសារៈសំខាន់ជាមូលដ្ឋានរបស់នីតិវិធីនោះ។ កិច្ចប្រឹងប្រែងដែលមាននិរន្តរភាព ក្នុងការផ្តល់ព័ត៌មាន និងអប់រំរដ្ឋាភិបាលនៅគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ មានសារៈសំខាន់ជាចាំបាច់ មិនត្រឹមតែអំពីនីតិវិធីជាទូទៅនោះទេ គឺថែមទាំងអំពីថា តើ វាមានន័យអត្ថន័យយ៉ាងដូចម្តេចសម្រាប់ការងារប្រចាំថ្ងៃ។

នៅក្នុងបរិបទនេះ ក៏គួរលើកឡើងដែរអំពីសារៈសំខាន់នៃការឃ្លាំមើលពីសភាពបានគ្រប់គ្រាន់ តាមរយៈយន្តការសមស្របនានា។

២.២.១០ ការប្រុងប្រយ័ត្ន

បញ្ជីរៀបរាប់អំពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវ សម្រាប់នីតិវដ្ត អាចពង្រីកបន្ថែម ទៀតបាន។ ក៏ប៉ុន្តែ ការពង្រីកបន្ថែម នឹងឈានហួសពីវិសាលភាពនៃសៀវភៅ មគ្គុទេសក៍នេះ។ តែទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ វាមានសារៈសំខាន់ ដែលគួរ គូសបញ្ជាក់ចំណុចផ្សេងទៀតមួយចំនួន។

មិនមានលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យណាដែលរឹងមាំនិងឆាប់រហ័សទេ

លក្ខណៈទីមួយ ត្រូវបានលើកឡើងរួចមកហើយ៖ លក្ខខណ្ឌតម្រូវការ សម្រាប់នីតិវដ្ត មិនមានចរិតជា យ៉ាងនេះឬយ៉ាងនោះ, ស និង ខ្មៅ នោះទេ ប៉ុន្តែ វាទាក់ទងនឹងកម្រិត។ មិនមានលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យណាដែលរឹងមាំនិងឆាប់ រហ័ស ដែលចង្អុលបង្ហាញថា តើលក្ខខណ្ឌតម្រូវការទាំងឡាយ ត្រូវបានបំពេញ ឬមិនបានបំពេញនោះទេ។

ឧទាហរណ៍ ជាការងាយស្រួលក្នុងការនិយាយថា ច្បាប់គួរតែមានភាព ច្បាស់លាស់សម្រាប់អ្នកដែលច្បាប់នោះ ត្រូវអនុវត្តទៅលើខ្លួន។ ប៉ុន្តែ ភាព ច្បាស់លាស់ឥតខ្ចោះ មិនអាចធ្វើទៅរួចបានទេ។

មូលហេតុម្យ៉ាង គឺដោយសារតែវាជាបញ្ហាទាក់ទងនឹងគតិបណ្ឌិតដែល ត្រូវបានគេទទួលថា រាល់ពាក្យពេចន៍ទាំងអស់ អាចមានការបកស្រាយផ្សេង ៗគ្នា នៅក្នុងករណីមួយចំនួន។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើច្បាប់ក្នុងស្រុក ចែងថា មិនអនុញ្ញាតឱ្យជិះយានជំនិះក្នុងសួនឧទ្យាននោះ ច្បាស់ណាស់ដែរថា មាន ការហាមឃាត់ចំពោះ ឡាន ម៉ូតូ និងកង់។ ចុះចំណែកឯ ការជិះក្តារស្ទី និងស្ទី មានកង់នោះ? រាល់ពាក្យពេចន៍ទាំងអស់ មានអត្ថន័យស្នូលមួយ ដែលមិន អាចជំទាស់បាន ប៉ុន្តែ វាតែងមានចន្លោះសម្រាប់ភាពមិនប្រាកដប្រជារបស់ អត្ថន័យនៃពាក្យទាំងនោះ។

បន្ថែមពីលើនេះ ទោះបីជាពាក្យពេចន៍របស់ច្បាប់ ត្រូវតែស្រដៀងគ្នា បំផុតទៅនឹងភាសាសាមញ្ញតាមដែលអាចធ្វើទៅបានក៏ដោយ ក៏កម្រិតនៃភាព

បច្ចេកទេស ធ្វើឲ្យភាពច្បាស់លាស់របស់ច្បាប់ មិនអាចទៅរួចបាននោះទេ។ ជាងនេះទៀត ប្រព័ន្ធច្បាប់ជាច្រើនជារឿយៗ មានហេតុផលយុត្តិកម្មបាន បញ្ចូលដោយចេតនា នូវពាក្យពេចន៍ដែលមានភាពចំហ សម្រាប់ការបក ស្រាយផ្សេងគ្នា ដែលមានជាឧទាហរណ៍យ៉ាងច្បាស់ នៅក្នុងបទប្បញ្ញត្តិសិទ្ធិ មនុស្សនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងក្នុងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ។ ហើយក៏មានទាក់ទង នឹងបទប្បញ្ញត្តិអំពី សមធម៌ ឬភាពសមហេតុភាព នៅក្នុងក្រមអំពីអំពើ អនីត្យានុកូល (កំហុសស៊ីវិល) និងច្បាប់កិច្ចសន្យាជាដើម។

ជាការពិតណាស់ ផលប៉ះពាល់នៃកត្តាទាំងនេះនិងកត្តាផ្សេងទៀតទៅ លើភាពច្បាស់លាស់នៃច្បាប់ មិនគួរមានការបំផ្លើសនោះទេ។ វាអាចទៅរួចក្នុង ការធានាថា ពលរដ្ឋនិងមន្ត្រីបានដឹងអំពីកាតព្វកិច្ចនិងសិទ្ធិស្នូលរបស់ខ្លួន នៅ ក្នុងករណីភាគច្រើនបំផុត ក្នុងពេលភាគច្រើនបំផុតដែរ។ ផ្ទុយទៅវិញ ចំណុច នេះ ចង់សង្កត់ធ្ងន់ថា វិសាលភាពដែលប្រព័ន្ធច្បាប់ដែលត្រូវអនុលោមជាមួយ នីតិវដ្ត គឺតែងតែជាបញ្ហានៃកម្រិតរបស់វា ហេតុដូច្នេះហើយ វាជាចំណុចដែល អាចជជែកវែកញែកដេញដោលបាន។

ក្របខណ្ឌទូលំទូលាយ

ការប្រុងប្រយ័ត្នមួយផ្សេងទៀត គឺថាលក្ខខណ្ឌតម្រូវចាំបាច់ដែលបាន លើកឡើង មានចរិតជាគោលការណ៍ទូទៅ។ ដើម្បីឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព លក្ខខណ្ឌតម្រូវទាំងអស់នេះ ត្រូវតែចម្រាញ់និងអភិវឌ្ឍបង្កើតទៅជាវិធានការ និងការរៀបចំតាមលក្ខណៈច្បាប់ឲ្យកាន់តែលម្អិត។ និយាយម្យ៉ាងវិញទៀត គឺ ថាគោលការណ៍ទាំងឡាយ ត្រូវចែងមិនច្រើនជាង និងមិនតិចជាង ក្របខណ្ឌ ទូលំទូលាយនេះទេ ដែលជាបន្ទាត់គ្រាដើមមួយ ហើយលក្ខខណ្ឌតម្រូវទាំង អស់នេះ ត្រូវតែបង្កើតឡើងជាវិធានលម្អិតនិងជាក់លាក់។ នៅក្នុងដំណើរការ នេះ ជម្រើសជាច្រើន ត្រូវបានបង្កើតឡើង។

ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់មួយចំនួន មនុស្សធម្មតាមិនចូលរួម
នៅក្នុងការជំនុំជម្រះករណីសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌនិងរដ្ឋប្បវេណីទេ ខណៈ
ដែលនៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់មួយចំនួនទៀត មានការប្រើប្រាស់មនុស្សសាមញ្ញ
នៅក្នុងគោលបំណងបែបនេះ។ ក៏ប៉ុន្តែ នៅក្នុងឧទាហរណ៍ទាំងពីរខាងលើ
នេះ ត្រូវពិចារណាថា ការជំនុំជម្រះក្តី បានបំពេញគ្រប់លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការ
ដោះស្រាយវិវាទដែលមានលក្ខណៈឯករាជ្យនិងអនាគតិ ហើយបំពេញគ្រប់
លក្ខខណ្ឌតម្រូវ សម្រាប់សវនាការដែលមានភាពយុត្តិធម៌។

ឧទាហរណ៍មួយផ្សេងទៀតគឺថា ប្រព័ន្ធច្បាប់ភាគច្រើនបានផ្តល់ដល់
ប្រព័ន្ធតុលាការ នូវអំណាចក្នុងការពិនិត្យឡើងវិញ ថាតើច្បាប់ដែលបង្កើត
ឡើងដោយស្ថាប័ននីតិបញ្ញត្តិកំពូលនោះ ស្របតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែរឬទេ
ខណៈដែលប្រព័ន្ធច្បាប់មួយចំនួនទៀត មិនមានការពិនិត្យធម្មនុញ្ញភាពបែប
នេះទេ។ ប៉ុន្តែ នៅក្រោមប្រព័ន្ធទាំងពីរនេះ អាចមានការត្រួតពិនិត្យបានគ្រប់
គ្រាន់ ដើម្បីធានាអំពីធម្មនុញ្ញភាពនៃទង្វើរបស់នីតិបញ្ញត្តិទាំងនេះ។

នៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់មួយចំនួន ព្រះរាជអាជ្ញាមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការកាត់
ទោសបទល្មើសឬបទឧក្រិដ្ឋណា ដែលបានដាក់ទៅជូនដល់ព្រះរាជអាជ្ញា
ខណៈក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ផ្សេងទៀតនោះ ព្រះរាជអាជ្ញាមានកម្រិតនៃឆន្ទានុសិទ្ធិ
មួយចំនួននៅក្នុងចំណុចនេះ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី នៅក្នុងប្រព័ន្ធទាំងពីរនេះ
ការពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអាចមានភាពល្អគ្រប់គ្រាន់ និងអាច
ប្រមើលទុកមុនបាន។

មិនមានដំណោះស្រាយណាមួយដែលត្រូវគ្រប់ស្ថានភាពនោះទេ

ជាសង្ខេបមក ជាធម្មតា មិនមានចម្លើយតែមួយណាដែលត្រឹមត្រូវក្នុង
ការឆ្លើយទៅនឹងសំណួរថា តើលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃនីតិរដ្ឋ ត្រូវតែអនុវត្តដោយ
របៀបណានោះទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ ជាធម្មតា មានវិធីច្រើនដែលអាចធ្វើបាន។
ប្រព័ន្ធច្បាប់ដែលមានភាពខុសប្លែកគ្នាខ្លាំងទៅលើខ្លឹមសារលម្អិតនៃវិធាន និង

ស្ថាប័ននោះ អាចបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃនីតិវិធីឱ្យបានកម្រិតស្មើភាព គ្នាមួយ។ ហេតុដូច្នេះហើយ មិនមានប្រព័ន្ធច្បាប់ណាមួយដែលអាចដើរតួនាទី ជាគំរូ សម្រាប់យក អនុវត្តបានជាលក្ខណៈសកលអំពីនីតិវិធីឡើយ។ មិនមាន ដំណោះស្រាយណាមួយដែលដោះស្រាយបានគ្រប់បញ្ហានោះទេ ទាក់ទងជា មួយនឹងការបកស្រាយអំពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវជាទូទៅនៃនីតិវិធី ឲ្យទៅជាវិធានផ្លូវ ច្បាប់ជាក់លាក់ទេ។

នេះក៏មានន័យដែរថា មិនមានអ្នកនយោបាយណាម្នាក់គួរគិតថា គម្រោងក្តីជាតិរបស់គាត់ គឺជាគម្រោងមួយគត់ដែលអនុលោមជាមួយនីតិវិធី នោះទេ។ ចំណុចនេះមានសារៈសំខាន់ ជាពិសេសនៅក្នុងវិស័យសហប្រតិ- បត្តិការផ្នែកច្បាប់ជាមួយនឹងប្រទេសផ្សេងៗទៀត ជាពិសេស នៅពេលដែល គោលបំណងនៃការចូលរួមពាក់ព័ន្ធបែបនេះ គឺដើម្បីកសាងឬពង្រឹងនីតិវិធីនៅ ក្នុងប្រទេសទាំងនោះ។

ការដឹងអំពីភាពអាចជាប់ទាក់ទងទៅនឹងបរិបទ

ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ យើងក៏មិនគួរគិតតែអំពីភាពជាប់ទាក់ទង ទៅនឹងបរិបទមួយមុខគត់នោះទេ។ វិធានច្បាប់និងការរៀបចំផ្លូវច្បាប់មួយ ចំនួន មានការរំលោភទាំងស្រុងទៅលើលក្ខខណ្ឌតម្រូវជាមូលដ្ឋាននៃនីតិវិធី។ ប្រសិនបើចៅក្រមត្រូវបានតែងតាំងដោយផ្ទាល់ ដោយអង្គនីតិប្រតិបត្តិ ដោយ គ្មានការការពារសុវត្ថិភាព និងប្រសិនបើអង្គនីតិប្រតិបត្តិអាចបណ្តេញចៅក្រម ចេញពីការងារបានតាមចិត្តនោះ មានន័យថា មិនមានការគោរពនីតិវិធីទេ។ ប្រសិនបើ គេអាចចាប់ខ្លួនមនុស្សនិងដាក់ពន្ធនាគារប៉ុន្មានសប្តាហ៍ដោយមិន បាននាំបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខចៅក្រមទេនោះ មានន័យថា នីតិវិធីត្រូវបាន រំលោភបំពានហើយ។ ប្រសិនបើទង្វើរបស់រដ្ឋាភិបាលពាក់ព័ន្ធនឹងការប្រើ ប្រាស់អំណាចសាធារណៈ ស្របពេលដែលពលរដ្ឋត្រូវបានផាត់ចេញពីពិនិត្យ ពិច័យនិងត្រួតពិនិត្យឡើងវិញតាមផ្លូវតុលាការទេនោះ មានន័យថា នីតិវិធីត្រូវ

បានរំលោភបំពានហើយ។

**២.៣ ហេតុអ្វីបានជានីតិវដ្តនៅថ្នាក់ជាតិមានសារៈសំខាន់ចាំបាច់
មិនអាចខ្វះបាន ?**

មិនមែនមានហេតុផលតែមួយទេ ដែលថាហេតុអ្វីបានមន្ត្រី និងពលរដ្ឋ
គោរពច្បាប់ពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់។ នីតិវដ្ត ក្រសោបទៅលើគោល
បំណងផ្សេងៗគ្នា ដែលភាគច្រើនមានការជាប់ទាក់ទងគ្នាយ៉ាងជិតស្និទ្ធទៅ
វិញទៅមក។

២.៣.១ ការរឹតបន្តឹងការប្រើប្រាស់អំណាច

បើមិនមែនគ្រប់រដ្ឋទាំងអស់ទេ តែក៏មានរដ្ឋមួយចំនួនធំ ដែលរដ្ឋាភិ-
បាលមានអំណាចយ៉ាងច្រើនលើសលប់ ទៅលើពលរដ្ឋរបស់ខ្លួន។ រដ្ឋាភិបាល
មានអំណាចក្នុងការដាក់ទោសទណ្ឌ ឬបានដាក់ទណ្ឌកម្មយ៉ាងអវិជ្ជមានទៅ
លើពលរដ្ឋ។ រដ្ឋាភិបាលជាអ្នកកំណត់ពន្ធអាករ។ រដ្ឋាភិបាលផ្តល់ជំនួយ
ហិរញ្ញវត្ថុ ឬអត្ថប្រយោជន៍ផ្សេងទៀត។ អំណាចរដ្ឋាភិបាល មានផលប៉ះពាល់
យ៉ាងជ្រៅទៅលើជីវិតរបស់ពលរដ្ឋ។

ប្រសិនបើមន្ត្រីមានកាតព្វកិច្ចការងារទាក់ទងនឹងច្បាប់ និងស្របទៅ
តាមច្បាប់នោះ ការប្រើប្រាស់អំណាចត្រូវតែបានកំណត់ ត្រឹមកំហិតដែល
ច្បាប់អនុញ្ញាតតែប៉ុណ្ណោះ។ នីតិវដ្ត រឹតត្បិតទៅលើឆន្ទានុសិទ្ធិ និងរារាំងការ
ប្រើប្រាស់អំណាចដោយខុសឆ្គងណាមួយ ឬអាចនិយាយបានថា ជាការប្រើ
ប្រាស់អំណាចដែលផ្អែកទៅលើចិត្តចង់របស់ខ្លួន ដែលធ្វើតាមទំនើងចិត្ត
ដែលធ្វើដោយបុរេនិច្ច័យ ដែលធ្វើតាមចិត្តនឹកឃើញ និងដោយសេចក្តីលម្អៀ
ង។ នេះគឺជាហេតុផលដ៏មានសារៈសំខាន់បំផុត ថាហេតុអ្វីបានជានីតិវដ្តមាន
សារៈសំខាន់ចាំបាច់ខានមិនបាន។

ច្បាស់ណាស់ថា ពលរដ្ឋទទួលអត្ថប្រយោជន៍ពីអវត្តមាននៃការប្រើ
អំណាចតាមទំនើងចិត្ត។ ប៉ុន្តែការប្រើប្រាស់អំណាចក៏ មានសារៈសំខាន់
សម្រាប់ហេតុផលផ្សេងទៀតដែរ។ ឧទាហរណ៍ អ្នកវិនិយោគបរទេស មិនមាន
ភាពទាក់ទាញចិត្តចំពោះប្រទេសណាមួយ ដែលរាល់ប្រតិបត្តិការផ្លូវការ ត្រូវ
តែអមដោយការស្វកប៉ាន់ ឬនៅពេលដែលការការពារទ្រព្យសម្បត្តិអ្វីមួយ ត្រូវ
ពឹងផ្អែកទៅលើការនឹកឃើញរបស់មន្ត្រីនោះទេ។

ប្រទេសមួយដែលប្រាថ្នាចង់ទាក់ទាញមូលធន នឹងកាន់តែទទួលបាន
ភាពជោគជ័យ ប្រសិនបើប្រទេសនោះអាចធានាថា ដំណើរប្រតិបត្តិការផ្នែក
សេដ្ឋកិច្ច កើតឡើងនៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃស្ថាប័នមួយ ដែលមានបទបញ្ញត្តិ
ច្បាស់លាស់និងច្បាប់មានស្ថេរភាព ដែលអាចរកបានការដោះស្រាយតាមផ្លូវ
ច្បាប់ ដែលអាចពឹងផ្អែកទៅលើសេចក្តីសម្រេច ហើយដែលអាជ្ញាធរបំពេញ
ការងារដែលអនុលោមទៅតាមច្បាប់។ ការប្រើប្រាស់អំណាចរបស់រដ្ឋាភិបាល
ទៅតាមច្បាប់ គឺជាការបង្កបរិយាកាសអំណោយផលដល់ធុរកិច្ច និងដល់សិទ្ធិ
របស់កម្មករ។

២.៣.២ ភាពប្រាកដប្រជាតាមផ្លូវច្បាប់ និងសេរីភាព

គុណតម្លៃមួយផ្សេងទៀតដែលសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើនីតិរដ្ឋ គឺភាពប្រាកដ
ប្រជា។ នីតិរដ្ឋ គឺជាបុរេលក្ខខណ្ឌនៃការជឿទុកចិត្តគ្នាទៅវិញទៅមក។

ប្រសិនបើរដ្ឋាភិបាលប្រើប្រាស់អំណាច ដោយអនុលោមទៅតាមច្បាប់
នោះ ពលរដ្ឋអាចមានលទ្ធភាពក្នុងការប្រមើលជឿមុនថា រដ្ឋាភិបាលនឹងប្រើ
ប្រាស់អំណាចរបស់ខ្លួននៅពេលណា និងដោយរបៀបណា ហើយពលរដ្ឋអាច
មានលទ្ធភាពជឿថា តើរដ្ឋាភិបាលនឹងត្រូវឆ្លើយតបចំពោះទង្វើរបស់ពលរដ្ឋ
ដែរឬទេ ហើយឆ្លើយតបយ៉ាងដូចម្តេច។ ពលរដ្ឋអាចធ្វើសកម្មភាពរបស់ខ្លួន
ដោយជឿប្រកបដោយភាពជឿជាក់ថា ពួកគេនឹងមិនត្រូវប្រឈមមុខទៅនឹង

វិធានការធ្ងន់ធ្ងរណាមួយ ដូចជាការពិន័យ ការចាប់ដាក់ពន្ធនាគារ ឬ អន្តរាគមន៍ដោយមានការបង្ខំពីរដ្ឋាភិបាលដែរ។ ពលរដ្ឋក៏គួរតែអាចទទួល ផលប្រយោជន៍និងការផ្តល់ជំនួយឧបត្ថម្ភធនផ្សេងៗ ដែលរដ្ឋាភិបាលមាន កាតព្វកិច្ចត្រូវផ្តល់ឱ្យ តាមច្បាប់ដែលជាប់ទាក់ទង។

ប្រសិនបើមានការគោរពនីតិវិធី គេអាចរំពឹងថាមនុស្សស្ទើរតែគ្រប់គ្នា នឹងប្រព្រឹត្តទង្វើ ស្របជាមួយនឹងច្បាប់ ស្ទើរតែគ្រប់ពេលវេលាដែរ។ មនុស្សក៏ នឹងដឹងថា វិធានមួយណាដែលត្រូវអនុវត្ត នៅក្នុងករណីដែលមានបញ្ហាកើត ឡើង។ ការដែលប្រព័ន្ធតុលាការនិងទីភ្នាក់ងារអនុវត្តច្បាប់ដែលមានឯករាជ្យ និងអនាគតិ ផ្តល់នូវដំណោះស្រាយក្នុងករណីដែលមនុស្សមិនបានប្រព្រឹត្ត ស្របតាមច្បាប់នោះ គឺជាការជំរុញពង្រឹងនូវអារម្មណ៍នៃភាពប្រាកដប្រជា។

ប្រការនេះកាន់តែសំខាន់ជាពិសេស នៅពេលដោះស្រាយជាមួយនឹង មនុស្សដែលគេមិនស្គាល់ ឬស្គាល់ពីចម្ងាយ។ ភាពប្រាកដប្រជា ជំរុញទឹកចិត្ត មនុស្សឱ្យចូលរួមក្នុងអន្តរាគមន៍រយៈពេលខ្លី ឬរយៈពេលវែងបាន។ ចំណុចនេះ មានអត្ថប្រយោជន៍សម្រាប់ប្រតិបត្តិការផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ក្នុងចំណោមអត្ថ- ប្រយោជន៍ផ្សេងៗទៀត។ ក្នុងន័យនេះ នីតិវិធី សម្រួលដល់ការអភិវឌ្ឍផ្នែក សេដ្ឋកិច្ច។

ក្រៅពីអត្ថប្រយោជន៍ចំពោះសង្គមភាពប្រាកដប្រជាមានអត្ថប្រយោជន៍ សម្រាប់សុខុមាលភាពផ្ទាល់ខ្លួនដែរ។ ប្រសិនបើមនុស្សមានទំនុកចិត្តថា ពួក គេដឹងថាពួកគេអាចធ្វើអ្វីបាន ហើយដឹងថា អ្នកដទៃនឹងឆ្លើយតបវិញដោយ របៀបណាចំពោះសកម្មភាពរបស់ពួកគេនោះ ពួកគេនឹងមានអារម្មណ៍ថា ពួក គេអាចធ្វើការសម្រេចចិត្តរយៈពេលខ្លីនិងរយៈពេលវែងបាន និងប្រព្រឹត្តទៅ តាមនោះដែរ។ សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើផែនការជីវិតរបស់បុគ្គលម្នាក់ គឺជា ទិដ្ឋភាពមួយនៃសេរីភាព។ ជាការពិតណាស់ សេរីភាពនេះបណ្តាលឱ្យមាន ការកាន់ច្រឡំ ដោយកត្តាផ្សេងៗទៀត ដូចជាកត្តាភាពក្រីក្រ។ ប៉ុន្តែ នោះគឺជា

បញ្ហាមួយទៀត ហើយមិនបានធ្វើឱ្យចុះខ្សោយដល់សារៈសំខាន់នៃគុណតម្លៃ
របស់នីតិវដ្តឡើយ ហើយដោយសារថាភាពក្រីក្រ ជារឿយៗ គឺជាលទ្ធផល
ដែលកើតឡើងដោយសារតែអវត្តមាននីតិវដ្ត។

២.៣.៣ ការប្រព្រឹត្តដោយស្មើភាពគ្នា

គុណតម្លៃទីបី ដែលសង្កត់ធ្ងន់អំពីនីតិវដ្ត គឺការប្រព្រឹត្តដោយស្មើភាព
គ្នា។ ប្រសិនបើមន្ត្រីនិងចៅក្រម អនុវត្តច្បាប់ដោយយុត្តិធម៌ នោះពួកគាត់មិន
អាចប្រព្រឹត្តដោយវិធីផ្សេងគ្នាទៅលើមនុស្ស ដែលដូចគ្នានៅក្នុងចក្ខុរបស់
ច្បាប់ឡើយ។ មន្ត្រី ឬចៅក្រមទាំងនោះ មិនអាចប្រព្រឹត្តផ្សេងគ្នាទៅលើជន
ណាម្នាក់ ឬក្រុមណាមួយ ដោយសារតែបុរេនិច្ច័យ អំពើពុករលួយ ឬអារម្មណ៍
មួម៉ៅនោះទេ។ ផ្នែកខ្លះនៃនីតិវដ្ត ផ្អែកទៅលើញាណដឹងជាមូលដ្ឋានអំពីភាព
យុត្តិធម៌ ដែលថា សំណុំរឿងដូចគ្នា ត្រូវតែអនុវត្តឲ្យដូចគ្នាដែរ។

គួរកត់សម្គាល់ថា គំនិតទាក់ទងជាមួយនឹងភាពយុត្តិធម៌ គឺជាគំនិតផ្លូវ
ការ។ គំនិតនេះ និយាយថា អ្វីដែលស្មើគ្នា ត្រូវទទួលបានការប្រព្រឹត្តមកលើ
ដោយស្មើភាពគ្នាដែរ ប៉ុន្តែ គំនិតនេះ មិនចង្អុលបង្ហាញថា តើអ្នកណាដែលគួរ
តែត្រូវបានគេចាត់ទុកថាស្មើភាពគ្នា នៅចំពោះមុខច្បាប់ឡើយ។ ប៉ុន្តែ ដូច
ដែលគេបានដឹងឮច្រើនមកហើយនោះ សតវត្សរ៍ទី២០ គឺជាសាក្សីនៃការលុប
បំបាត់ការរើសអើងប្រកបដោយភាពនឹងនរ និងប្រកបដោយភាពវិវឌ្ឍន៍រីក
ចម្រើន ដែលកើតចេញពីប្រព័ន្ធច្បាប់ជាច្រើន។ ស្ត្រីនិគមជនភាគតិច ជន
ពិការ និងកុមារ បានទទួលសិទ្ធិកាន់តែច្រើន ហើយត្រូវបានគេប្រព្រឹត្តមកលើ
ខ្លួនដោយស្មើភាពគ្នា នៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់កាន់តែច្រើនឡើងដែរ។

ការលុបបំបាត់ជាបន្តបន្ទាប់ទៅលើការរើសអើង ត្រូវបានបញ្ជាក់និង
លើកកម្ពស់នៅក្នុងសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ ដូចជានៅក្នុងបរិបទរបស់អង្គការ
សហប្រជាជាតិ មានអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការលុបបំបាត់រាល់ទម្រង់នៃការ

រើសអើងពូជសាសន៍ អនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការលុបបំបាត់រាល់ទម្រង់នៃការ
រើសអើងទៅលើស្ត្រី អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការ
ការពារសិទ្ធិពលករចំណាកស្រុកនិងសមាជិកគ្រួសាររបស់ខ្លួន ព្រមទាំងអនុ-
សញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ។

ជាលទ្ធផល លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃនីតិវិធីជាផ្លូវការដែលជាអ្វីដែលស្មើគ្នា
ត្រូវទទួលបានការប្រព្រឹត្តដោយស្មើភាពគ្នានោះ កាន់តែមិនសូវជាបញ្ហាជាផ្លូវ
ការទាំងស្រុងនោះទេ។ ចំណុចដែលមានការកើនឡើង គឺធានាថា មិនមាន
នរណាម្នាក់ត្រូវបានគេរើសអើងមកលើខ្លួន តាមផ្លូវច្បាប់ឡើយ។

នេះមិនមែនមានន័យថា មិនមានបញ្ហាកើតឡើងនោះទេ។ តាមរយៈ
ឧទាហរណ៍ ទំនាក់ទំនងរវាងការពង្រឹងភាពអង់អាចរបស់ស្ត្រី និងនីតិវិធី
ទោះជាលើកឡើងច្រើនយ៉ាងណា ក៏មិនអាចចាត់ទុកថាត្រូវបានសង្កត់ធ្ងន់
ហួសហេតុពេកដែរ។

៣. នីតិរដ្ឋ ថ្នាក់អន្តរជាតិ

៣.១ អត្ថន័យនៃនីតិរដ្ឋនៅថ្នាក់អន្តរជាតិ

នីតិរដ្ឋ ត្រូវបានអភិវឌ្ឍបង្កើតឡើងនៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិ។ តាមលក្ខណៈប្រពៃណី នីតិរដ្ឋ មិនមែនជាពាក្យសាមញ្ញធម្មតា ហើយដែលត្រូវបានគេប្រើទូលាយនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិទេ។ នៅក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ ពាក្យនេះបានក្លាយទៅជាពាក្យដែលគេទទួលយកយ៉ាងទូលំទូលាយថាប្រព័ន្ធច្បាប់និងប្រព័ន្ធនយោបាយអន្តរជាតិ ត្រូវតែគោរពនីតិរដ្ឋដែរ។

មិនមានភាពខុសប្លែកគ្នា រវាងអត្ថន័យស្នូលនៃនីតិរដ្ឋនៅកម្រិតជាតិនិងនៅកម្រិតអន្តរជាតិនោះទេ។ នៅក្នុងស្ថានភាពទាំងពីរនេះ នីតិរដ្ឋមានន័យថា មនុស្សត្រូវតែគោរពច្បាប់។ នីតិរដ្ឋនៅកម្រិតអន្តរជាតិ អនុវត្តជាចម្បង ទៅលើរដ្ឋនិងអង្គការអន្តរជាតិ ប៉ុន្តែ មិនមែនតែទៅលើរដ្ឋនិងអង្គការអន្តរជាតិតែប៉ុណ្ណោះទេ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ភាពខុសប្លែកគ្នានេះ មិនបង្កើតជាឧបសគ្គ ដែលនាំឲ្យផ្លាស់ប្តូរអត្ថន័យស្នូលរបស់បញ្ញត្តិនេះ ពីថ្នាក់ជាតិទៅថ្នាក់អន្តរជាតិនោះឡើយ។ នីតិរដ្ឋនៅកម្រិតអន្តរជាតិ មានន័យជាទូទៅថា ច្បាប់អន្តរជាតិ ត្រូវតែទទួលបានការគោរពដោយពលរដ្ឋរបស់ខ្លួន ឬអាចនិយាយបានថា ដោយរដ្ឋនិងដោយអង្គការអន្តរជាតិ។ នៅក្នុងឧទាហរណ៍ជាច្រើន នីតិរដ្ឋក៏ត្រូវអនុវត្តទៅលើបុគ្គលនិងស្ថាប័នឯកជនផ្សេងៗទៀតដែរ។

ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ជាការសំខាន់ដែលត្រូវដឹងថា មានភាពខុសគ្នាខ្លាំង រវាងប្រព័ន្ធច្បាប់និងប្រព័ន្ធនយោបាយថ្នាក់ជាតិ ធៀបជាមួយនឹងស្ថាប័នសហគមន៍អន្តរជាតិនានា។ នៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិនីតិរដ្ឋ អនុវត្តជាចម្បងទៅលើទំនាក់ទំនងដែលមានលក្ខណៈជាឋានានុក្រម រវាងរដ្ឋនិងពលរដ្ឋរបស់ខ្លួន។ ក្នុងវិសាលភាពទូលាយ នីតិរដ្ឋ គឺជាការឈ្វេងយល់អំពីរបៀបដែលរដ្ឋមានអំណាចទាំងអស់ ត្រូវរៀបចំឡើង និងអនុវត្ត។

មិនមានភាពសមមូលណាមួយធៀបទៅនឹងឋានានុក្រមបែបនេះ នៅកម្រិតអន្តរជាតិនោះទេ។ សហគមន៍អន្តរជាតិ រួមមានរដ្ឋអធិបតេយ្យចំនួនជាង១៩០ និងស្ថាប័នអន្តររដ្ឋាភិបាលយ៉ាងច្រើនទៀត។ មិនមាន “រដ្ឋមហិមា” ឬ “រដ្ឋាភិបាលពិភពលោក” ដែលរដ្ឋនិងអង្គការទាំងអស់ ស្ថិតក្រោមបង្គាប់នោះទេ។

ចូរយើងយកការធ្វើច្បាប់ ជាឧទាហរណ៍។ នៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិ ច្បាប់ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយរដ្ឋនិងដោយស្ថាប័ននានារបស់រដ្ឋ។ នៅកម្រិតអន្តរជាតិ មិនមានស្ថាប័ននីតិបញ្ញត្តិកណ្តាលណាមួយទេ។ ផ្ទុយមកវិញ ការធ្វើច្បាប់ គឺជាកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរួមគ្នា រវាងរដ្ឋនិងអង្គការអន្តរជាតិនានា។

មានប្រភពសំខាន់ពីរនៃច្បាប់អន្តរជាតិ៖ គឺច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់ និងច្បាប់សន្ធិសញ្ញា។

ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់ រួមមានការអនុវត្តរបស់រដ្ឋដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយសហគមន៍រដ្ឋដ៏ទូលំទូលាយមួយ តាមរយៈការដាក់ចេញនូវវិធាននៃការប្រតិបត្តិ ដែលត្រូវតែអនុលោមតាម។ ដូច្នេះ ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អាស្រ័យទៅលើ ឆន្ទៈដែលរដ្ឋមាន ក្នុងការទទួលយក មកធ្វើជាវិធាន។ វិធានណាមួយនោះ នឹងមិនក្លាយទៅជាឫលប់ក្លាយទៅជា ចំណែកណាមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់ឡើយ ប្រសិនបើរដ្ឋនានាជំទាស់ជាទូទៅចំពោះវិធានណាមួយនោះ។

ច្បាប់សន្ធិសញ្ញា ពឹងអាស្រ័យទៅលើគោលការណ៍ដែលត្រូវមានការផ្តល់កិត្តិយស ទៅលើកិច្ចព្រមព្រៀង ដែលសម្តែងឡើងជាប្រយោគជាភាសាឡាតាំងដែលមានន័យថាត្រូវតែរក្សាកិច្ចព្រមព្រៀង។ ហេតុដូច្នេះហើយ ច្បាប់សន្ធិសញ្ញា រួមមានកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរដ្ឋចំនួនពីរ (សន្ធិសញ្ញាទ្វេភាគី) ឬរវាងរដ្ឋច្រើន (សន្ធិសញ្ញាពហុភាគី) ទៅលើបញ្ហាផ្សេងៗគ្នា។ រដ្ឋមិនចងកាតព្វ-

កិច្ចដោយអនុសញ្ញា ដែលពួកគេមិនមែនជាអ្នកកាត់ ឬដោយវិធាននៃអនុសញ្ញាដែលពួកគេបម្រុងទុកមិនយកមកអនុវត្តនោះទេ។

នៅក្នុងករណីមួយចំនួន ច្បាប់សន្ធិសញ្ញា រួមមានការចងក្រងច្បាប់អន្តរជាតិទំនៀមទម្លាប់។ ផ្ទុយមកវិញ អនុសញ្ញាដែលត្រូវបានផ្តល់សច្ចាប័នដោយសហគមន៍រដ្ឋភាគច្រើន ជារឿយៗត្រូវបានចាត់ទុកថាជាច្បាប់អន្តរជាតិទំនៀមទម្លាប់ ហើយនៅក្នុងន័យនេះ មានការចងកាតព្វកិច្ចទៅលើរដ្ឋដែលមិនបានផ្តល់សច្ចាប័នដែរ។ ឧទាហរណ៍មានដូចជា អនុសញ្ញាក្រុងវីយែនស្តីពីទំនាក់ទំនងការទូតនិងកុងស៊ុល អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ ១៩៤៩ ដែលជារឿយៗ ត្រូវបានយោងថាជាស្នូលច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ និងសន្ធិសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សមួយចំនួន ។

អនុសញ្ញាមួយចំនួន ជាពិសេសនៅក្នុងវិស័យសិទ្ធិមនុស្ស មានបទប្បញ្ញត្តិជាច្រើនដែលមានលក្ខណៈបើកចំហខ្លាំង សម្រាប់ការបកស្រាយផ្សេងៗគ្នា។ តុលាការអន្តរជាតិ ដូចជាតុលាការសិទ្ធិមនុស្សទ្វីបអឺរ៉ុប និងតុលាការសិទ្ធិមនុស្សអាមេរិកកំពង់ ក៏ដូចជាស្ថាប័នតាមដានឃ្លាំមើល ដូចជាគណៈកម្មាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីការលុបបំបាត់រាល់ទម្រង់ នៃការរើសអើងទៅលើស្ត្រី បានអភិវឌ្ឍបង្កើតករណីយុត្តិសាស្ត្រនិងអនុសាសន៍ជាច្រើនគួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍ ដែលផ្តល់ជាការណែនាំ និងផ្តល់ភាពច្បាស់លាស់ទាក់ទងទៅនឹងការបកស្រាយអនុសញ្ញាទាំងអស់នេះ។ ប៉ុន្តែទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ បទដ្ឋានបើកចំហទាំងអស់នេះ នឹងបន្តលើកឡើងនូវសំណួរតាមការបកស្រាយនានា ទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាប្រឈមដែលបង្កើតឡើងដោយការរីកចម្រើននៃបច្ចេកវិទ្យា សន្តិសុខអន្តរជាតិ និងភាពខុសប្លែកគ្នាទាក់ទងនឹងសីលធម៌។

យើងក៏អាចមើលទៅលើការពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ដែរ។ នៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិ ការពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ ការផ្ដន្ទាទោស និងការដាក់ទោសទណ្ឌ ទៅ

លើការរំលោភបំពានច្បាប់ គឺជាការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋ។ នៅកម្រិតអន្តរជាតិ មិនមានកងកម្លាំងប៉ូលីសទេ ហើយក៏មិនមានប្រព័ន្ធកាតពណាមួយនៅក្នុងការដាក់ទណ្ឌកម្ម និងមិនមានអ្វីសមមូលទៅនឹងការិយាល័យព្រះរាជអាជ្ញាដែរ លើកលែងតែករណីលើកលែងតិចតួចមួយចំនួន។ ផ្ទុយមកវិញ នៅក្នុងវិសាលភាពទូលំទូលាយមួយនោះ ការពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ គឺជាបញ្ហានៃការជួយខ្លួនឯង៖ រដ្ឋសម្រេចចិត្តថាតើត្រូវចាត់វិធានការឬស្វែងរកជំនួយដែរឬទេ។ តួនាទីរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិនៅក្នុងបរិបទនេះ នឹងមានជជែកពិភាក្សានៅក្នុងផ្នែកទី៣.២.៣។

ដូចបានកត់សម្គាល់ពីខាងលើរួចមកហើយ ភាពខុសប្លែកគ្នារវាងប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិនិងអន្តរជាតិទាំងនេះ មិនបានផ្លាស់ប្តូរអត្ថន័យស្នូលនៃនីតិវិធីទេ។ នេះក៏មិនមានការផ្លាស់ប្តូរជាសារវន្តទៅលើលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃនីតិវិធីដែរ។ ប៉ុន្តែ ភាពខុសប្លែកទាំងអស់នេះ ពិតជាមានជាប់ទាក់ទងជាមួយនឹងការដែលថា ការសម្រេចបាននូវនីតិវិធីនៅកម្រិតអន្តរជាតិ ជួបប្រទះនឹងបញ្ហាប្រឈមធ្ងន់ធ្ងរមួយចំនួន។

៣.២ តម្រូវការនីតិវិធីនៅកម្រិតអន្តរជាតិ

៣.២.១ ច្បាប់អន្តរជាតិត្រូវតែដាក់ជាសាធារណៈ, បង្កលក្ខណៈងាយស្រួល, ច្បាស់លាស់ និងមានសក្តានុពលក្នុងការអនុវត្ត (prospective)

នីតិវិធីនៅក្នុងសហគមន៍អន្តរជាតិ តម្រូវថា ច្បាប់ទាំងឡាយ ត្រូវតែដាក់ដាក់ជាសាធារណៈ បង្កលក្ខណៈងាយស្រួល មានភាពច្បាស់លាស់ និងមានសក្តានុពលក្នុងការអនុវត្ត ហើយតម្រូវថា ដំណើរការធ្វើច្បាប់ ត្រូវដឹកនាំដោយវិធានច្បាស់លាស់។ នៅក្នុងន័យនេះ មិនមានភាពខុសប្លែកណាមួយរវាងនីតិវិធីនៅកម្រិតជាតិ និងនៅកម្រិតអន្តរជាតិនោះទេ។

ពេលក្រឡេកមើលដំបូង ច្បាប់អន្តរជាតិជួបប្រទះនូវបញ្ហាប្រឈម ច្រើនជាងថ្នាក់នៅថ្នាក់ជាតិ ពីព្រោះដូចដែលយើងបានកត់សម្គាល់ពីមុន ហើយ គឺថា មិនមានអ្នកធ្វើច្បាប់កណ្តាលណាមួយដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវ ឬ អាចទទួលខុសត្រូវ ទៅលើការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល ភាពច្បាស់លាស់ និង ភាពប្រាកដប្រជានៃច្បាប់អន្តរជាតិឡើយ។ ផ្ទុយមកវិញ ការទទួលខុសត្រូវ សម្រាប់ភាពប្រាកដប្រជានៃច្បាប់អន្តរជាតិ ស្ថិតនៅក្នុងដែរបស់រដ្ឋជាច្រើន ដែលបានធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានសម្រេចទៅលើសន្ធិសញ្ញា និងបង្កើតជាច្បាប់ ទំនៀមទម្លាប់។

តាមពិតទៅ មានក្តីបារម្ភមួយចំនួនផងដែរ នៅក្នុងករណីនេះ។ ជា រឿយៗ សន្ធិសញ្ញា គឺជាលទ្ធផលដែលកើតចេញមកពីការចរចានិងការព្រម ព្រៀងគ្នាទៅវិញទៅមក ហើយចំណុចនេះ មិនតែងតែរួមចំណែកដល់ភាព ច្បាស់លាស់ទេ។ មានសន្ធិសញ្ញាទ្វេភាគីនិងពហុភាគីជាច្រើន ដែលមានការ លំបាកនៅក្នុងការតាមដានទៅលើកាតព្វកិច្ចនិងសិទ្ធិទាំងឡាយ ដែលរដ្ឋទាំង នោះមាន។ ដូច្នេះហើយ ជាការសំខាន់ណាស់នៅក្នុងការលើកឡើងថា ការ ផ្តល់ជំនួយអាចធ្វើឡើងបាន តាមរយៈជំនឿចិត្តទៅលើសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ ទាំងនោះ។ ឯកសារយោង គួរសំដៅទៅដល់បណ្តុំឯកសារសន្ធិសញ្ញារបស់អង្គ ការសហប្រជាជាតិ។

ឧទាហរណ៍ក្នុងវិស័យសិទ្ធិមនុស្ស សន្ធិសញ្ញាមួយចំនួន មានបទ- ប្បញ្ញត្តិជាច្រើន ដែលអាចមានភាពបើកចំហខ្លាំងសម្រាប់ការបកស្រាយ ផ្សេងៗគ្នា។ ក៏ប៉ុន្តែ ដូចដែលបានលើកឡើងខាងលើ ស្ថាប័នតាមដានអនុ- សញ្ញាមួយចំនួន បានអនុម័តទៅលើមតិយោបល់ទូទៅ ស្តីពីការបកស្រាយ អនុសញ្ញា ដែលស្ថាប័នជាក់លាក់នោះ ត្រូវបានបង្កើតឡើង តាមរយៈការបក ស្រាយបំភ្លឺទៅលើខ្លឹមសារនៃមាត្រារបស់អនុសញ្ញា។ ស្ថាប័នតាមដានត្រួត ពិនិត្យការអនុវត្តអនុសញ្ញាមួយចំនួន ក៏អភិវឌ្ឍបង្កើតករណីយុត្តិសាស្ត្រដែល

ផ្អែកទៅលើសេចក្តីសម្រេចនៃបណ្តឹងបុគ្គល មួយចំនួនដែរ។

ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់ ជាទូទៅមានភាពច្បាស់លាស់ប៉ុន្តែគ្មានភាពពិស្តារ ទាល់តែសោះ។ សេចក្តីសម្រេចដោយចៅក្រមជាតិ ទៅលើបញ្ហានៃច្បាប់អន្តរ- ជាតិ គឺភាគច្រើន មិនត្រូវបានដឹងឮច្រើននោះទេ ទោះបីជាមានកិច្ចខិតខំប្រឹង ប្រែងជាច្រើន ត្រូវបានធ្វើឡើងនៅរយៈពេលចុងក្រោយនោះ ដើម្បីដោះ- ស្រាយនូវភាពទន់ខ្សោយទាំងនេះក៏ដោយ។ មិនមានការប្រមូលចងក្រងដែល មានអំណាចជាសមត្ថកិច្ចណាមួយ អំពីគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់នោះ ឡើយ។

បញ្ហាមួយចំនួនក្នុងចំណោមបញ្ហាទាំងអស់នេះ ក៏មានវត្តមាននៅក្នុង ប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិជាច្រើនដែរ។ ថ្វីត្បិតតែអ្វីដែលមានការលើកឡើងដូចខាង លើក៏ដោយ ក៏ភាពស្រពិចស្រពិលដែលកើតចេញពីការណ៍ដែលថា សិទ្ធិ មនុស្ស មានភាពបើកចំហឲ្យមានការបកស្រាយខុសៗគ្នាជាច្រើននោះ គឺជា ឧទាហរណ៍មួយ។ នៅក្នុងផ្នែកជាច្រើននៃវិស័យច្បាប់ ជារឿយៗ តែងមានការ លំបាកក្នុងការដឹងថាតើ ច្បាប់ចែងអំពីភាពលម្អិតដល់កម្រិតណា។ ក៏ប៉ុន្តែ បញ្ហាដែលកើតឡើង មិនគួរត្រូវបានបំភ្លើង ទាំងនៅថ្នាក់ជាតិឬ អន្តរជាតិ នោះទេ។

ក្តីបារម្ភថ្មីៗដែលកាន់តែមានការកើនឡើង គឺការរីកដុះដាលនៃវិធាន និងស្ថាប័ននានានៃច្បាប់អន្តរជាតិ។ អ្នកសង្កេតការណ៍ដ៏គួរឲ្យគោរពជាច្រើន លើកជាទីករណីថា ច្បាប់អន្តរជាតិ កំពុងស្ថិតនៅក្នុងដំណើរការនៃការបែក ខ្ញែក ឬអាចនិយាយបានថា ច្បាប់អន្តរជាតិនឹងរលាយចេញទៅជាប្រព័ន្ធផ្សេង គ្នាមួយចំនួន។ អ្នកសង្កេតការណ៍មួយចំនួន មានការបារម្ភអំពីបញ្ហាមួយចំនួន ថា បទដ្ឋាននានា អាចក្លាយទៅជាមិនមានភាពស៊ីចង្វាក់គ្នាខ្លាំង និងថា ជម្លោះរវាងបទដ្ឋានទាំងនោះ នឹងមានការលំបាកជ្រុលក្នុងការដោះស្រាយ ហើយថា តម្លាភាព ភាពច្បាស់លាស់ និងភាពប្រាកដប្រជាដែលច្បាប់អន្តរជាតិ

នឹងត្រូវចុះខ្សោយរហូតដល់បាត់បង់។

ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅក្នុងរបាយការណ៍ថ្មីមួយស្តីពីបញ្ហាទាំងអស់នេះ គណៈកម្មាធិការច្បាប់អន្តរជាតិដែលជាស្ថាប័នមួយរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ បានចូលរួមនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ជាបន្តបន្ទាប់ទៅលើច្បាប់អន្តរជាតិ និងការរៀបចំចងក្រងជាប្រព័ន្ធ បានធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានថា ហានិភ័យទាំងនេះ អាចគ្រប់គ្រងបាន ប្រសិនបើមានការផ្ដោតការយកចិត្តទុកដាក់គ្រប់គ្រាន់ ចំពោះការអភិវឌ្ឍន៍ទៅលើវិធីសាស្ត្រនិងបច្ចេកទេស សម្រាប់ដោះស្រាយនូវភាពមិនដូចគ្នានៃ បទដ្ឋាន, របប និងវិធាន។

គួរកត់សម្គាល់ដែរថា ច្បាប់អន្តរជាតិមិនមានកម្លាំងខ្លាំងច្រើននោះទេ។ សន្និសីទក្រុងវីយែន ឆ្នាំ១៩៦៩ ស្តីពីច្បាប់អនុសញ្ញា ចែងអំពីបណ្តុំនៃវិធាននានាដ៏គួរចាប់អារម្មណ៍ ទាក់ទងនឹងបញ្ហានានា ដូចជា ការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋាន ការបកស្រាយ និងការបញ្ចប់សន្និសីទ។ ដោយសារតែសន្និសីទនេះ លក្ខខណ្ឌតម្រូវនីតិវិធី អំពីភាពច្បាស់លាស់ ក្នុងដំណើរការធ្វើច្បាប់ ត្រូវបានបំពេញដោយភាពប្រាកដប្រជាភាគច្រើនបំផុត យ៉ាងហោចណាស់ វាអាចបានដល់ត្រឹមកម្រិតដែលច្បាប់សន្និសីទនេះបានលើកឡើង។

ជាងនេះទៀត ប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត បង្កលក្ខណៈងាយស្រួលក្នុងការទទួលបានច្បាប់អនុសញ្ញា។ ឧទាហរណ៍ បណ្តុំឯកសារសន្និសីទរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ អាចមានភាពងាយស្រួលក្នុងការទទួលបានតាមរយៈប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត។ សេចក្តីសម្រេចរបស់ស្ថាប័នតុលាការជាច្រើន ដែលមានគុណភាព ត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយជាសាធារណៈ និងត្រូវបានវិភាគ ព្រមទាំងផ្តល់យោបល់យ៉ាងទូលំទូលាយដែរ។ ករណីយុត្តិសាស្ត្រនៃតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ឬតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ក៏អាចជាឧទាហរណ៍អំពីការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលក្នុងការទទួលបាននេះដែរ។

ភាពទន់ខ្សោយនិងភាពខ្លាំងខាងលើនេះ នៅមិនទាន់អស់នៅឡើយទេ ហើយអាចនឹងបកស្រាយពន្យល់បន្ថែមទៀតបាន។ ថ្វីត្បិតតែមានលក្ខណៈ វិមជ្ឈការក្តី ក៏ជាទូទៅ ច្បាប់អន្តរជាតិ ត្រូវបានចាត់ទុកថាមានកម្រិតគ្រប់ គ្រាន់នៃភាពប្រាកដប្រជា ភាពអាចប្រមើលទុកមុន និងមានភាពច្បាស់លាស់ យ៉ាងហោចណាស់នៅក្នុងកម្រិតសារធាតុសំខាន់ ដូចជានៅក្នុងច្បាប់សិទ្ធិ មនុស្ស ច្បាប់មនុស្សធម៌ ច្បាប់ការងារ ច្បាប់សេដ្ឋកិច្ច ច្បាប់សមុទ្រ និងច្បាប់ ស្តីពីការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋ។

នេះមិនមែនជាការនិយាយថា យើងគ្រប់គ្នាមិនបាច់ធ្វើអ្វីទៀតនោះទេ។ ការកែលម្អទាក់ទងជាមួយនឹងភាពច្បាស់លាស់ ការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល និងភាពប្រាកដប្រជា នៃច្បាប់អន្តរជាតិអាចធ្វើបន្ថែមទៀតបាន និងគួរតែត្រូវ ធ្វើឡើងបន្ថែមដែរ។ ប៉ុន្តែ ការសម្រេចបានតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវទាំងនេះ មិន មែន ជាបញ្ហាប្រឈមដែលសំខាន់បំផុតចំពោះច្បាប់អន្តរជាតិឡើយ។

៣.២.២ ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ដែលឯករាជ្យនិងអនាគតិ

បញ្ហាប្រឈមដ៏សំខាន់មួយក្រៃលែងមួយ ដើម្បីសម្រេចបាននីតិវិធីក្នុង ថ្នាក់អន្តរជាតិ គឺទាក់ទងទៅនឹងការដោះស្រាយវិវាទដោយមធ្យោបាយសន្តិ វិធី។

នៅក្នុងសហគមន៍អន្តរជាតិ តាមការដឹងឮ គឺមានការដោះស្រាយវិវាទ ដោយមធ្យោបាយសន្តិវិធី ចំនួនពីរប្រភេទ៖ តាមរយៈមធ្យោបាយការទូត និង តាមរយៈការវិនិច្ឆ័យក្តី។ វិវាទជាច្រើន ត្រូវបានដោះស្រាយដោយមធ្យោបាយ ការទូត គឺថា តាមរយៈការចរចា ការជួយជ្រោមជ្រែងពីបុគ្គល/ស្ថាប័នផ្សេង ការស៊ើបអង្កេតនិងការផ្សះផ្សា។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើមធ្យោបាយការទូត មិនបាន ជោគជ័យទេ ឬមិនមានភាពសមស្របក្នុងការដោះស្រាយវិវាទទេ ភាគីអាច ជ្រើសរើសប្រើការវិនិច្ឆ័យក្តី ឬអាចនិយាយបានថា ដាក់សំណុំរឿងរបស់ខ្លួន

ដើម្បីទទួលបាននូវសាលក្រមវិនិច្ឆ័យចងកាតព្វកិច្ចពីភាគីទីបី ដែលមិនមាន ផលប្រយោជន៍នៅក្នុងសំណុំរឿងនោះ។

យ៉ាងណាមិញ យន្តការនៃការវិនិច្ឆ័យក្តីនេះ មានមិនខ្វះទេ នៅក្នុង សហគមន៍អន្តរជាតិ។ ជួនកាលមានទង្វើករណីលើកឡើងថា យន្តការបែប នេះ មានច្រើនពេកផង ជាជាងការដែលមានការលើកឡើងថា យន្តការបែប នេះ មានតិចតួចពេកនោះ។

ការវិនិច្ឆ័យក្តី អាចមានទម្រង់ជាអាជ្ញាកណ្តាល ឧទាហរណ៍ នៅចំពោះ មុខតុលាការអាជ្ញាកណ្តាលអចិន្ត្រៃយ៍ ឬដោយអាជ្ញាកណ្តាលដែលតែងតាំង សម្រាប់ករណីជាក់លាក់ណាមួយនោះ។ ហើយការករណីខ្លះ ក៏អាចមានជា ទម្រង់នៃការដោះស្រាយតាមប្រព័ន្ធតុលាការដែរ។

អាស្រ័យទៅលើនិយមន័យជាក់លាក់ មានតុលាការថ្នាក់តំបន់ និង អន្តរជាតិ ចំនួនប្រហែល ១៥ ដែលភាគច្រើន មានលក្ខណៈអចិន្ត្រៃយ៍។ តុលាការអចិន្ត្រៃយ៍ទាំងអស់នេះ រួមបញ្ចូលទាំងតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ដែលជាស្ថាប័នតុលាការដ៏សំខាន់មួយរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ សាលាជំរះក្តី អន្តរជាតិសម្រាប់ច្បាប់សមុទ្រ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ តុលាការ យុត្តិធម៌ទ្វីបអឺរ៉ុប តុលាការសិទ្ធិមនុស្សទ្វីបអឺរ៉ុប តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអាមេរិក កាំង និងតុលាការសិទ្ធិមនុស្សនិងសិទ្ធិប្រជាជនទ្វីបអាហ្វ្រិក។

តុលាការ ក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះ ឬស្ថាប័នតុលាការផ្សេងទៀត នៅក្នុង ច្បាប់អន្តរជាតិ មិនធ្លាប់មានបញ្ហា ខ្វះខាតឯករាជ្យភាព ឬអនាគតិនៅឡើយ ទេ។ ជាទូទៅ តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ត្រូវបានទទួលការគោរពខ្ពស់ និង ត្រូវបានចាត់ទុកថា មានសុចរិតភាពវិជ្ជាជីវៈនិងមានសមត្ថភាពវិជ្ជាជីវៈគ្រប់ គ្រាន់ ក្នុងចំណោមចៅក្រមរបស់ខ្លួន ព្រមទាំងនៅក្នុងតុលាការផ្សេងទៀត ដែលទើបបានលើកឡើង។ តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ មានភាពបើកចំហ

ដល់រដ្ឋទាំងអស់ដែលជាសមាជិករបស់លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ គឺថាសម្រាប់រដ្ឋ
ទាំងអស់ដែលជាសមាជិករបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ក៏ដូចជា រដ្ឋដែលមិន
មែនជាសមាជិកដែរ ដោយអាស្រ័យទៅលើលក្ខខណ្ឌមួយចំនួន។

បញ្ហាប្រឈមដ៏ចម្បងសំខាន់បំផុតមួយសម្រាប់តុលាការអន្តរជាតិ គឺ
លក្ខណៈនៃយុត្តាធិការរបស់តុលាការទាំងនោះ។ តាមទស្សនៈនីតិវិធី នៅក្នុង
ច្បាប់ជាតិ គេចាត់ទុកថា មិនអាចទទួលយកបានទេ ប្រសិនបើភាគីនៃវិវាទ
ណាមួយ អាចសម្រេចថាគឺតុលាការណាមួយ មានឬមិនមានយុត្តាធិការ នៅ
ក្នុងការបើកសវនាការជំនុំជម្រះ និងសម្រេចអំពីករណីរបស់ពួកគេនោះ។
លទ្ធផលដែលជៀសមិនរួចនៃប្រព័ន្ធបែបនេះ គឺថាវិវាទនឹងនៅតែមិនអាច
ដោះស្រាយបាន។

ជាការពិតណាស់ នីតិវិធីនៅកម្រិតជាតិ តម្រូវឱ្យតុលាការមានយុត្តា-
ធិការដាច់ខាត។ នេះមានន័យថា តុលាការធ្វើសេចក្តីសម្រេចដោយផ្អែកទៅ
លើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យអព្យាក្រឹត មិនពឹងផ្អែកទៅលើការយល់ព្រមពីភាគីដែល
ពាក់ព័ន្ធនោះឡើយ ទោះបីជាតុលាការនោះ មានសមត្ថកិច្ចក្នុងការបើកសវនា
ការនិងសម្រេចទៅលើករណីនោះឬមិនមានក៏ដោយ។

តុលាការអន្តរជាតិមួយចំនួនដូចដែលបានលើកឡើងខាងលើ ពិតជា
មានយុត្តាធិការដាច់ខាត។ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សទ្វីបអឺរ៉ុប គឺជាឧទាហរណ៍
មួយ សម្រាប់ហេតុផលសាមញ្ញមួយដែលថា រដ្ឋមួយមិនអាចជាសមាជិក
របស់ក្រុមប្រឹក្សាទ្វីបអឺរ៉ុបបានទេ ប្រសិនបើរដ្ឋនោះ មិនទទួលយកយុត្តាធិការ
ដាច់ខាតរបស់តុលាការសិទ្ធិមនុស្សទ្វីបអឺរ៉ុបនោះ។ ប៉ុន្តែតុលាការផ្សេងទៀត
មិនមានយុត្តាធិការដាច់ខាតបែបនេះទេ ហើយតម្រូវឱ្យមានការយល់ព្រមពី
ភាគី ដើម្បីអាចបើកសវនាការសំណុំរឿងណាមួយបាន។ ប្រការគួរឱ្យចាប់
អារម្មណ៍បំផុតនិងដែលមានបញ្ហាបំផុតនោះ ការមិនមានយុត្តាធិការដាច់ខាត
របស់តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ក្នុងករណីសំណុំរឿងដែលមានភាពចម្រូងច

ម្រាស់ជាច្រើននោះ។

ជាលទ្ធផល ប្រសិនបើរដ្ឋណាមួយមានបំណងធ្វើបែបនេះ រដ្ឋដែលជា ភាគីចុងចម្លើយ អាចរារាំងដំណោះស្រាយវិវាទជាមួយរដ្ឋដែលជាដើមបណ្តឹង តាមរយៈតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ឬរារាំងទម្រង់ណាមួយផ្សេងទៀតនៃការ ដោះស្រាយតាមផ្លូវតុលាការឬអាជ្ញាកណ្តាលបាន។ ដូច្នេះហើយ វិវាទនៅតែ មិនអាចដោះស្រាយបានដដែល។

ចំណុចនេះក៏មានការមិនពេញចិត្តក្នុងន័យជាទូទៅច្រើនដែរ ប្រសិន បើមិនមានការវិនិច្ឆ័យសេចក្តី ដែលជាក់ច្បាស់មួយទាក់ទងនឹងរំលោភបំពាន ទៅលើច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលត្រូវបានចោទឡើងទេនោះ វាធ្វើឱ្យចុះខ្សោយ ដល់ភាពច្បាស់លាស់នៃខ្លឹមសារពិស្តាររបស់ច្បាប់អន្តរជាតិ។ មានការពិត ដែលគេបានដឹងឮថា វិវាទមួយចំនួន អាចត្រូវបានទប់ស្កាត់ ឬត្រូវបានដោះ ស្រាយតាមរយៈការទូត ប្រសិនបើមានការវិនិច្ឆ័យច្បាស់លាស់ណាមួយ ដោយតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ទាក់ទងជាមួយនឹងករណីស្រដៀងគ្នានោះ។

នៅក្នុងបរិបទនេះ គួរកត់សម្គាល់ថា មាត្រា ៣៦ កថាខណ្ឌ ២ នៃលក្ខ- ន្តិកៈតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ មានចែងបទប្បញ្ញត្តិមួយ ដែលរដ្ឋនានាអាច ផ្តល់ការព្រមព្រៀងជាមុន ក្នុងការទទួលយកយុត្តាធិការដាច់ខាតរបស់តុលា- ការ នៅក្នុងករណីប្រឆាំងនឹងរដ្ឋ ដែលបានទទួលយកនូវកាតព្វកិច្ចដូចគ្នា នេះ។ ថ្មីៗនេះ បទប្បញ្ញត្តិនេះ មិនសូវមានប្រសិទ្ធភាពនោះទេ។ រហូតមក ទល់ពេលនេះ មានរដ្ឋចំនួនតែ ៦៧ ប៉ុណ្ណោះ ដែលបានទទួលយកយុត្តាធិការ ដាច់ខាតរបស់តុលាការ។ គួរឱ្យសោកស្តាយ ភាគច្រើននៃរដ្ឋទាំងនោះ ក៏បាន ធ្វើការបម្រុងទុកមិនអនុវត្តនូវបទប្បញ្ញត្តិជាច្រើនដែរ ដែលជាហេតុបណ្តាល ឲ្យមានការកាន់ច្រឡំមួយ ទៅលើករណីជាច្រើន អំពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវដែល ចែងអំពីរដ្ឋផ្សេងទៀត ដែលបានទទួលយកកាតព្វកិច្ចដូចគ្នានោះ។

ច្បាស់ណាស់ថា វិធីដើម្បីសម្រេចបាននីតិវដ្តនៅកម្រិតអន្តរជាតិ គឺការទទួលយកជាទូទៅ នៃយុត្តាធិការដាច់ខាតរបស់តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ស្របតាមមាត្រា៣៦ កថាខណ្ឌ ២ នៃលក្ខន្តិកៈ។ ទ្វីបអឺរ៉ុប អាចដើរតួនាទីជាគម្រមួយនៅក្នុងចំណុចមួយនេះ គឺថា រដ្ឋមិនអាចចូលរួមនៅក្នុងសហភាពអឺរ៉ុបនិងក្រុមប្រឹក្សាអឺរ៉ុបបានទេ ប្រសិនបើរដ្ឋនេះ មិនទទួលយកនូវយុត្តាធិការដាច់ខាតរបស់តុលាការយុត្តិធម៌អឺរ៉ុប នៅទីក្រុងលុចហ្សែមប៊ួ និងតុលាការសិទ្ធិមនុស្សទ្វីបអឺរ៉ុប នៅទីក្រុងស្ត្រាស់ប៊ីត។ ក៏ប៉ុន្តែ គួរកត់សម្គាល់ថា មិនមែនគ្រប់រដ្ឋទាំងអស់នៃទ្វីបអឺរ៉ុប បានទទួលយកនូវយុត្តាធិការដាច់ខាតរបស់តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិនោះទេ។

បញ្ហាមួយទៀតដែលលេចឡើង នៅពេលដែលបទដ្ឋាននិងស្ថាប័នជាច្រើន ដោយរួមបញ្ចូលទាំងតុលាការផង បានរីកសាយភាពច្រើនឡើងនោះ គឺថា ចៅក្រមនឹងមានការលំបាកកាន់តែខ្លាំងឡើង ក្នុងការបកស្រាយនិងអនុវត្តច្បាប់អន្តរជាតិ ឲ្យមានភាពស៊ីចង្វាក់។ ប៉ុន្តែ ចៅក្រមទាំងនៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់អន្តរជាតិ បានឆ្លើយតបចំពោះបញ្ហាប្រឈមទាំងអស់នេះ តាមរយៈការពិគ្រោះយោបល់កាន់តែច្រើនឡើងទៅលើសេចក្តីសម្រេច ដោយតុលាការផ្សេងទៀត ហេតុដូច្នេះហើយ ករណីនេះបង្កើត ឱ្យមានជាអន្តរកម្មច្រើនកម្រិតនិងពហុប្រព័ន្ធ។ ការអនុវត្តនៃការប្រាស្រ័យទាក់ទង កិច្ចសន្ទនា និងការទាញយកសេចក្តីសម្រេច ដោយបើកចំហ ជាមួយស្ថាប័នប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះទំនងជាជួយចំណែកដល់ការទប់ស្កាត់ភាពមិនស៊ីចង្វាក់គ្នាចម្បងៗ ព្រមទាំងភាពមិនប្រាកដប្រជា នៅក្នុងការអនុវត្តច្បាប់អន្តរជាតិ។

៣.២.១ ការពង្រឹងការអនុវត្តឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់

មេធាវីអន្តរជាតិល្បីល្បាញម្នាក់ ឈ្មោះ ល្វីស ហេនយីន (Louis Henkin) ធ្លាប់បានសរសេរថា៖ “ប្រហែលជាការពិតដែលថា រដ្ឋស្ទើរតែទាំងអស់ បានគោរពតាមស្ទើរតែគ្រប់គោលការណ៍ទាំងអស់នៃច្បាប់អន្តរជាតិ និង

ស្ទើរតែគ្រប់កាតព្វកិច្ចរបស់ពួកគេ នៅស្ទើរតែគ្រប់ពេលវេលាទាំងអស់។”

ទោះបីជាការរំលោភច្បាប់អន្តរជាតិតិចតួចជាងការកើតឡើង ហើយជារឿយៗ ត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈ និងត្រូវបានពិភាក្សាជាច្រើនក៏ដោយ ក៏ករណីទាំងនោះ នៅតែជាករណីលើកលែងដែលបញ្ជាក់អំពីវិធានទាំងនោះតែប៉ុណ្ណោះ។ អ្នកសង្កេតការណ៍និងអ្នកអនុវត្តភាគច្រើន ទទួលស្គាល់ថា ច្បាប់អន្តរជាតិ ត្រូវបានគេគោរពតាម ជាទូទៅ។ ដូច្នេះហើយ ការពង្រឹងការអនុវត្ត ហាក់បីដូចជាមិនមែនជាបញ្ហាចម្បងនោះទេ។

ប៉ុន្តែ ស្ថានភាពស្ថិតនៅឆ្ងាយពីការពេញចិត្តខ្លាំងណាស់។ ដូចដែលបានកត់សម្គាល់ពីខាងលើហើយថា គ្មានភ្នាក់ងារពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ថ្នាក់កណ្តាល ដែលមានកម្លាំងផ្តាច់មុខ នៅក្នុងសហគមន៍អន្តរជាតិទេ។ ពិតណាស់ មានស្ថាប័នមួយចំនួនដែលមានសមត្ថកិច្ចនិងមានអំណាចនៅក្នុងការធានា ឬយ៉ាងហោចណាស់ ប៉ុនប៉ងក្នុងការធានា ឱ្យមានការអនុលោមទៅតាមច្បាប់អន្តរជាតិ។ ប៉ុន្តែ ភាគច្រើននៃស្ថាប័នទាំងនេះ អាចគ្មានប្រសិទ្ធភាព។

ស្ថាប័នដែលចម្បងជាងគេក្នុងចំណោមស្ថាប័នទាំងអស់នេះ គឺក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ដែលត្រូវបានគេដឹងស្គាល់ច្រើននោះ មានសមត្ថកិច្ចក្នុងការចាត់វិធានការតាមរយៈការប្រើប្រាស់កម្លាំងប្រសិនបើចាំបាច់ ក្នុងករណីដែលក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខនេះ កំណត់ថាសន្តិភាព និងសន្តិសុខអន្តរជាតិ ទទួលរងការគំរាមកំហែង ឬត្រូវការស្តារឡើងវិញ។

ប៉ុន្តែ ជារឿយៗ តែងមានការចោទសួរអំពី ភាពស្មើដៃរបស់ស្ថាប័ននេះ ហើយជួនកាល ក្រុមប្រឹក្សានេះ ត្រូវបានចោទប្រកាន់អំពីការអនុវត្តនូវស្តង់ដារពីរ។ ហេតុផលមួយសម្រាប់បញ្ហានេះ គឺថា ក្រុមប្រឹក្សានេះ ជារឿយៗ ត្រូវបានរារាំងមិនឱ្យអនុវត្តនូវវិធានការណាមួយបាន ដោយសារតែសិទ្ធិក្នុងការរើ

តូចក្នុងការបដិសេធ របស់សមាជិកអចិន្ត្រៃយ៍របស់ខ្លួន ហើយជាលទ្ធផល ការ
រំលោភបំពានច្បាប់អន្តរជាតិត្រូវបានគេទុកចោលដោយមិនបានដោះស្រាយ។
នៅក្នុងករណីមួយចំនួន សមាជិករបស់ក្រុមប្រឹក្សានេះ ដោយរួមបញ្ចូលទាំង
សមាជិកអចិន្ត្រៃយ៍ខ្លួនឯងដែរ បានរំលោភលើធម្មនុញ្ញរបស់អង្គការសហប្រ
ជាជាតិថែមទៀតផង។

បន្ថែមពីលើនេះ ទោះបីជាស្ថាប័នដូចជាក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខរបស់
អង្គការសហប្រជាជាតិ មានអំណាចសមត្ថកិច្ចក្នុងការដោះស្រាយការរំលោភ
បំពានច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលទាក់ទងទៅនឹងប្រយោជន៍ទូទៅរបស់សហគមន៍
អន្តរជាតិ ជាពិសេស ទាក់ទងនឹងសន្តិភាពនិងសន្តិសុខក៏ដោយ ក៏ស្ទើរតែ
គ្មានយន្តការណាមួយដែលមានស្រាប់ សម្រាប់ដោះស្រាយវិវាទរវាងរដ្ឋពីរ
ដែលនៅក្រៅវិសាលភាពនៃធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាជាតិដែរ។ ដូច្នេះហើយ
ការដោះស្រាយតាមផ្លូវតុលាការ អំពីវិវាទទាំងនេះ គឺជាទូទៅមិនអាចរកបាន
ទេដោយសារតែលក្ខណៈស្ម័គ្រចិត្ត នៃយុត្តាធិការរបស់តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរ-
ជាតិ។

ជាលទ្ធផល នៅក្នុងបញ្ហាដែលកាន់តែមានលក្ខណៈ “ឯកជន” ទម្រង់
តែមួយគត់នៃការពង្រឹងការអនុវត្តដែលអាចរកបាន ចំពោះរដ្ឋដែលមាន
អារម្មណ៍ថាបានប្រព្រឹត្តខុសនោះ គឺការជួយខ្លួនឯង។ ឧទាហរណ៍ រដ្ឋអាច
ចាត់វិធានការសងសឹក តាមផ្លូវច្បាប់ ដែលគេហៅថាជា ការសងសឹកក្នុងផ្លូវ
ច្បាប់ ដែលរួមបញ្ចូល ដូចជា ការដាក់ទណ្ឌកម្មសេដ្ឋកិច្ច ឬការរឹតបន្តឹងការ
ធ្វើដំណើរ និងការបញ្ឈប់ទំនាក់ទំនងការទូត។ ពួកគេក៏អាចចាត់វិធានការ
ដែលខុសច្បាប់ដែរ ប៉ុន្តែ ត្រូវបានផ្តល់យុត្តិកម្ម ដោយទង្វើខុសច្បាប់ដែលរដ្ឋ
ភាគីណាមួយផ្សេងទៀតបានប្រព្រឹត្តពីមុនមកដូចជាការបិទផ្លូវជាដើម។ តែ
ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ បញ្ហាទាក់ទងនឹងការជួយខ្លួនឯងនេះ គឺថា ប្រសិទ្ធ
ភាពរបស់វា មិនមានភាពស្មើគ្នាទេ ដោយសារតែហេតុផលសាមញ្ញ ដែលថា

រដ្ឋនោះត្រូវពឹងផ្អែកទៅលើភាពខ្លាំងរបស់ខ្លួន ធៀបនឹងរដ្ឋមួយទៀត។ ហើយ ក៏មិនមានភាពពេញចិត្តដែរ ដោយសារតែមិនមានភាគីទីបីឯករាជ្យ និង អព្យាក្រឹត្យណាមួយ ចូលរួមពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងការវិនិច្ឆ័យថា តើ កាតព្វកិច្ចតាម ច្បាប់អន្តរជាតិ ពិតជាត្រូវបានបំពានឬអត់នោះ។ ការដោះស្រាយវិវាទ មិនគួរ ជាបញ្ហានៃអំណាចនោះទេ ប៉ុន្តែ វាគួរតែជាបញ្ហានៃច្បាប់ទៅវិញទេ។

៣.៣ ហេតុអ្វីបានជានីតិរដ្ឋអន្តរជាតិមិនអាចខ្វះបាន ?

ជារឿយៗ មានការលើកឡើងថា នីតិរដ្ឋនៅថ្នាក់អន្តរជាតិ ដើរតួនាទី បម្រើដល់ប្រយោជន៍ស្រដៀងគ្នាទៅនឹងនីតិរដ្ឋនៅថ្នាក់ជាតិដែរ។ នៅក្នុង ទស្សនៈនេះ នីតិរដ្ឋនៅថ្នាក់អន្តរជាតិ លើកកម្ពស់ភាពអាចទស្សន៍ទាយទុក បាន និងសមភាពក្នុងទំនាក់ទំនងរវាងរដ្ឋនិងសមាជិកផ្សេងទៀត នៃច្បាប់ អន្តរជាតិ ព្រមទាំងរឹតត្បិតទៅលើការប្រើប្រាស់អំណាចតាមទំនើងចិត្ត។ ក៏ ប៉ុន្តែ មានហេតុផលផ្សេងទៀតជាច្រើន អំពីមូលហេតុសំខាន់ដែលរដ្ឋ អង្គការ ស្ថាប័ន ឬបុគ្គលទាំងឡាយ គួរគោរពច្បាប់អន្តរជាតិ។

ទីមួយ តាមទំនៀមមក ច្បាប់អន្តរជាតិគឺជាបណ្តុំនៃបទដ្ឋាន និង ស្ថា- ប័ន ដែលមានគោលបំណងបង្កើតនិងថែរក្សាសន្តិភាពនិងសន្តិសុខនៅក្នុង សង្គមរបស់រដ្ឋទាំងឡាយ។ បន្ថែមពីលើនេះទៀត សាខាមួយរបស់ច្បាប់អន្តរ- ជាតិ គឺច្បាប់មនុស្សធម៌ មានគោលបំណងក្នុងការធ្វើឱ្យមានអំពើមនុស្សធម៌ នៅក្នុងការធ្វើសង្គ្រាម ប្រសិនបើជម្លោះហិង្សាពិតជាកើតឡើងមែន។

ជាទូទៅ មានការទទួលស្គាល់ថា សន្តិភាពនិងស្ថេរភាព អាចនឹងមាន ការលំបាកខ្លាំង ក្នុងការសម្រេចបាន ប្រសិនបើគ្មានច្បាប់អន្តរជាតិ ឬប្រសិន បើច្បាប់នេះ មិនត្រូវបានគេគោរពជាទូទៅនោះ។ សហគមន៍អន្តរជាតិអាណា ធិបតេយ្យ អាចនឹងមានភាពហិង្សាខ្លាំងច្រើនជាងសង្គមមួយដែលស្ថិតនៅ ក្រោមនីតិរដ្ឋ។ ច្បាប់លាស់ណាស់ថា កិច្ចការសង្គ្រាមមានលក្ខណៈយោឃៅ

ហួសហេតុ ប្រសិនបើមិនគ្មានការគោរពច្បាប់មនុស្សធម៌ ។

បន្ថែមពីលើនេះទៀត ច្បាប់អន្តរជាតិកាន់តែមានគោលបំណងដោះស្រាយបញ្ហាតំបន់ ឬជាសកល។ ឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ ភេរវកម្មអន្តរជាតិ ទីផ្សារហិរញ្ញវត្ថុមិនប្រក្រតី ការគំរាមកំហែងដល់បរិស្ថាន (ការបំពុលបរិយាកាស ការបំពុលទឹក ការកើនឡើងកំដៅផែនដី ជីវិតសត្វព្រៃ ដែលទទួលរងការគំរាមកំហែង គ្រោះថ្នាក់ដោយសារតែសារធាតុនុយក្លេអ៊ែរ ឬសារធាតុគ្រោះថ្នាក់ ផ្សេងៗទៀត) គឺជា ឧទាហរណ៍យ៉ាងច្បាស់។ បញ្ហាបែបនេះ មិនអាចត្រូវបានដោះស្រាយ ឬកាត់បន្ថយដោយរដ្ឋណាមួយធ្វើតែម្នាក់ឯងបាននោះទេ ប៉ុន្តែទាមទារអោយមានកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ និងនិយ័តកម្មអន្តរជាតិ។ នីតិវិធីនៅកម្រិតអន្តរជាតិ នាំឲ្យមានដំណោះស្រាយបញ្ហាថ្នាក់តំបន់និងថ្នាក់សកលខិតចូលកាន់តែជិតគ្នា។

ច្បាប់អន្តរជាតិ ក៏មានការប្រមូលកាន់តែកើនឡើងទាក់ទងជាមួយនឹងបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្សនៅជុំវិញពិភពលោកដែរ។ ជាការពិតណាស់ សិទ្ធិទាំងអស់នេះ តែងតែឋានៈស្ទើរស្មើគ្នា នៅក្នុងច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់ជាតិ។ ប៉ុន្តែ ទោះបីជាបែបនេះក៏ដោយ ច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សនៅថ្នាក់ជាតិ នៅតែត្រូវការបញ្ជាក់អះអាង និងធ្វើឱ្យមានស្ថេរភាព តាមរយៈច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។

ដូចគ្នានេះដែរ ច្បាប់អន្តរជាតិ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ និងយន្តការតាមដានផ្សេងទៀត អាចដើរតួនាទីត្រួតពិនិត្យបន្ថែមទៀតមួយ ទៅលើស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិនៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិ ដូច្នេះ វានឹងបំពេញបន្ថែមទៅលើការត្រួតពិនិត្យដើម្បីឱ្យមានតុល្យភាព នៅថ្នាក់ជាតិ។ ការបកស្រាយពន្យល់បន្ថែមទៀតអំពីចំណុចទាំងអស់នេះ មាននៅក្នុងផ្នែកខាងក្រោយទៀត។ សម្រាប់ពេលនេះ គឺអាចនិយាយបានគ្រប់គ្រាន់ថា មានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងការ ការគោរពច្បាប់អន្តរជាតិ សម្រាប់ជំរុញពង្រឹងការការពារសិទ្ធិមនុស្សនៅថ្នាក់ជាតិ។

នៅថ្នាក់ជាតិ។

ចំណុចដែលទើបតែបានរៀបរាប់ខាងលើ មានអ្វីមួយដែលដូចគ្នា៖ នៅ
ទីបំផុត នីតិរដ្ឋថ្នាក់អន្តរជាតិ ដើរតួនាទីដើម្បីបម្រើផលប្រយោជន៍របស់បុគ្គល
មនុស្សជាតិ។

៤. ការពិចារណាស្របគ្នានៅវិញនៅមកនៃនីតិវដ្ត នៅថ្នាក់ជាតិ និងអន្តរជាតិ

៤.១ ទំនាក់ទំនងរវាងកម្រិតទាំងពីរ

យើងបានឃើញហើយថា នីតិវដ្តនៅកម្រិតជាតិ និងអន្តរជាតិមាន
ចំណុចដូចគ្នាជាច្រើន។ នីតិវដ្តមានន័យដូចគ្នានៅកម្រិតទាំងពីរ៖ ច្បាប់ត្រូវ
តែទទួលបានការអនុវត្តតាម។ នីតិវដ្ត ក៏មានលក្ខណៈដូចគ្នានៅកម្រិតទាំងពីរ
ដែរ៖ គឺថា មានស្ថាប័នតុលាការឯករាជ្យនិងអនាគតិមួយ ដែលធ្វើឲ្យបានដឹង
ឮគ្រប់គ្រាន់អំពីច្បាប់ មានភាពច្បាស់លាស់ មានការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល
ក្នុងការទទួលបាន និងត្រូវអនុវត្តដោយស្មើភាពគ្នាទៅលើមនុស្សទាំងអស់។

ប៉ុន្តែ តើនីតិវដ្តថ្នាក់អន្តរជាតិ ពិតជាមានទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងនីតិវដ្ត
ថ្នាក់ជាតិដែរឬទេ ? តើនីតិវដ្តនៅកម្រិតអន្តរជាតិ អាចទទួលប្រយោជន៍ពីនីតិ
វដ្តនៅកម្រិតជាតិដែរឬទេ ? តើនីតិវដ្តនៅកម្រិតជាតិ អាចត្រូវបានពង្រឹងតាម
រយៈនីតិវដ្តនៅកម្រិតអន្តរជាតិដែរឬទេ ?

នៅក្នុងអតីតកាល ទំនាក់ទំនងរវាងកម្រិតជាតិនិងអន្តរជាតិ មិនមែន
ជាអ្វីដែលគេរៀបចំឡើងរួចស្រាប់នោះទេ។ ក៏ប៉ុន្តែ នៅក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ននេះ
ច្បាប់ជាតិនិងច្បាប់អន្តរជាតិ មិនអាចត្រូវបានគេមើលឃើញថា នៅដាច់ពីគ្នា
ទៀតទេ យ៉ាងហោចណាស់ ក៏វាមិននៅដាច់ពីគ្នាគ្រប់វិស័យ នៅក្នុងច្បាប់
ដែរ។ ច្បាប់នៅកម្រិតជាតិនិងអន្តរជាតិ កាន់តែមានអន្តរតំណភ្ជាប់ កាន់តែ
កើនឡើង។

ឧទាហរណ៍ច្បាស់បំផុតមួយ គឺ ច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែលមានចែងអំពី
សិទ្ធិរបស់ពលរដ្ឋ មានការត្រួតស៊ីគ្នាយ៉ាងច្រើនជាមួយនឹងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្ស
អន្តរជាតិ។ ឧទាហរណ៍ សព្វថ្ងៃនេះ មានការលំបាកក្នុងការស្រមៃថា រដ្ឋធម្ម-
នុញ្ញថ្មីនៃប្រទេសមួយ ត្រូវបានរៀបចំបង្កើតឡើងដោយគ្មានការយោងច្បាស់

លាស់ទៅដល់ឧបករណ៍សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ និងដកស្រង់ពីឧបករណ៍សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិនោះ។ នៅក្នុងករណីមួយចំនួន រដ្ឋធម្មនុញ្ញចែងថា ច្បាប់អន្តរជាតិគឺជាផ្នែកមួយរបស់ច្បាប់ជាតិ។

ឧទាហរណ៍ផ្សេងទៀតនៃអន្តរាគមន៍ដែលមានការកើនឡើងនោះ អាចរកឃើញនៅក្នុងច្បាប់បរិស្ថាន និងច្បាប់វិនិយោគ។

តាមការពិត ហើយនេះគឺជាប្រការសំខាន់ខ្លាំងក្នុងការកត់សម្គាល់ដោយអ្នកនយោបាយដែលជាសមាជិកស្ថាប័ននីតិបញ្ញត្តិជាតិ ដោយសារតែមានការកើនឡើងនៃចំនួនសន្និសីទនៅក្នុងវិស័យផ្សេងៗនោះ សេរីភាពរបស់អ្នកធ្វើច្បាប់ថ្នាក់ជាតិក្នុងការចាត់វិធានការទៅលើអ្វីមួយ ក៏កាន់តែត្រូវបានកំហិតកើនឡើងដែរ។ ធាតុផ្សំដ៏សំខាន់បំផុតមួយក្នុងការធ្វើច្បាប់នៅថ្នាក់ជាតិនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ គឺថា អ្នកធ្វើច្បាប់ត្រូវប្រាកដថា ច្បាប់ត្រូវបានអនុម័តដោយអនុលោមតាមសន្និសីទ ដែលរដ្ឋរបស់ខ្លួនបានក្លាយជាកាតី។ ឧទាហរណ៍និងការពន្យល់អំពីចំណុចនេះ អាចរកឃើញនៅក្នុងការបោះពុម្ពផ្សាយរបស់សហភាពអន្តរសភា ដែលមានចំណងជើងថា *សភានិងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យក្នុងសតវត្សរ៍ទី២១* ដែលយើងបានយោងនៅចុងសៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះ។

ធាតុផ្សំនេះ មានសារៈសំខាន់ជាពិសេសនៅក្នុងវិស័យសិទ្ធិមនុស្ស។ ដូច្នេះហើយ នៅក្នុងដំណើរការជាកាតព្វកិច្ចក្នុងការធ្វើឱ្យប្រាកដប្រជាថា ច្បាប់ដែលបានស្នើឡើង ត្រូវអនុលោមជាមួយនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃប្រទេសនោះ ហើយស្របជាមួយគ្នានេះ ការពិនិត្យទៅលើភាពស៊ីគ្នា ត្រូវតែធ្វើឡើង ដោយគោរពតាមសន្និសីទសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។

ជាការសំខាន់ដែរ ដែលសភាជាតិ ត្រូវរួមចំណែកដល់ការតាមដាន និងការឃ្លាំមើល ការអនុវត្តបទដ្ឋានសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។ ការបោះពុម្ពផ្សាយ

របស់សហភាពអន្តរសភាដែលទើបនឹងលើកឡើងខាងលើនេះ មានឯកសារ
 យោងដែលគួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍ជាច្រើន អំពីរបៀបដែលអាចធ្វើបាននៅក្នុងរដ្ឋ
 ជាច្រើន ដោយរួមបញ្ចូលទាំងទ្វីបអាហ្វ្រិច និងអាមេរិចខាងត្បូងដែរ។ ក្នុង
 ចំណោមចំណាប់អារម្មណ៍ជាពិសេសនោះ គឺរបៀបដែលសភាប្រទេសប្រេ-
 ស៊ីលអនុវត្ត ទៅលើអនុសាសន៍របស់ស្ថាប័នសន្ធិសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់
 តំបន់។ មានអនុសាសន៍មួយចំនួនសម្រាប់សមាជិកសភា ដែលត្រូវបាន
 ពន្យល់បកស្រាយលម្អិតនៅក្នុងសិក្ខាសាលាអន្តរជាតិស្តីពីស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្ស
 និងនីតិប្បញ្ញត្តិ ដែលបានរៀបចំឡើងនៅក្នុងទីក្រុងអាហ្វ្រិកា នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៤
 ក៏ដូចជាការយោងទៅដល់អ្វីដែលយើងហៅថា គោលការណ៍ទីក្រុងប៉ារីស
 ទាក់ទងទៅនឹងឋានៈនៃស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់ជាតិ ដែលត្រូវបានអនុម័ត
 ដោយសេចក្តីសម្រេចមហាសន្និបាត លេខ ៤៨/១៣៨ ថ្ងៃទី ២០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ
 ១៩៩៣។

ជាការពិតណាស់ នេះមិនមែនជាការនិយាយថា ធាតុផ្សំទាំងអស់នៃ
 ច្បាប់អន្តរជាតិត្រូវបានគ្របដណ្តប់ដោយច្បាប់ជាតិដែរនោះទេ ហើយក៏មិន
 មែនមានន័យថាធាតុផ្សំទាំងអស់នៃច្បាប់ជាតិ ត្រូវបានគ្របដណ្តប់ដោយ
 ច្បាប់អន្តរជាតិដែរ។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើរដ្ឋអន្តរជាតិមិននៅក្នុងរដ្ឋមួយផ្សេង
 ទៀតក្នុងនាមជាការការពារខ្លួននោះ វិធានផ្លូវច្បាប់សំខាន់បំផុត បានចែង
 ច្បាស់នៅក្នុងធម្មនុញ្ញរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ និងច្បាប់ជាតិទំនៀម-
 ទម្លាប់។ វាមិនមែនជាបញ្ហារបស់ច្បាប់ជាតិឡើយ។

ដូចគ្នានេះដែរ តាមគោលការណ៍ តុលាការដែលត្រូវមានសមត្ថកិច្ចក្នុង
 ការដោះស្រាយករណីណាមួយនោះ គឺតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ប៉ុន្តែមិន
 មែនជាតុលាការជាតិនៅក្នុងប្រទេសណាមួយនោះទេ។ ទោះបីជាតុលាការ
 យុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ពិតជាមានយុត្តាធិការនៅក្នុងករណីជាក់លាក់ណាមួយ
 ឬមិនមាននោះ គឺជាបញ្ហាដោយឡែកទាំងស្រុងមួយ ដូចដែលវាបានផុស

ឡើងចេញពីការពិភាក្សាក្នុងមក។

ស្រដៀងគ្នានេះដែរ ប្រសិនបើវិវាទមួយកើតឡើងរវាងម្ចាស់ដីធ្លីណាមួយ និងរដ្ឋបាលក្រុង អំពីថាតើម្ចាស់ដីធ្លីមានសិទ្ធិទទួលបានលិខិតអនុញ្ញាតសាងសង់ដែរឬទេនោះ គេត្រូវអនុវត្តច្បាប់ជាតិ ហើយតុលាការជាតិ នឹងពិនិត្យទៅលើសំណុំរឿងនេះ ប៉ុន្តែ មិនមែនជាតុលាការអន្តរជាតិឡើយ។

បញ្ហាផ្សេងដោយឡែកមួយទៀតក្នុងករណីបែបនេះ ច្បាប់ដែលអាចអនុវត្តបាន ត្រូវតែអនុលោមជាមួយច្បាប់អន្តរជាតិ។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើដូចដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង មានការចោទប្រកាន់ថា ការវិនិច្ឆ័យណាមួយដោយតុលាការជាតិជាន់ខ្ពស់បំផុត ឬដោយអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច រំលោភបំពានទៅលើស្តង់ដារដែលបានចែង ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងអនុសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សទ្វីបអឺរ៉ុបនោះ បញ្ហានោះ អាចនាំមកចំពោះមុខតុលាការសិទ្ធិមនុស្សទ្វីបអឺរ៉ុបបាន។ ប្រសិនបើតុលាការនោះ រកឃើញថាមានការរំលោភបំពានទៅលើអនុសញ្ញានេះ នៅក្នុងករណីជាច្រើន នេះមានន័យថារដ្ឋនោះ នឹងត្រូវតែធ្វើវិសោធនកម្មលើច្បាប់ជាតិរបស់ខ្លួន ដើម្បីជៀសវាងការរំលោភបំពានដែលនេះកើតឡើងម្តងហើយម្តងទៀត។

តាមរយៈឧទាហរណ៍មួយ ក្នុងករណីមួយ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សទ្វីបអឺរ៉ុប រកឃើញថា មាត្រាទី៦ នៃអនុសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សទ្វីបអឺរ៉ុប ត្រូវបានរំលោភបំពាន ដោយសារតែការមិនទទួលបានតុលាការ ដែល អាចពិនិត្យឡើងវិញទៅលើសេចក្តីសម្រេច ដោយទីភ្នាក់ងាររបស់រដ្ឋាភិបាល ដែលប៉ះពាល់ទៅដល់សិទ្ធិពលរដ្ឋនិងកាតព្វកិច្ចពលរដ្ឋរបស់បុគ្គលណាម្នាក់។ នៅក្នុងករណីមួយផ្សេងទៀត តុលាការបានរកឃើញថា ការយកសំណាកឌីអិនអេ (DNA) របស់បុគ្គលដែលត្រូវបានចាប់ខ្លួន ប៉ុន្តែក្រោយមកត្រូវបានដោះលែងឱ្យរួចពីការចោទប្រកាន់ ឬទម្លាក់ការចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសនោះ គឺជាការរំលោភបំពានទៅលើសិទ្ធិឯកជនភាពក្រោមអនុសញ្ញានេះ។ នៅក្នុងករណីទាំងពីរ

នេះ វិធានការនីតិប្បញ្ញត្តិ ត្រូវតែចាត់ឡើងនៅថ្នាក់ជាតិ។

ដូច្នេះ ជាភាពយុត្តិធម៌ក្នុងការសន្និដ្ឋានថា ទំនាក់ទំនងដែលកើនឡើង រវាងនីតិវដ្តទាំងថ្នាក់ជាតិនិងអន្តរជាតិ បានបំពេញបន្ថែមគ្នាទៅវិញទៅមកនៅ ក្នុងកម្រិតច្រើនគួរឲ្យកត់សម្គាល់។

៤.២ ហេតុអ្វីបានជានីតិវដ្តនៅថ្នាក់ជាតិពឹងផ្អែកទៅលើច្បាប់ អន្តរជាតិ

ច្បាប់អន្តរជាតិ មានការជាប់ទាក់ទងដោយផ្ទាល់សម្រាប់នីតិវដ្តនៅ កម្រិតជាតិ។ ដូចដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងផ្នែកខាងដើមរួមមកហើយ នេះគឺ ជាករណីជាក់ស្តែងបំផុតមួយ ទាក់ទងនឹងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។ ច្បាប់ នេះ ដាក់កំហិតទៅលើអំណាចរបស់រដ្ឋ ដែលប្រើទៅលើពលរដ្ឋរបស់ខ្លួន និង អ្នកដែលតាំងទីលំនៅ នៅក្នុងប្រទេសរបស់ខ្លួនដែរ ដោយធានាឱ្យមានសេរី ភាពដូចជាសិទ្ធិក្នុងការបញ្ចេញមតិដោយសេរី, សិទ្ធិសេរីភាពសមាគម និងការ ថ្វាយបង្គំ (ឧទាហរណ៍ សូមមើល មាត្រា៦-១២ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តី ពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ។ ច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ក៏ផ្តល់នូវ ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌មួយដែលមានឯករាជ្យនិងអនាគតនៅថ្នាក់ជាតិដែរ (សូម មើល ឧទាហរណ៍ មាត្រា១៤ នៃអនុសញ្ញាដែលនេះ)។

សិទ្ធិមនុស្ស

គ្រប់រដ្ឋស្ទើរតែទាំងអស់ បានចុះហត្ថលេខានិងផ្តល់សច្ចាប័ន ទៅលើ សន្ធិសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សជាសកល។ ដូច្នេះ នេះជាឧទាហរណ៍ នាពេលបច្ចុប្បន្ន (ខែសីហា ឆ្នាំ២០១២) មានរដ្ឋភាគីចំនួន១៦០ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តី ពីសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងវប្បធម៌ និងមានរដ្ឋចំនួន១៦៧ ជារដ្ឋភាគីនៃកតិកា សញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ។ ហើយក៏មានសន្ធិសញ្ញា សិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់តំបន់ផ្សេងទៀតដែលរដ្ឋជាច្រើន ជាភាគីដែរ។ ការងារដែល

សំខាន់មួយសម្រាប់អ្នកនយោបាយគ្រប់រូប គឺត្រូវស្វែងរកថាតើសន្និសញ្ញាណខ្លះ ដែលរដ្ឋរបស់ខ្លួន គឺជាកាតិ។

បន្ថែមពីលើនេះទៀត សិទ្ធិមនុស្សជាច្រើនសម្រេចបាននូវឋានៈជាច្បាប់អន្តរជាតិទំនៀមទម្លាប់។ មានការទទួលស្គាល់យ៉ាងទូលំទូលាយថា នៅពេលបច្ចុប្បន្ននេះ សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស បានទទួលឋានៈជាច្បាប់អន្តរជាតិទំនៀមទម្លាប់។ នេះមានន័យថា រដ្ឋត្រូវបានចងកាតព្វកិច្ចក្នុងការគោរពសិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋាន សូម្បីតែរដ្ឋដែលមិនបានចុះហត្ថលេខាឬផ្តល់សច្ចាប័នសន្ធិសញ្ញាជាសកលឬសន្ធិសញ្ញាថ្នាក់តំបន់ដែលជាប់ទាក់ទងក៏ដោយ។ ដូច្នេះហើយ ច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ មានឫគ្គមាន នូវឥទ្ធិពលកំណត់មួយ ទៅលើច្បាប់នៅថ្នាក់ជាតិ។

ឋានៈខ្ពស់ជាង នៃរបស់ច្បាប់អន្តរជាតិ

ច្បាប់អន្តរជាតិមានឋានៈខ្ពស់ជាងច្បាប់ជាតិ។ រដ្ឋទាំងឡាយ ត្រូវស្ថិតនៅក្រោមកាតព្វកិច្ចក្នុងការអនុវត្តឲ្យអនុលោមតាមច្បាប់អន្តរជាតិ និងត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការរំលោភបំពានទៅលើច្បាប់អន្តរជាតិនោះ ទោះបីជាបង្កឡើងដោយស្ថាប័ននីតិបញ្ញត្តិ ស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិ ឬស្ថាប័នតុលាការក៏ដោយ។ នេះមានន័យថា រដ្ឋមិនអាចប្រើប្រាស់ច្បាប់ជាតិ ឬសូម្បីតែរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់ជាតិ ដើម្បីការពារការរំលោភបំពានកាតព្វកិច្ចក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិឡើយ។ ឬអាចនិយាយម្យ៉ាងទៀតថា ច្បាប់អន្តរជាតិ មិនអាចត្រូវបានបំពានដោយច្បាប់ជាតិទេ ចុះទម្រាំតែមានឥទ្ធិពលលើច្បាប់អន្តរជាតិទៅទៀតនោះ គឺមិនអាចទៅរួចបានទេ។

ដូច្នេះ ច្បាប់អន្តរជាតិ ជាពិសេសច្បាប់សិទ្ធិមនុស្ស បានពង្រឹងនិងធ្វើឱ្យនីតិវិធីកាន់តែមានភាពស៊ីជម្រៅនៅថ្នាក់ជាតិ។ ប្រសិនបើមានគម្លាតនៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិដែលទាក់ទងជាមួយនឹងនីតិវិធី គេអាចយកច្បាប់អន្តរ-

ជាតិមកប្រើ ដើម្បីដោះស្រាយស្ថានភាព។

ដែនកំហិតជាក់លាក់មួយចំនួន

ក្នុងតថភាពជាក់ស្តែង ស្ថានភាពជាច្រើន អាចមានភាពងងឹតខ្លាំង។ កម្លាំងពេញលេញរបស់ច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ អាចត្រូវបានកំហិតនៅ ថ្នាក់ជាតិ តាមវិធីផ្សេងៗ។

បញ្ហាទីមួយ រួមមានការបម្រុងទុកមិនអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិមួយចំនួន នៃ អនុសញ្ញា។ នៅពេលដែលរដ្ឋកំពុងតែដំណើរការដើម្បីក្លាយជាភាគីនៃអនុ-សញ្ញាណាមួយនោះ រដ្ឋអាចធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ដែលចង្អុលបង្ហាញថា រដ្ឋចង់ ដកខ្លួនចេញ ឬកែសម្រួលឥទ្ធិពលផ្លូវច្បាប់នៃបទប្បញ្ញត្តិជាក់លាក់មួយចំនួន ដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយ។

មានការខ្វែងគំនិតគ្នាច្រើនដែរ ទៅលើវិសាលភាពដែលសន្និសីទសញ្ញាសិទ្ធិ មនុស្ស អាចត្រូវបានគេបម្រុងទុកមិនអនុវត្ត ជាពិសេស ទាក់ទងជាមួយនឹង សន្និសីទសញ្ញាអន្តរជាតិដែលមានឋានៈជាច្បាប់អន្តរជាតិទំនៀមទម្លាប់។ មានការ លើកជាទង្វើករណីជាច្រើនថា ការបម្រុងទុកមិនអនុវត្តបែបនេះ គឺជាការផ្ទុយ នឹងកម្មវត្ថុនិងគោលបំណងនៃសន្និសីទសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្ស។ យ៉ាងហោចណាស់ នៅក្នុងគោលការណ៍ វាហាក់ដូចជាច្បាស់ណាស់ថា វា *មិនមែន* ដើម្បីប្រ-យោជន៍របស់នីតិរដ្ឋនៅកម្រិតជាតិឡើយ នៅក្នុងការដែលធ្វើការបម្រុងទុក មិនអនុវត្តនូវបទប្បញ្ញត្តិមួយចំនួន ចំពោះច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិបែប នេះ។

ការអនុវត្តនៅថ្នាក់ជាតិ

បញ្ហាទីពីរ ទាក់ទងទៅនឹងទំនាក់ទំនងរវាងច្បាប់អន្តរជាតិនិងច្បាប់

ជាតិនៅក្នុងរដ្ឋ។ ដូចដែលបានកត់សម្គាល់ពីខាងដើមហើយថា មិនមានអ្វីដែលគួរជាមន្ទិលសង្ស័យទេ ដែលថាច្បាប់អន្តរជាតិ មានឋានៈខ្ពស់ជាងច្បាប់ជាតិ ហើយថារដ្ឋមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការលើកកម្ពស់និងគោរពច្បាប់អន្តរជាតិ។ ប៉ុន្តែសំណួរគឺ ថាតើ ពលរដ្ឋក្នុងប្រទេសអាចប្រើច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិនៅក្នុងតុលាការជាតិបានឬទេ នៅពេលដែលមានវិវាទជាមួយនឹងពលរដ្ឋដទៃទៀត ឬពេលមានវិវាទជាមួយរដ្ឋ។ អាចមានវិធីបីយ៉ាង ក្នុងការឆ្លើយសំណួរនេះ។

ប្រព័ន្ធម៉ូនិក (Monistic) និងប្រព័ន្ធខ្យលលីស (Dualistic)

នៅក្នុងការពិភាក្សាបញ្ហានេះ ដំបូង ជាការសំខាន់ណាស់ក្នុងការបែងចែកឲ្យដាច់រវាងប្រព័ន្ធខុសគ្នាពីរ ក្នុងការដោះស្រាយជាមួយនឹងច្បាប់សន្ធិសញ្ញានៅថ្នាក់ជាតិ៖ គឺប្រព័ន្ធម៉ូនិកនិងប្រព័ន្ធខ្យលលីស។ ជាការសំខាន់ណាស់ ដែលអ្នកនយោបាយនៅក្នុងស្ថាប័ននីតិបញ្ញត្តិ ត្រូវស្វែងរកឲ្យឃើញច្បាស់ ថាតើរដ្ឋរបស់ខ្លួន ប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធមួយណាក្នុងចំណោមប្រព័ន្ធទាំងពីរនេះ។

នៅក្នុងប្រព័ន្ធម៉ូនិក នៅក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង ឥទ្ធិពលសំខាន់បំផុតនៃប្រព័ន្ធនេះ គឺថាអនុសញ្ញាដែលបានផ្តល់សច្ចាប័ណ្ណដោយរដ្ឋ ក្លាយជាអនុសញ្ញាដែលចងកាតព្វកិច្ចនៅថ្នាក់ជាតិ ស្របតាមពាក្យពេចន៍ទាំងស្រុងរបស់អនុសញ្ញាទាំងនោះ។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើរដ្ឋមួយ បំពានសិទ្ធិពលរដ្ឋរបស់ខ្លួនក្នុងការបញ្ចេញមតិដោយសេរី ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយនោះ ពលរដ្ឋអាចឱ្យរដ្ឋមាន គណនេយ្យភាពសម្រាប់ការរំលោភបំពានសិទ្ធិនោះ នៅចំពោះមុខតុលាការថ្នាក់ជាតិ។ ចំណុចនេះ មានន័យថា ច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ គឺអាចស្វ័យអនុវត្តបាន និងមានឥទ្ធិពលដោយផ្ទាល់ នៅក្នុងច្បាប់ជាតិ។ ច្បាប់អន្តរជាតិត្រូវបានស្រូបចូលទៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិ ដោយស្វ័យប្រវត្តិ។ ច្បាប់អន្តរជាតិអាច

អនុវត្តបានដោយតុលាការ ដោយមិនចាំបាច់ត្រូវធ្វើច្បាប់ដាក់លាក់ណាមួយ សម្រាប់អនុវត្តច្បាប់អន្តរជាតិនោះទេ។

នៅក្នុងប្រព័ន្ធខ្យលលីស កាតព្វកិច្ចក្រោមសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ ត្រូវតែ មានការផ្លាស់ប្តូរ ឬបញ្ចូលទៅក្នុងច្បាប់ជាតិ ដើម្បីសម្រេចបាននូវលទ្ធផល ដូចគ្នា។ ជាមូលដ្ឋាន នេះមានន័យថា រដ្ឋដែលប្រើប្រព័ន្ធនេះ មិនអាចគ្រាន់តែ ផ្តល់សច្ចាប័នសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ ដោយគ្មានការពិនិត្យឡើងវិញទៅលើច្បាប់ ជាតិរបស់ខ្លួន ដើម្បីឱ្យអនុលោមមជាមួយនឹងកាតព្វកិច្ចដែលមានចែងដូចក្នុង សន្ធិសញ្ញាឡើយ។

ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅក្នុងស្ថានភាពទាំងពីរនេះ កាតព្វកិច្ចសន្ធិ សញ្ញាត្រូវអនុវត្ត ដោយមានការជាប់ទាក់ទងទៅនឹងរដ្ឋផ្សេងទៀតដែលបាន ចុះកិច្ចព្រមព្រៀងដែរ។ នេះមានន័យថា រដ្ឋភាគីនៃសន្ធិសញ្ញា ត្រូវមាន គណនេយ្យភាពរវាងគ្នាទៅវិញទៅមក សម្រាប់ការរំលោភបំពានកាតព្វកិច្ច ដែលបានទទួលយក។ ដូច្នេះ ឧទាហរណ៍ថា ប្រសិនបើរដ្ឋណាមួយបំពានទៅ លើសិទ្ធិបញ្ចេញមតិសេរីរបស់ពលរដ្ឋដែលត្រូវបានធានានៅក្នុងកតិកាសញ្ញា អន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយនោះ រដ្ឋនោះត្រូវមានគណនេ យ្យភាពសម្រាប់ការរំលោភបំពាននេះ ចំពោះរដ្ឋដទៃទៀតដែលជាភាគីរបស់ សន្ធិសញ្ញានេះដែរ។

នៅក្នុងប្រព័ន្ធខ្យលលីស ប្រសិនបើរដ្ឋភាគីនៃអនុសញ្ញា មិនបានផ្លាស់ ប្តូរ ឬបញ្ចូលកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន តាមសន្ធិសញ្ញាឱ្យបានសមរម្យនោះ ពលរដ្ឋណាម្នាក់ដែលត្រូវបានរំលោភបំពានសិទ្ធិ អាចមានការលំបាកនៅក្នុង ការចាប់ឱ្យរដ្ឋមានគណនេយ្យភាព សម្រាប់ការរំលោភបំពានច្បាប់អន្តរជាតិ នេះ នៅក្នុងតុលាការជាតិណាស់។ ក៏ប៉ុន្តែ អាស្រ័យទៅលើកម្មវត្ថុ វាអាចមាន ដំណោះស្រាយមួយចំនួន ដូចជាការប្តឹងជំទាស់ ទៅកាន់ស្ថាប័នតាមដានឃ្លាំ មើលការអនុវត្តកម្រិតអន្តរជាតិ ជាពិសេស តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។

មានជំហរទីបីដែលជាជំហរអនុវត្តបន្ទាន់។ តាមទ្រឹស្តីនេះ ច្បាប់ជាតិ ត្រូវបានចាត់ទុកជាផ្នែកមួយនៃប្រព័ន្ធជាចំណោយឡែកមួយ ប៉ុន្តែ មានលទ្ធភាពអនុវត្តក្រោមលក្ខខណ្ឌជាក់លាក់មួយចំនួន ដែលអាចយកមកអនុវត្តផ្ទៃក្នុងបាន ដោយមិនចាំបាច់មានការធ្វើច្បាប់សម្រាប់អនុវត្ត។ នៅក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង រដ្ឋភាគច្រើន បានទទួលស្គាល់នូវជំហរចុងក្រោយនេះ។

ច្បាប់អន្តរជាតិមិនបានចែងថា រដ្ឋត្រូវតែប្រើវិធីណាមួយក្នុងចំណោមវិធីទាំងនេះទេ។ ជាគោលការណ៍ វិធីទាំងអស់នេះ សុទ្ធតែទទួលបានភាពគាប់ចិត្តគ្រប់គ្រាន់។ ប៉ុន្តែ ជាការសំខាន់ណាស់ដែលត្រូវដឹងថា តើ អ្វីជាចំណុចខ្លាំង និងអ្វីជាចំណុចខ្សោយចម្បងៗនៃវិធីទាំងនេះ។

ចំណុចខ្សោយជាចម្បងនៃប្រព័ន្ធឡូលលីស គឺថា កម្លាំងរបស់ច្បាប់អន្តរជាតិនៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិ ពឹងអាស្រ័យទៅលើ ថា តើរដ្ឋចាត់វិធានការបែបណាខ្លះ បន្ថែមពីលើការផ្តល់សច្ចាប័នសន្តិសញ្ញានោះ។ រដ្ឋមិនត្រឹមសម្រេចថា តើនិងពេលណាដែលត្រូវផ្លាស់ប្តូរ ឬបញ្ចូលច្បាប់អន្តរជាតិទៅក្នុងច្បាប់ជាតិនោះទេ។ រដ្ឋថែមទាំងត្រូវសម្រេចចិត្ត ថា តើត្រូវធ្វើដល់ត្រឹមកម្រិតវិសាលភាពត្រឹមណាទៀតផង។

ម្យ៉ាងវិញទៀត ការផ្លាស់ប្តូរប្រការបញ្ចូលច្បាប់អន្តរជាតិចូលទៅក្នុងច្បាប់ជាតិ អាចមិនកើតឡើងទាល់តែសោះ ឬបានកើតឡើងក្នុងវិសាលភាពតិចតួច ឬដោយយឺតមែនទែន។ ជារឿយៗ ដោយសារតែរដ្ឋមើលឃើញថា អំណាចរបស់ខ្លួនត្រូវបានកំហិតដោយច្បាប់អន្តរជាតិ ជាពិសេសដោយច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សនោះ គ្មានអ្វីគួរឱ្យភ្ញាក់ផ្អើលទេ ដែលអ្នកតស៊ូមតិផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សជារឿយៗ លើកទឡើងករណីថា ប្រព័ន្ធម៉ូនីក ឬជំហរអនុវត្តបន្ទាន់ ជាប្រព័ន្ធដែលមានការពេញចិត្តជាងប្រព័ន្ធឡូលលីស។

បញ្ហាចម្បងជាមួយនឹងប្រព័ន្ធម៉ូនីកនិងជំហរអនុវត្តបន្ទាន់នេះ គឺថា

ប្រព័ន្ធបែបនេះ បានដាក់បន្ទុកធ្ងន់ធ្ងរទៅលើតុលាការថ្នាក់ជាតិ។ ដើម្បីអាច
បំពេញបានតួនាទីរបស់ខ្លួនឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងនាមជាអ្នកនាំពាក្យរបស់
ច្បាប់អន្តរជាតិនោះ ចៅក្រមត្រូវតែបានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់អំពីច្បាប់អន្តរជាតិ
និងទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលល្អ នៅក្នុងការអនុវត្តច្បាប់អន្តរជាតិដែរ។ ក្តី
បារម្ភបន្ថែមទៀតមួយ គឺថា ចៅក្រមនៅក្នុងរដ្ឋផ្សេងៗគ្នា ធ្វើការបកស្រាយ
និងអនុវត្តច្បាប់អន្តរជាតិ តាមវិធីដែលមានភាពខុសប្លែកគ្នាជាច្រើនដែរ។

ការអនុវត្តទូទៅអំពីសំអាងហេតុនៅក្នុងផ្នែកនេះ

ដូចអ្វីដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងការពន្យល់ក្នុងផ្នែកនេះ ថាហេតុអ្វីនី
តិរដ្ឋនៅថ្នាក់ជាតិ អាស្រ័យទៅលើច្បាប់អន្តរជាតិនោះ ចំណុចផ្តោតជាសំខាន់
គឺទៅលើសិទ្ធិមនុស្ស។ ផ្នែកផ្សេងៗទៀតដែលសេចក្តីសំអាងហេតុនេះ មាន
ភាពជាប់ទាក់ទងច្បាស់លាស់ ។ តាមរយៈការផ្តល់ឧទាហរណ៍ គេអាចលើក
ឡើងអំពីរបបអន្តរជាតិសម្រាប់ការការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ឬសន្ធិសញ្ញាពហុភា
គីជាច្រើនទៀត ដែលបានសម្រេចដោយអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក
ដែលគ្របដណ្តប់មិនមែនត្រឹមតែវិស័យពាណិជ្ជកម្ម ហើយថែមទាំងគ្របដ
ណ្តប់ទៅលើ វិស័យផ្សេងៗ ជាច្រើនទៀតដែរ។ នៅក្នុងបរិបទនេះ យើងអាច
ធ្វើការលើកឡើង យន្តការដោះស្រាយវិវាទរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភព
លោកគឺជាយន្តការអន្តរជាតិមួយដែលអាចធានាបាន យ៉ាងហោចណាស់
វិធានការមួយសម្រាប់ការពង្រឹងការអនុវត្ត។

៤.៣ ហេតុអ្វីបានជានីតិរដ្ឋនៅថ្នាក់អន្តរជាតិពឹងផ្អែកទៅលើ ច្បាប់ជាតិ

ផ្នែកមួយទៀត គឺនីតិរដ្ឋនៅថ្នាក់អន្តរជាតិ ទទួលប្រយោជន៍ពីនីតិរដ្ឋនៅ
ថ្នាក់ជាតិ។ តាមពិតទៅ នីតិរដ្ឋនៅថ្នាក់អន្តរជាតិ ពឹងផ្អែកក្នុងកម្រិតមួយយ៉ាង
ច្រើន ពីរបៀបដែលច្បាប់ត្រូវបានអនុវត្តនៅថ្នាក់ជាតិ។

តួនាទីរបស់រដ្ឋាភិបាលនិងអ្នកធ្វើច្បាប់

តួនាទីរបស់រដ្ឋាភិបាល និងអ្នកធ្វើច្បាប់នៅថ្នាក់ជាតិ ទាក់ទងនឹងបញ្ហានេះ មិនអាចថាសង្កត់ធ្ងន់ហួសហេតុបាននោះទេ។ ជាពិសេស ការដែលសន្ធិសញ្ញាត្រូវបានធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានសម្រេចដោយរដ្ឋាភិបាល និងផ្តល់សច្ចាប័នដោយរដ្ឋសភា ស្របតាមវិធានរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៅថ្នាក់ជាតិ ត្រូវតែអនុវត្តដោយសមស្របនៅកម្រិតជាតិ គឺជាគ្រឹះសារវន្តមួយ។ សេចក្តីយោងដែលធ្វើឡើងនៅទីនេះ មាននៅក្នុងផ្នែក៤.១ និង ៤.២។

សំណួរមួយដែលសំខាន់

នៅក្នុងបរិបទនេះ គួរមានការលើកឡើងអំពីសំណួរមួយដ៏សំខាន់ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងអន្តរក្លាប់ (ទំនាក់ទំនង) រវាងនីតិវិធីនៅថ្នាក់ជាតិនិងថ្នាក់អន្តរជាតិ។ នៅក្នុងផ្នែក៣.២.៣ មានការយោងទៅដល់ការ ដែលនៅក្នុងករណីមួយចំនួន សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខដោយរួមបញ្ចូលទាំងសមាជិកអចិន្ត្រៃយ៍ផង បានរំលោភបំពានទៅលើធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាជាតិ។

ឧទាហរណ៍ដ៏ក្រៀមក្រំមួយ គឺសង្គ្រាមប្រឆាំងនឹងប្រទេសអ៊ីរ៉ាក់ក្នុងឆ្នាំ២០០៣។ នៅក្នុងស្ថានភាពនោះ ប្រទេសជាច្រើនបានធ្វើសង្គ្រាម ដោយរំលោភបំពានទៅលើច្បាប់អន្តរជាតិនិងច្បាប់ជាតិ។ នៅពេលនោះ ថ្នាក់ដឹកនាំនៃប្រទេសដែលចូលរួមខាងលើ ជឿជាក់ថាផលប្រយោជន៍ជាតិរបស់គេ តម្រូវឱ្យប្រើប្រាស់កម្លាំងដែលប្រាសចាកពីច្បាប់។ ប្រទេសទាំងនោះ បានត្រៀមខ្លួនរួចជាស្រេច ក្នុងការមិនគោរពនីតិវិធី។ ឧទាហរណ៍មួយទៀត គឺរបៀបដែលវិធានការប្រឆាំងកេរ្តិ៍រកម្មមួយចំនួន បានរំលោភទៅលើស្តង់ដារសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។

នេះគឺជាសំណួរមួយដ៏សំខាន់បំផុត ដែលត្រូវតែពិភាក្សាឱ្យបានស៊ីជម្រៅ ដោយសារសំនួរនេះ មានសារៈសំខាន់សម្រាប់ សន្តិភាព និងសន្តិសុខ

អន្តរជាតិនៅក្នុងពេលអនាគត។ ក៏ប៉ុន្តែ ការពិភាក្សាលម្អិត មិនអាចធ្វើបាន នៅក្នុងការសៀវភៅមគ្គុទេសក៍នេះបានទេ។ ការមិនលើកឡើងអំពីបញ្ហានេះ ក៏ជាការដែលគ្មានភាពស្មោះត្រង់ទាល់តែសោះដែរ។

នីតិវិធីត្រូវតែអនុវត្តទាំងស្រុង ចំពោះមនុស្សទាំងអស់ នៅគ្រប់ពេល វេលាទាំងអស់។ ការអនុវត្តនីតិវិធី មានភាពងាយស្រួល ជាមួយមនុស្សដែល អ្នកយល់ស្របជាមួយ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើមនុស្សមិនយល់ស្របទាំងគំនិត និងអនុវត្តវិញ ករណីខ្លះអាចបង្កអោយមានគ្រោះថ្នាក់ ហើយនីតិវិធីមិនអនុវត្តទៅលើ មនុស្សបែបនោះទេ។

អាកប្បកិរិយារបស់រដ្ឋធំៗមួយចំនួន ជាពិសេស សមាជិកអចិន្ត្រៃយ៍ របស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ អាចមានភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុង ការនិយាយថា គឺជាកត្តាកំណត់ដ៏សំខាន់មួយ សម្រាប់ការថែរក្សាសន្តិភាព និងសន្តិសុខអន្តរជាតិ ក្នុងពេលអនាគត។ សារៈសំខាន់ជាពិសេស គឺថា លិខិត ប្រជាធិបតេយ្យរបស់បណ្តាប្រទេស ជាអ្នកនាំមុខនៅទីនេះ។ តាមការពិត ការ អនុវត្តនៅក្នុងវិស័យនេះ ត្រូវតែមានភាពល្អឥតខ្ចោះទាំងស្រុង។ ក៏ប៉ុន្តែ ជា អកុសល រឿងនេះមិនទាន់បានកើតឡើងនៅក្នុងពិភពលោកយើងនៅឡើយ ទេ សព្វថ្ងៃនេះ។

តួនាទីរបស់តុលាការជាតិ

ប្រការសំខាន់ខ្លាំងបំផុតក្នុងការអនុវត្តច្បាប់អន្តរជាតិនៅកម្រិតជាតិ គឺ តុលាការជាតិ។ តុលាការជាតិ អាចដើរតួយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងការធានាថា រដ្ឋ ស្ថាប័ន និងបុគ្គលទាំងឡាយ អនុលោមតាមកាតព្វកិច្ចទាំងឡាយ ក្រោម ច្បាប់អន្តរជាតិ។ នេះមានន័យថា អនាគតនៃនីតិវិធីនៅលំដាប់អន្តរជាតិ ពឹង អាស្រ័យទៅលើតុលាការជាតិ ក្នុងទ្រង់ទ្រាយមួយមិនតិចតួចនោះទេ។

ជាការពិតណាស់ ការរួមចំណែករបស់តុលាការជាតិនៅមានកម្រិតនៅ

ឡើយ។ តុលាការជាតិ *មិន* ស្ថិតនៅជំហរដែលត្រូវអនុវត្ត *រាល់* បទដ្ឋាននៃច្បាប់
អន្តរជាតិ ទៅលើ *រាល់* ប្រភេទនៃវិវាទរវាងកម្មវត្ថុ *ទាំងអស់* នៃច្បាប់អន្តរជាតិ
នោះទេ។ ប៉ុន្តែ មានករណីមួយចំនួនដែលតុលាការជាតិអាចធ្វើការរួមចំណែក
បាន ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងករណីដែលតុលាការជាតិ សន្មត់ប្រកាន់យកយុត្តា
ធិ-ការ ក្នុងការធ្វើយ៉ាងណាឱ្យបុគ្គលមកពីប្រទេសដទៃទៀត ទទួលខុសត្រូវ
លើការរំលោភបំពានទៅលើសិទ្ធិមនុស្សជាសារវន្ត។

បន្ថែមពីលើនេះទៀត សូម្បីតែក្នុងករណីដែលតុលាការជាតិពិតជា
មានយុត្តាធិការនៅក្នុងការអនុវត្តបទដ្ឋានច្បាប់អន្តរជាតិក៏ដោយ ក៏តុលាការ
អន្តរជាតិ នៅតែមានសារៈសំខាន់មិនអាចខ្វះបានឡើយ នៅក្នុងករណីនៃការ
ប្តឹងឧទ្ធរណ៍ជាដំណាក់ក្រោយ គឺមិនមែនដោយសារតែតុលាការអន្តរជាតិ
អាចធានានូវឯកភាពឬសង្គតិភាព នៅក្នុងការបកស្រាយនិងការអនុវត្តច្បាប់
អន្តរជាតិនោះទេ គឺថែមទាំងដោយសារតែតុលាការអន្តរជាតិ អាចផ្តល់នូវការ
ត្រួតពិនិត្យបន្ថែម ទៅលើគុណភាពនៃសេចក្តីសម្រេចនៅថ្នាក់ជាតិ។

ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើតុលាការថ្នាក់ជាតិ នៅក្នុងរដ្ឋជាសមាជិកទាំង
អស់របស់ក្រុមប្រឹក្សាអឺរ៉ុបមានភាពសកម្មខ្លាំង និងសតិសម្បជញ្ញៈខ្លាំង នៅ
ក្នុងការអនុវត្តអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សទ្វីបអឺរ៉ុប នៅក្នុងករណីដែលជាប់
ទាក់ទងនោះ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សរបស់ទ្វីបអឺរ៉ុបនឹងនៅតែសំខាន់ចាំបាច់មិន
អាចខ្វះបាន ក្នុងនាមជាអាជ្ញាកណ្តាលចុងក្រោយ សម្រាប់ការបកស្រាយ និង
ការអនុវត្តសន្ធិសញ្ញានេះ។

ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ មានសច្ចភាពច្រើននៅក្នុងគំនិតដែលថា
តុលាការថ្នាក់ជាតិ មានសារៈសំខាន់ជាពិសេស សម្រាប់អនាគតនៃនីតិរដ្ឋ នៅ
ក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិ។ មានករណីជាច្រើនដែលតុលាការថ្នាក់ជាតិ ជាគោល
ការណ៍ អាចដើរតួនាទីក្នុងការធានាថា រដ្ឋ ស្ថាប័ន និងបុគ្គលនានា ត្រូវអនុ
លោមជាមួយនឹងកាតព្វកិច្ចតាមច្បាប់អន្តរជាតិ។ តាមពិតទៅ មានហេតុផល

ជាច្រើនដែលតុលាការថ្នាក់ជាតិ ហាក់បីដូចជាស្ថិតនៅក្នុងជំហរដ៏ល្អមួយ ក្នុង តួនាទីនេះ។

តើតុលាការថ្នាក់ជាតិ អាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

ទីមួយ តុលាការថ្នាក់ជាតិ អាចបំពេញនូវតម្លាតចន្លោះប្រហោង នៅ ក្នុងសមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការអន្តរជាតិ និងយន្តការដោះស្រាយវិវាទកម្រិត អន្តរជាតិផ្សេងទៀត។

ទីពីរ តុលាការថ្នាក់ជាតិ អាចផ្តល់នូវជម្រើសផ្សេងទៀតមួយដែលមាន ភាពឆាប់រហ័ស និងមានការចំណាយទាបជាងយន្តការដោះស្រាយវិវាទថ្នាក់ អន្តរជាតិ។ ដោយសារតែ នីតិវិធីតម្រូវឱ្យដំណើរការនីតិវិធីតុលាការ មានការ បង្កលក្ខណៈងាយស្រួលក្នុងការទទួលបាន ហើយនីតិវិធីបានតម្រូវថា យុត្តិ- ធម៌ មិនគួរពន្យារពេលច្រើន ឬយូរពេក ហេតុនេះតុលាការជាតិជាគុណ សម្បត្តិដ៏សំខាន់មួយ។

ទីបី ជារឿយៗ រដ្ឋមានភាពស្ទាក់ស្ទើរក្នុងការពង្រឹងអំណាច ដល់តុលា ការនិងសាលាជម្រះក្តីអន្តរជាតិ តាមរយៈការដាក់អំណាចរបស់ខ្លួន ឲ្យនៅ ក្រោមតុលាការអន្តរជាតិ។ ច្បាប់អន្តរជាតិ បានដាក់ដែន ទៅលើអំណាចរបស់ រដ្ឋ ហើយជាទូទៅ រដ្ឋមិនប្រាថ្នាឱ្យតុលាការក្រៅជាតិរបស់ខ្លួន ជាអ្នកកំណត់ អំពីវិសាលភាពដាក់លាក់ទៅលើដែនកំហិតទាំងអស់នេះឡើយ។ ជារឿយៗ តុលាការថ្នាក់ជាតិ ត្រូវបានគេចាត់ទុកថាមានលក្ខណៈអាចទទួលយកបាន ច្រើន។ ដោយសារតែមានការទទួលយកច្រើននេះ អាចនាំទៅរកការ អនុលោមកាន់តែច្រើនជាមួយនឹងសេចក្តីវិនិច្ឆ័យនោះ វាមានសារៈសំខាន់ ណាស់ សម្រាប់នីតិវិធី។

ទីបួន ជាធម្មតា តុលាការថ្នាក់ជាតិ ស្ថិតនៅក្នុងជំហរមួយដែលមាន ភាពល្អប្រសើរ ក្នុងការសម្របសម្រួលច្បាប់អន្តរជាតិ ចូលទៅក្នុងកាលៈទេ

សៈថ្នាក់ជាតិរបស់ខ្លួន ជាងតុលាការ និងស្ថាប័នដែលស្ថិតនៅឆ្ងាយជាប់ ស្រយាលនោះ។ តុលាការថ្នាក់ជាតិ ដឹងអំពីគុណតម្លៃច្បាប់និងបទដ្ឋានក្នុង ស្រុក និងមានបទពិសោធន៍ច្រើននៅក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាទាំងអស់នេះ។ ដោយសារតែបទដ្ឋានអន្តរជាតិជាច្រើន ជាពិសេសនៅក្នុងវិស័យសិទ្ធិមនុស្ស អនុញ្ញាតឱ្យមានកម្រិតនៃភាពរស់បម្រុងចំនួន ចំពោះបទដ្ឋាន និងគុណតម្លៃ ច្បាប់នៅថ្នាក់ជាតិនោះ អ្វីដែលគេហៅថាជាកម្រិតនៃការមើលឃើញអំពីគុណ តម្លៃ ការជំនុំជម្រះក្តីនៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិ គឺជាគុណសម្បត្តិដ៏សំខាន់មួយដែរ។ សេចក្តីសម្រេចដោយតុលាការជាតិ គឺទំនងជាអាចទទួលយកបានច្រើន សម្រាប់រដ្ឋនិងពលរដ្ឋ ហេតុដូច្នេះហើយ វាមានភាពងាយស្រួលក្នុងការអនុ លោមតាម។

ទីប្រាំ តុលាការថ្នាក់ជាតិ មានភាពចាំបាច់នៅក្នុងការការពារតុលាការ អន្តរជាតិនិងសាលាជំនុំជម្រះក្តីអន្តរជាតិ ពីការដែលត្រូវទទួលបន្ទុកហួស ហេតុ។ តាមពិតទៅ នេះគឺជាហេតុផលមួយក្នុងចំណោមហេតុផលនានា សម្រាប់លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៅក្នុងអនុសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់តំបន់ ដែលដំណោះ ស្រាយនៅថ្នាក់ជាតិ ត្រូវតែប្រើប្រាស់ឱ្យអស់លទ្ធភាព មុនពេលដែលស្ថាប័ន ដែលបង្កើតដោយអនុសញ្ញា មានសមត្ថកិច្ច នៅក្នុងការពិនិត្យឡើងវិញទៅ លើសំណុំរឿងនោះ។

គោលការណ៍នៃការបំពេញបន្ថែមគ្នាទៅវិញទៅមក

នេះក៏ជាហេតុផលមួយនៃមូលហេតុនានា នៅពីក្រោយគោលការណ៍ នៃការបំពេញបន្ថែមគ្នាទៅវិញទៅមក ដែលបានដាក់ចេញនៅក្នុងលក្ខន្តិកៈ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិទីក្រុងរ៉ូម។ គោលការណ៍នេះ មានន័យថា រដ្ឋ ខ្លួនឯងមានយុត្តាធិការទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ ឱ្យតែលក្ខខណ្ឌនៃសមត្ថ កិច្ចផ្នែកតុលាការបានបំពេញត្រឹមត្រូវគ្រប់គ្រាន់។

ប្រសិនបើនីតិវដ្តនៅថ្នាក់អន្តរជាតិ ត្រូវពឹងផ្អែកទាំងស្រុងទៅលើ តុលាការ និងសាលាជម្រះក្តីអន្តរជាតិនោះ ស្ថាប័នទាំងនេះ ប្រកដជាមិនមាន លទ្ធភាព ក្នុងការដោះស្រាយសំណុំរឿងដ៏ច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់បាននោះទេ ហើយជាលទ្ធផល យុត្តិធម៌នឹងត្រូវបានពន្យារពេលហួសហេតុ ដែលជាហេតុ បណ្តាលឲ្យយុត្តិធម៌ត្រូវបានបដិសេធទៅវិញ។

ប៉ុន្តែ ផ្ទុយទៅវិញ ប្រសិនបើតុលាការថ្នាក់ជាតិ ដើរតួនាទីដូចអ្វីដែល បានរៀបរាប់ខាងលើនោះ តុលាការជាតិនោះ មានគុណភាពខ្ពស់បំផុត។ តុលាការជាតិត្រូវតែបំពេញឱ្យបាន នូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវទាក់ទងជាមួយនឹងនីតិ វដ្តនៅថ្នាក់ជាតិ ដែលបានពិភាក្សារួចមកហើយ ជាពិសេស គឺឯករាជ្យភាព និងអនាគតិ។ ប្រសិនបើ តុលាការជាតិ ត្រូវប្រជាពលរដ្ឋចាត់ទុកថាជា តុលាការពុករលួយនោះ តុលាការជាតិ នឹងមិនរួមចំណែកជាវិជ្ជមានទៅដល់ អនាគតនៃនីតិវដ្តនៅលំដាប់អន្តរជាតិបានទេ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត ការធ្វើការងារទៅលើការកែលម្អគុណភាពនៃតុលាការ ជាតិ គឺមិនមែនត្រឹមតែដើម្បីផលប្រយោជន៍នៃនីតិវដ្តនៅថ្នាក់ជាតិប៉ុណ្ណោះទេ គឺថែមទាំងបម្រើផលប្រយោជន៍នីតិវដ្តនៅថ្នាក់អន្តរជាតិទៀតផង។

៥. ឯកសារយោងសម្រាប់អានបន្ថែម

ឯកសារយោងសម្រាប់អានបន្ថែម មាននៅតំណខាងក្រោមនេះ នៅលើគេហទំព័ររបស់វិទ្យាស្ថានរ៉ាអ៊ុលវ៉ាលែនប៊ឺក ច្បាប់សិទ្ធិមនុស្ស និងមនុស្សធម៌ និងវិទ្យាស្ថានអន្តរជាតិនីយកម្មច្បាប់នៃទីក្រុងឡាអេ។

The Raoul Wallenberg Institute of Human Rights and Humanitarian Law
<http://www.rwi.lu.se/>

The Hague Institute for the Internationalization of Law (HiIL)
<http://www.hiil.org/>

The website of the Inter-Parliamentary Union (IPU) is available at:
<http://www.ipu.org/english/home.htm>

The website of the World Justice Project (WJP) is available at:
<http://worldjusticeproject.org/>

Special reference is made to the following publications:

The Final Communiqué from the 26th Annual Plenary Session of the InterAction Council of Former Heads of State and Government
<http://www.interactioncouncil.org/final-communicu-29>

Human Rights: Handbook for Parliamentarians. Published jointly by the IPU and the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2005
http://www.ipu.org/PDF/publications/hr_guide_en.pdf

Parliament and Democracy in the Twenty-First Century: A Guide to Good Practice. Published by the IPU, 2006
http://www.ipu.org/PDF/publications/democracy_en.pdf

Parliamentary Oversight of the Security Sector. Published jointly by the IPU and the Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, 2003
<http://www.ipu.org/PDF/publications/decaf-e.pdf>

Human Rights and Parliaments: Handbook for Members and Staff. The Westminster Consortium, the International Bar Association and UKaid, 2011
http://www.ibanet.org/Human_Rights_Institute/About_the_HRI/HRI_Activities/Parliamentary_Strengthening.aspx
Principles relating to the Status of National Institutions (The Paris Principles)
<http://www2.ohchr.org/english/law/parisprinciples.htm>

The Rule of Law Index established under the auspices of The World Justice Project
<http://www.worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/>

**RAOUL
WALLENBERG
INSTITUTE**
OF HUMAN RIGHTS AND HUMANITARIAN LAW

ស៊ីយ៉ាអេត
Sverige